

Facilitating local sustainable initiatives through network structuration and process management:

Exploring a bottom-up perspective on the facilitating role of the Dutch Government

Abstract

Local sustainable initiatives are on the rise in the Netherlands. Within a context of decentralisation, a new governance model on how to facilitate local sustainable initiatives needs to be established. In this article, the aim is to explore the perception that local sustainable initiatives have of the facilitating role of the different layers of the Dutch government. Therefore the central question is: ‘how do local sustainable initiatives perceive the facilitating role of the Dutch government?’ A bottom-up perspective contributes to a better understanding of how the relation between the Dutch government and local sustainable initiatives should be established. In doing so, six semi-structured interviews have been conducted among local sustainable initiatives in the provinces of Groningen, Friesland and Drenthe. From the results it appears that the perceptions of local sustainable initiatives on how the Dutch government should facilitate differ between governmental layers and the three provinces. Also, both process management and network structuration play a role in facilitating local sustainable initiatives. Finally, the province seems to be the most active governance layer of the Dutch government when it comes to the facilitation of local sustainable initiatives.

Keywords: local sustainable initiatives, multi-level governance, collaborative governance, network structuration, process management, facilitating government

Table of Content

1. Introduction: the rise of local sustainable initiatives within a context of decentralisation.....	4
1.1 Social relevance.....	4
1.2 Scientific relevance	4
1.3 Outline of this research.....	4
2. Defining local sustainable initiatives	5
3. Multi-level governance, Collaborative Governance and the concepts of Process Management and Network Structuration.....	5
3.1 Multi-level governance in a Dutch setting	5
3.2 A local collaborative governance setting	6
3.3 Process management and network structuration	6
4. The method of analysis: interviewing local sustainable initiatives	8
4.1 Selection method	8
4.2 Six local sustainable initiatives; a wide variety.....	8
4.3 The interview guide	10
4.4 Ethical practicalities of conducting semi-structured interviews.....	10
4.5 Constructing a code book	11
5. Results: a bottom-up perspective on the Dutch government	12
5.1 Multi-level governance: the province as the most important layer	12
5.2 Collaborative governance: the lack of a formal decision-making forum.....	13
5.3 Network structuration: a negative perception of the postcoderoos	14
5.4 Process management: an active province sharing knowledge.....	14
5.5 An active or a passive government?.....	15
6. Conclusions	16
6.1 The importance of the province.....	16
6.2 An informal unstructured collaborative setting.....	16
6.3 The importance of network structuration and process management	16
6.4 Policy recommendations	17
7. Data reflection and notes for further research	18
7.1 Quality of the data	18
7.2 A qualitative research method	18
7.3 Notes for further research	18
8. References	19
Appendix A: The Interview Guide	21
Appendix B: The Informed Consent Form	22
Appendix C: The Codebook	23
Appendix D: The Codetree	27
Appendix E: Transcripts of the interviews	28

1. Introduction: the rise of local sustainable initiatives within a context of decentralisation

1.1 Social relevance

The number of local sustainable initiatives in The Netherlands rapidly increases. The number of local sustainable initiatives related to energy for example, developed from 70 initiatives in 2012 to 313 initiatives in 2016 (Schwencke, 2016). This development reflects the fact that sustainability issues have gained more prominence within society as a whole. Furthermore, the increasing amount of local sustainable initiatives implies a growing awareness among local communities that the local economic, social and environmental context they live in needs to be more sustainable (Müller et al., 2011).

The increase in number of local sustainable initiatives occurs within a context of decentralisation in the Netherlands (De Roo, 2013). This process has been initiated by the current and former neoliberal coalitions of the central Dutch government starting in 2015 (Rijksoverheid, 2017). This leads to an increase in responsibilities for Dutch municipalities (KCWJ, 2016). Therefore, municipalities often embrace civic initiatives that can deal with certain issues such as sustainability. Although the role of the Dutch government changes, the traditional layers of government can still be regarded as important institutions within the context of sustainable governance issues.

1.2 Scientific relevance

Governance, sustainability and its local implications have been the topic of a wide variety of literature (Langbroek & Vanclay, 2012; Homsy & Warner, 2015; Homsy & Warner, 2013). A bottom-up perspective on local sustainable initiatives within a governance framework however has not yet been provided in the context of the Netherlands. Furthermore, according to Hajer (2011), the Dutch government needs to implement a new facilitative approach towards local sustainable initiatives in order to cope with future sustainable issues. Thus, more research is necessary in order to understand the facilitating role of the Dutch government towards local sustainable initiatives.

1.3 Outline of the research

In this article the relation between local sustainable initiatives and the Dutch government will be examined. In doing so, six semi-structured interviews have been conducted among local sustainable initiatives in the provinces of Groningen, Friesland and Drenthe. The main question is:

'How do local sustainable initiatives perceive the current facilitating role of the Dutch government?'

In order to answer this question the following sub questions have been come up. What layers of the Dutch government do matter for local sustainable initiatives? How do local governance settings exist and function? What is the role of network structuration and process management? First of all, several concepts and theories will be discussed and applied to the context of this research, leading to a theoretical framework. Secondly, the method of analysis will be introduced, explained and critically reflected upon. Thirdly, the results will be presented, leading to the conclusions. Finally, the findings of this study will be reflected upon and discussed for further research.

2. Defining local sustainable initiatives

Before theoretically framing this research, it is important to define the concept of local sustainable initiatives. In this article, the following definition will be used.

Local sustainable initiatives are:

“Collective activities by citizens aimed at providing local ‘public goods or services’ in their street, neighbourhood or town, in which citizens decide themselves both about the aims and means of their project and in which local authorities have a supporting or facilitating role” (Bakker et al., 2012, p. 397).

However, in order to specify the definition above, ‘public goods or services’ in this context refers to initiatives that have the purpose of increasing the sustainability on the street, neighbourhood or town level. For example, the establishment of an energy cooperation that implements solar panels in the neighbourhood with the idea to generate electricity. Furthermore, activities that combat weed on arable land through the use of marigold instead of pesticides is also a good example. Thus, the emphasis is on the local, sustainable, bottom-up activities that are initiated collectively by inhabitants of streets, neighbourhoods or towns.

3. Multi-level Governance, Collaborative Governance, and the concepts of Process Management and Network Structuration

Besides the definition of local sustainable initiatives, it is important to outline the very governance setting through the construction of a theoretical foundation for this article. First of all, the concept of multi-level governance will be presented, which will then be transformed into the Dutch institutional setting. Furthermore, in order to analyse the local governance setting in which local sustainable initiatives operate, the concept of collaborative governance will be introduced. Subsequently, the concepts of process management and network structuration will be considered in order to frame the main research question. Together, this theoretical framework will function as the foundation of this research.

3.1 Multi-level Governance in a Dutch setting

The concept of multi-level governance fits the context of this study since local sustainable initiatives are often involved with multiple layers of government such as the national and the local. Homsy & Warner (2015, p. 53) draw on earlier work and argue that “in a multilevel governance framework, federal, state, and local actors coordinate in a network that respects local knowledge and diversity but sets common goals and standards upon which all parties can act” (Bulkeley 2010; Corburn 2009).

Additionally, Hooghe & Marks (2001) differ between two types of multi-level governance. The first type emphasises the concept of federalism and can be described as a system with a “central government and a tier of non-overlapping sub-national governments” (Hooghe & Marks, 2001, p. 5). Based upon this definition one could argue that this is a more traditional approach pointing towards a vertical hierarchy of different layers of government. The second type is fundamentally different. Here the emphasis is on a polycentric model with horizontally overlapping jurisdictions on multiple levels (Hooghe & Marks, 2001). Ostrom et al. (1961) refer to this type of multilevel governance by pointing towards multiple centres of decision-making that are independent of each other. Thus, this is a more horizontal and polycentric view of multi-level governance.

The concept of multi-level governance as explained above can be applied to the context of this research. However, in order to account for the Dutch context in which this research is embedded, 'federal' needs to be replaced by 'national' and 'state' by 'regional'. In doing so, the idea of the 'Huis van Thorbecke' (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2013) which accounts for the Dutch public institutional setting, will be incorporated in the definition. Moreover, the Dutch institutional context can be considered a form of type 1 Multi-level governance as defined by Hooghe & Marks (2001), emphasising several layers of government that are hierarchically structured.

3.2 A local collaborative governance setting

Besides having a framework that sets the broad context of this research, it is important to examine the context of local sustainable initiatives. Here the concept of collaborative governance comes into play. This concept can be defined as "a governing arrangement where one or more public agencies directly engage non-state stakeholders in a collective decision-making process that is formal, consensus-oriented, and deliberative and that aims to make or implement public policy or manage public programs or assets" (Ansell & Gash, 2008, p. 544.). In sum, the definition consists of multiple public and non-public stakeholders reaching for consensus on local issues and complexities. It appears that this concept more or less fits the context of local sustainable initiatives because it involves the local context with which local sustainable initiatives interact. Additionally, Ansell & Gash (2008) have defined six dimensions that are of importance when it comes to collaborative governance. First of all, Ansell & Gash (2008) refer to the fact that public agencies or institutions initiate this forum. Secondly, participants in the forum should also include non-state actors. Thirdly, participants should be directly engaged in decision-making. Fourthly, the forum is formally organized. Fifthly, the forum is collectively and consensus-oriented. Lastly, the forum should be focused on public policy-making. Although these six dimensions are precise and partially beyond the scope of this research, these six dimensions can help to identify different aspects of collaborative governance. In addition to the abovementioned definition of collaborative governance, Emerson et al. (2011) further develop the concept of collaborative governance by emphasising the involvement of private actors and civic engagement. This is important especially since local sustainable initiatives referred to in this research are mostly initiated through civic actors. Additionally, private actors are involved in the local setting as well. For example Enexis, one of the largest Dutch private energy network administrators, can be considered an important stakeholder when examining local sustainable initiatives that generate their own energy. Private stakeholders however, will not be the main topic of analysis and are consequently beyond the scope of this article. In sum, the concept of collaborative governance involves a public, private and civic dimension that are aiming for consensus-oriented solutions on a local scale.

3.3 Process Management and Network Structuration

After both the national and the local context have been introduced, the relation between local sustainable initiatives and the government needs to be examined more closely. In doing so, it is important to define how a government facilitates local sustainable initiatives.

Bakker et al. (2012) define the facilitating role of governments by underpinning two important characteristics. First of all a facilitating government aims at mobilising citizens to initiate collective action. This implies that a government should create a certain environment in which citizens are encouraged to act collectively in order to address certain issues that exist on a local level. In the context of this research one could think of rewarding sustainable actions for example. Secondly, a facilitating government should also enhance the chances of effective collective action. This implies, besides an encouraging environment for collective action, a setting consisting of certain characteristics that efficiently facilitate local sustainable action.

Bakker et al. (2012) further develop their framework by defining two specifics where facilitators can engage in. These two specifics, network structuration and process management were used in order to analyse the facilitating role of the Dutch government. Through the application of these two specifics, Bakker et al. (2012) analyse how local governments facilitate citizens' initiatives in Dutch municipalities. They define process management as "activities aimed at steering the interactions, within a certain action arena, in such a way as to solve joint problems or achieve particular collective goals" (Bakker et al., 2012, p. 401). Furthermore, Bakker et al. (2012) describe network structuration as rules or laws that structure and condition the playing field of citizens' initiatives. In their research they find that both process management and network structuration are of importance when it comes to defining the facilitating role of the Dutch government. In the context of this research, these two concepts are useful since the facilitating role of the government is also being examined. However, rather than focusing on citizens' initiatives, the emphasis here is on local sustainable initiatives. Thus, the expectation is that, in line with the study of Bakker et al. (2012) both process management and network structuration are useful in defining the role of the Dutch government in facilitating local sustainable initiatives. Combining the concepts of multi-level governance, collaborative governance, process management and network structuration leads to the following conceptual model (figure 1):

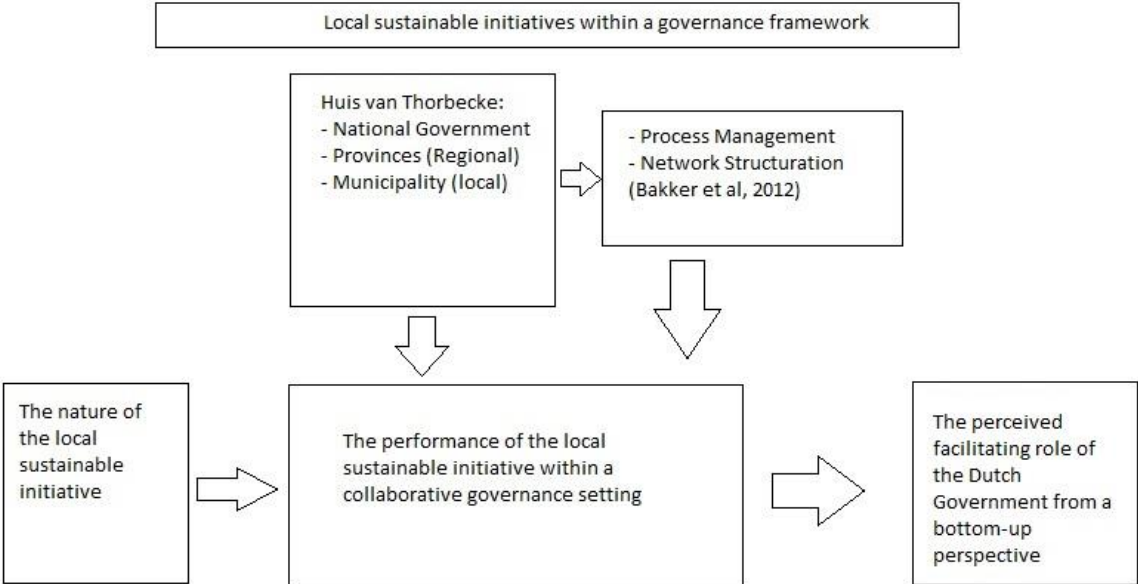

Fig 1: A conceptual model of local sustainable initiatives within a governance framework

The model works as follows. The Dutch national government, consisting of the national government, the provinces and the municipalities facilitates the performance of local sustainable initiatives within their collaborative governance setting through process management and network structuration. The performance also depends upon the nature of the local sustainable initiative. The facilitative role of the Dutch government on the performance of the local sustainable initiative of the local sustainable initiative then determines how the facilitating role of the Dutch government eventually is perceived.

4. The method of analysis: interviewing local sustainable initiatives

In order to explore the perception of the facilitating role of the Dutch government among local sustainable initiatives, six semi-structured interviews have been conducted. Two in each of the provinces of Groningen, Friesland, and Drenthe. This method has been chosen because the aim of this research is to *explore* the bottom-up *perception* of the role of the Dutch government in facilitating local sustainable initiatives. Furthermore, as Longhurst (2010) argues, semi-structured interviews are useful for investigating complex behaviours, opinions and emotions and for a diversity of experiences. It is both the opinions and the experiences in particular that this research is focusing on. Therefore, semi-structured interviews can be considered a suitable method for this particular research..

4.1 Selection method

In order to approach participants for the actual research, the internet has been used for information. In doing so, the websites of the Natuur- en Milieufederatie of the provinces of Groningen, Friesland and Drenthe were used to find local sustainable initiatives. The local sustainable initiatives mentioned on this website have all been approached via an e-mail. Due to the relatively short time for data collection, the first respondents have been selected for the research. As a consequence, a certain bias exists in this research. First of all, initiatives that are not connected to the internet could not have been selected. Secondly, only the local sustainable initiatives that were connected to the websites of the Natuur-en Milieufederatie of the three provinces could have been selected. Thirdly, only quick responding initiatives could have been involved in the research. Thus, importantly, the sample is not representative for the total number of initiatives that exist in Groningen, Friesland and Drenthe. However, since generalising conclusions about a representative population is not the aim of qualitative research and therefore beyond the scope of this article, this is not problematic (Longhurst, 2010).

4.2 Six local sustainable initiatives; a wide variety

The following six local sustainable initiatives have been interviewed in Groningen (see table 1). First of all, 'Duurzaam Menterwolde', one of the first initiatives in the province of Groningen. This local sustainable initiative is focusing on the implementation of solar panels within the area of Menterwolde. A second local sustainable initiative in Groningen is 'Noorderplantsoenbuurt energieneutraal 2024'. This initiative focuses on getting houses energy neutral through a pilot study on four houses in the neighbourhood the Oranjewijk.

Two interviews have been conducted in Friesland as well. The first one is 'Duurzaam Woudsend', an initiative that is focusing on the implementation of solar panels in the village of Woudsend. A second initiative in Friesland is 'Poppenwier energie'. This local sustainable initiative aims not only to generate local sustainable energy through the processing of fertilizer into biogas, but also for more sustainable behaviour within the local community and how to encourage this.

Finally, two interviews were held in Drenthe. The first local sustainable initiative, 'energiecoöperatie Noordseveld', focuses on the implementation of solar energy. The last initiative, the implementation of marigold (Afrikaantjes) was an initiative whereby flowers were implemented on arable land in order to combat weed in an organic way. An interview has been conducted here with a researcher from an agricultural research consultancy company. This case has been included in order to diversify the perspectives on the facilitative role of the government. To conclude, both urban and rural initiatives are involved in this research. Furthermore, these initiatives serve a variety of sustainable goals which strengthens the legitimacy of the outcomes of this research.

Name	Initiative	Primary aim	Province
Jan	Duurzaam Menterwolde,	Generating electricity through solar panels	Groningen
Suze	Noorderplantsoenbuurt Duurzaam 2024	Getting houses in the Oranjewijk more energy neutral	Groningen
Adriaan	Duurzaam Woudsend	Generating electricity through solar panels	Friesland
René	Poppenwier Enerzjy	Generating energy through a windturbine and promoting sustainable behaviour in the community	Friesland
Susanne & Richard	Energiecoöperatie Noordseveld	Generating electricity through solar panels	Drenthe
Weijnand	Afrikaantjes (flowers) on arable land.	Combat weed through the implementation of marigold on arable land	Drenthe

Table 1: An overview of the participants of this research

Mapping the local sustainable initiatives leads to the following map (figure 2), created in ArcGis.

Fig 2: the interviewed local sustainable initiatives and the interview location

4.3 The interview guide

After the participants were selected, an interview guide (Appendix A) was designed in order to manage the interview and data analysis properly. This interview guide has been divided into a descriptive and an explaining part. The descriptive part consists of several questions considering the nature of the initiative. When did they start? How large is the initiative? What kind of work do they do? This descriptive part was designed with the purpose to gain insight into both the context and the performance of the sustainable initiative.

The second part is explanatory in nature. Here the different governance settings were identified. Questions about the different layers of the government and their facilitative role were posed. Finally, the perception of the role of the government has been part of the interview in order to answer the main question of this article.

4.4 Ethical practicalities of conducting semi-structured interviews

Before conducting the interviews, several ethical aspects needed to be considered in the context of this research. First of all, the role or position of the researcher. The starting point here is that the data must be collected in a responsible way. In this sense, participants must feel at ease at all times during the study. Therefore, several actions needed to be taken. An informed consent form (Appendix B) was created and had to be signed by every participant. This form consists of statements such as 'the participant is always allowed to withdraw from the research for no reason, even after the interview has been taken', or 'the researcher is allowed to use your first

name in the article', followed by a 'yes' or a 'no'. This last question deals with the anonymity of the participant, which is an important aspect of ethical responsible research (Longhurst, 2010). Besides the informed consent form, the place of the interview is also important. The aim here is to conduct the interviews at a place where the participants feel comfortable. Therefore, all interviews have been conducted at the participants home. Lastly, participants have to agree with the fact that the interview will be recorded. Applying these ethical standards will lead to a good relationship between researcher and participant and therefore an ethically responsible research.

4.5 Constructing a code book

After the interviews were held and transcribed, a code book (Appendix C) and a Codetree (Appendix D) were constructed in order to systematically analyse the data. Using Atlas.ti software, both deductive and inductive codes have been applied to the data. These two forms of coding have been combined in order to use the advantages of both types of coding. The idea is that advantages of deductive coding can deal with the disadvantages of inductive coding and vice versa. Inductive coding is a very open way of approaching the data, allowing the participants to contribute to existing literature by adding their own ideas and experiences. On the other hand however, inductive coding often means that repeating the research becomes more difficult since it depends on particular participants ideas at a certain moment in space and time (Maso & Smaling, 2004). Deductive coding comes with the advantage of a strong theoretical fundament that is based on many studies conducted before. The disadvantage of deductive coding however is the risk that researchers interpret their data creatively in order to fit in the data with the theoretical framework. This can be referred to as 'theoretical conservatism' (Maso & Smaling, 2004). By combining both methods, leading to 'method triangulation', it is argued that the method of analysis becomes stronger.

5. Results: a bottom-up perspective on the Dutch Government

5.1 Multi-level Governance; the province as the most important public actor

In order to explore the interaction with the multi-levelled government of the Netherlands, participants were asked to describe the interactions they had with the three main layers of the Dutch government; the national government, the province and the municipality. Here, the province turns out to be the most important layer, with which most interaction exists. This can partly be explained by the fact that environmental planning is mostly of provincial concern (Rijksoverheid, 2017). Moreover, the interaction with the province was mostly valued as positive, as the following quote in the context of the province of Friesland indicates: *"I believe we organized it quite well here in Friesland. The province of Friesland has set up an energy workplace where local sustainable initiatives can get all sorts of support from people with expertise."* (René, 2017).

The participants in the province of Groningen were also relatively positive about the role of the province, as the following quote illustrates: *"The province organizes meetings in order to share knowledge, and I joined some of them. So yes, they want to work with us."* (Suze, 2017).

In Drenthe, mixed results emerged. The agricultural research company turned out to be positive about the role of the province because of its efficient facilitating role, whereas the energy cooperation Noordseveld was relatively neutral about their relation with the province. Thus, in Friesland and Groningen the province is perceived as an active layer that is willing to cooperate which contributes to a positive perception of its facilitating role. In Drenthe the experience with the province is more moderate.

Besides the important role of the province, the role of the municipality was also extensively discussed. The municipality is an important stakeholder in the context of local sustainable initiatives because it decides about local environmental permits (Rijksoverheid, 2017). The municipality also uses zoning via spatial plans (bestemmingsplan) as a tool to determine land use. When discussing the role of the municipality, a more negative perception emerged among most of the participants.

In Drenthe, part of the discussion covered the communication between the local sustainable initiative and the local municipality of Noordenveld. The following quote illustrates a negative perception:

"We would like to get involved with them [the municipality] more often. Every time we send them an e-mail however shows that they hide behind rules and laws. They always say that something is not allowed according to the law. They never think with us." (Richard, 2017).

In Groningen, the discussion partly concerned the application for permits that allow local sustainable initiatives to implement solar panels. These permits need to be issued by the environmental services, an institution that is part of some municipalities. Here, a negative perception emerged as well. This was mainly because one of the local sustainable initiatives felt opposed during the cooperation with the municipality

These negative perceptions about the facilitating role of the municipality were also found among the participants in Friesland, but more moderate when the relation between local sustainable initiatives and the municipality was discussed. In Friesland the local municipality seems to be less involved in issues that local sustainable initiatives are dealing with. Thus, the experience with the municipality seems to be perceived mostly negative due to the lack of willingness to cooperate or the inefficient collaboration.

The role of the state was also discussed but appeared to be indirect. Since the state does not directly interact with local sustainable initiatives, this layer of government will therefore not be further discussed in this article.

To conclude, considering the concept of multi-level governance, it appears that the type 1 multi-level governance as defined by Hooghe & Marks (2001) fits the context of this research, emphasising a hierarchical structure of governance bodies. The findings of this section are summarized in figure 3:

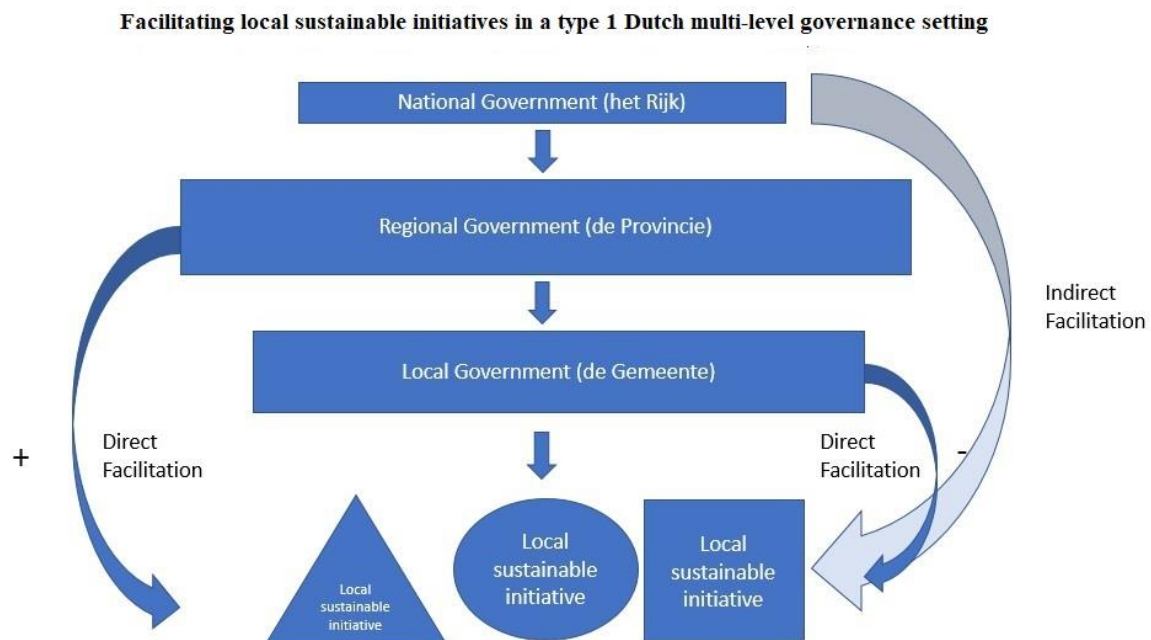

Figure 3: facilitating local sustainable initiatives in a Dutch type 1 multi-level governance setting

5.2 Collaborative Governance: the lack of a formal decision-making forum

After having elaborated on the different layers of the Dutch government participants interact with, they were asked to describe the local setting in which decisions about sustainable initiatives are made. Here, a more coherent picture emerges from the participants of all three provinces. All the local collaborative settings in which the interviewed local sustainable initiatives operate consist of public, civic and private stakeholders. This is in line with the definition of Ansell & Gash (2008) and the addition made by Emerson et al. (2011) who indeed emphasize the involvement of public, civic and private stakeholders. Afterwards, participants were asked about their experiences with these decision-making processes in order to explore the six dimensions as defined by Ansell & Gash (2008). First of all, the forum where decision-making occurs, needs to be initiated by the public. On a provincial level this was indeed mentioned, however only in Groningen. Here, the province is actively inviting local sustainable initiatives to join during meetings and share their ideas and opinions on local sustainable issues. In Friesland this did not come up during the interviews. In Drenthe, one local sustainable initiative was involved in decision-making whereas the other was not. In line with the results above, the role of the municipality turned out to be less prominent compared to the role of the province when discussing the active role they could play. The municipalities with which the local sustainable initiatives interact seem to not actively initiate a forum for decision-making. It could rather be described as the opposite. *"We only collaborate when we invite them. We said to them, we want to deliberate with you periodically to see how to adjust policies, but they do not want to do this."* (Richard, 2017). The second dimension, in which stakeholders in the forum include non-state actors, has been implicitly verified due to the presence of both civic and private stakeholders. Thirdly, participants need to be directly engaged in decision-making. Evidence to support this dimension was not found in the data. Most of the participants indicated

that they would rather embrace a more active engagement in decision-making, especially on the municipal level.

Fourthly, a forum that is formally organised and is consensus-oriented was not found in the data. It appears that the collaborative governance setting is often unstructured, with multiple mostly unorganised interactions between the public, private and civic dimensions. Fifthly, although the local sustainable initiatives are consensus-oriented in a sense that the primary aim is to conduct local sustainable activities, private and public institutions appear to have different goals, and embrace a more cost-benefit approach. The following quote indicates these different interests.

”... they all look at the financial importance... so the financial markets decide the progress we can make... they [the Dutch government] do not serve public interest, only the closest friends [the large multinationals and companies].” (René, 2017).

Finally, the forum should focus on public policy making. This dimension has been implicitly found in the data, since sustainability is mainly of public concern and is therefore addressed through policy-making. In sum, the six dimensions were not clearly present in the data. Although the private, public and civic dimension are present in the context of local sustainable initiatives, it seems that “a governing arrangement where one or more public agencies directly engage non-state stakeholders in a collective decision-making process that is formal, consensus-oriented, and deliberative...” (Ansell & Gash, 2008, p. 544.), is not present. The current cooperation could rather be described as an often unstructured and informal process between public, private and civic stakeholders.

5.3 Network structuration: a negative perception of the postcoderoos

After both the national and local collaborative setting have been identified, the perceived facilitating role of the government was examined. Participants were asked about subjects that refer to both network structuration and process management as defined by Bakker et al. (2012). Drawing on the results of the interviews, network structuration in the form of legislation was often mentioned in a negative sense. The postcoderoos for example is a form of legislation that aims to encourage collective sustainable action within a zip code area by providing local sustainable initiatives with tax advantages (RVO, 2017). This form of policy however turned out to be perceived as a sophisticated form of legislation. In Groningen and Friesland this rule was often mentioned by local sustainable initiatives. In Friesland, the following was mentioned: “Well, the postcoderoos is quite complex. I don’t know who created this thing, and they have tried to simplify it, but it remains a monster.” (Adriaan, 2017). In Drenthe, a negative perception of network structuration emerged as well but in a different context. Here, the discussion considered conflicting legislation on the municipal level. Although the municipality of Langelo aims to be the most sustainable municipality by 2030, legislation about cutting trees opposed the implementation of solar panels. These forms of contradicting legislation were found more often during interviews, contributing to a negative perception of network structuration on a municipal level. To conclude, a negative perception of network structuration was found because of the perceived complexity and contrariety of legislation.

5.4 Process management: an active province sharing knowledge

Besides the perception of network structuration, the perception of process management has also been explored. In doing so, participants were asked to describe and explain how both the municipality and the province were guiding local sustainable initiatives through the process of becoming a viable local sustainable initiative. The discussions on process management often focused on the share of knowledge from the Dutch government to local sustainable initiatives.

In this sense, the role of the province turned out to be important when it comes to actively providing local sustainable initiatives with information. The province of Groningen for example, is working on a local sustainable initiative handbook. This handbook will include both the relevant information a local sustainable initiative needs during the start and the existing experiences of currently operating local sustainable initiatives. These topics were also touched upon in Friesland and Drenthe but the province of Groningen seems to have a ‘leading position’. Thus, the role of process management was found to be perceived positively due to an active role of the province.

5.5 An active or a passive government?

During the end of the interviews, representatives of the local sustainable initiatives were asked to describe the ideal facilitating role of the government. Again, the perceptions differed between provinces. Within provinces however, the answers were more or less consistent. In Groningen, both initiatives would like to see a more active government that supports local sustainable initiatives actively during the application for environmental permits. This was mentioned because the application for environmental permits is perceived to be very sophisticated in this province. In Friesland, both initiatives answered this question by emphasizing a more passive government that would create more space for local sustainable initiatives to develop. Importantly however, the local sustainable initiatives in Friesland also underline the importance of a facilitating government, as the following quote indicates: *“The Government has two important facilitative tasks. It needs to provide legislation, and assure quality”* (René, 2017). In Drenthe both initiatives indicated to be in favour of a more pro-active government. During one of the interviews with a local sustainable initiative in Drenthe it was mentioned for example that the province could also actively stimulate citizens to start a local sustainable initiative. In sum, it appears that regional perceptions of the ideal facilitating role of the Dutch government differ between the local sustainable initiatives in the provinces of Groningen and Drenthe favouring an active government, whereas the local sustainable initiatives in Friesland mentioned a more passive government.

6. Conclusions

Local sustainable initiatives are on the rise in the Netherlands. This development occurs within a context of decentralisation of the Dutch government. In order to effectively facilitate local sustainable initiatives, this article explored the perception that local sustainable initiatives have on the facilitating role of the different layers of the Dutch government. In doing so, different governance settings in which local sustainable initiatives operate have been identified. Furthermore, the (ideal) facilitating role of the government has been described through process management and network structuration. This leads to several conclusions.

6.1 The importance of the province

The province is the most important governmental layer in terms of interaction with local sustainable initiatives. The interviewed local sustainable initiatives perceive this layer of the Dutch government generally as positive. Alongside the province, the municipality is also an important layer because it is part of the local collaborative setting in which local sustainable initiatives operate. The perception of the municipality however, is more negative than the perception of the province. This is due to a less active facilitating role. Some local sustainable initiatives also indicated that they felt opposed at some time. Moreover, it seems that the local context in which local sustainable initiatives operate is important when taking into account their perceptions of the facilitating role of the different layers of the Dutch government.

6.2 An informal unstructured collaborative setting

Besides the multi-levelled governmental context, the local institutional setting has also been explored. The concept of collaborative governance indeed seems to fit the context in which local sustainable initiatives exist, emphasizing the public, private and civic dimension. Furthermore, the six dimensions as defined by Ansell & Gash (2008) were not completely found in the data. The most important finding seems that a formal forum where the public, private and civic can meet and work towards a consensus-oriented decision-making process on sustainable issues does not yet exist. One could rather describe this forum as unstructured and informal. In this sense, the definition of collaborative governance as defined by Ansell & Gash (2008) and adjusted by Emerson et al. (2011) does not completely fit the context of local sustainable initiatives in Groningen, Friesland and Drenthe.

6.3 The importance of process management and network structuration

Both network structuration and process management are important concepts in describing the facilitating Dutch government. This is in line with the findings of Bakker et al. (2012). Network structuration was often mentioned in a negative sense, pointing towards complicated forms of legislation that are difficult to understand from the perspective of the local sustainable initiative. Furthermore, the role of the province turned out to be important. By facilitating through the provision of information and knowledge, they seem to highly contribute to the development of local sustainable initiatives. Finally, the perception of the ideal facilitating role of the Dutch government differs per province, but is consistent within each different province. In the provinces of Groningen and Drenthe, local sustainable initiatives would like to see a more active facilitating role of the government, whereas a more passive facilitating role of the Dutch government was mentioned by the local sustainable initiatives in Friesland.

6.4 Policy recommendations

Based on this research, several policy recommendations can be formulated. First of all, an active role of the province was positively perceived by most of the local sustainable initiatives. Therefore, the active facilitating role of the province needs to be sustained. In doing so, guiding local sustainable initiatives by providing knowledge seems to be a successful strategy. Secondly, the role of the municipality was often experienced negatively from the perspective of the local sustainable initiative. The local collaborative setting appeared to be often unstructured and informal. Here, a challenge for the municipality seems to exist. Through the creation of a more formal and structured decision-making process the negative perception of the municipality might be improved. Finally, legislation was often perceived to be complex and contradicting and therefore needs to be simplified if possible. By applying these policy recommendations, local sustainable initiatives will be facilitated more efficiently by the Dutch government. This eventually contributes to a more sustainable environment for all of us.

7. Data reflection and notes for further research

7.1 Quality of the data

After the study has been conducted and conclusions were drawn, a critical stand was taken towards this research. In particular, the question was asked whether the collected data fitted the research question. Generally this was the case. The six dimensions of collaborative governance however, were not discussed enough during the interviews. This was mainly the case because the theoretical foundation for this research was only finally established during the interviews. This caused the outcomes of the six dimensions to be very general. An important learning outcome of this bachelor project is therefore to completely finalize the theoretical foundations of a research project before collecting the data. Changing the order of this process can cause difficulties during the data analysis.

7.2 A subjective research method

A second point of discussion considers the subjective nature of this study. Due to the fact that the results were analysed through coding, which is essentially a subjective process, the presented results are in a sense biased by the mind of the researcher. This means that the researcher considers what to be important when presenting the results of the research. This has implications for the very outcomes of the study.

7.3 Notes for further research

Due to the qualitative nature, general conclusions cannot be drawn from this study. Importantly however, a newly emerged context in which local sustainable initiatives need to be facilitated by the Dutch government has been explored from a bottom-up perspective, and can be used as input for further research. Quantifying the perceptions and perspectives that were found in this study through a survey in the provinces of Groningen, Friesland and Drenthe could be a next step. In doing so, a more legitimate argument for policy-making could be generated. Furthermore, several aspects of this study raised additional questions. One of the aspects of this study that has not extensively been analysed for example is the indirect role of the national government. It would be interesting to see to what extent this role influences the collaborative governance setting in which local sustainable initiatives operate. Moreover, in this study a bottom-up perspective has been explored. In order to gain a more nuanced perspective on the relation between local sustainable initiatives and the Dutch government, civil servants could be interviewed as well in order to explore their perspectives.

Several interesting topics that were eventually beyond the scope of this research could be further analysed as well. Multiple local sustainable initiatives explained that they face difficulties convincing people to switch to the locally generated energy instead of using the current energy from the large energy companies in the Netherlands. Alongside the interaction with the Dutch government, this is also an aspect that can be regarded as important when conducting research about how local sustainable initiatives can function efficiently. In sum, more research is necessary in order to further analyse and quantify the relation between local sustainable initiatives and the Dutch government.

8. References:

- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-Part*, 18 (4). 543 – 571.
- Bakker, J., Denters, B., Oude Vrielink, M. & Klok, P. (2012). Citizens' Initiatives: How Local Governments Fill Their Facilitative Role. *Local Government Studies*, 38 (4), 395 - 414.
- Bulkely, H. & Betsill, M., M. (2005). Rethinking Sustainable Cities: Multilevel Governance and the 'Urban' Politics of Climate Change. *Environmental Politics*, 14(1). 42 - 63.
- Corburn, J. (2009). Cities, Climate Change and Urban Heat Island Mitigation: Localising Global Environmental Science. *Urban Studies*, 46(2): 413-27.
- De Roo, G. (2013). *Abstracties van Planning*. Assen: Inplanning.
- Emerson, K., Nabatchi, T. & Balogh, S. (2011). An integrative Framework for Collaborative Governance. *Journal of Public Administration Research and Theory: J-Part*, 22. 1 - 29.
- Gemeente Groningen. (2015). *Groningen geeft energie*. Groningen: Gemeente Groningen.
- Hajer, M. (2011). *De energieke samenleving. Op zoek naar een sturingsfilosofie voor een schone economie*. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.
- Homsy, G. C., & Warner, M. E. (2013). Climate Change and the Co-production of Knowledge and Policy in Rural USA Communities. *Sociologia Ruralis*, 53(3). 291 - 310.
- Homsy, G. C., & Warner, M. E. (2015). Cities and Sustainability: Polycentric Action and Multilevel Governance. *Urban Affairs Review*, 51 (1). 46 - 73.
- Hooghe, L. & Marks, G. (2001). Types of multi-level governance. *European Integration Online Papers* 5(11). Available at <http://eiop.or.at/eiop/pdf/2001-011.pdf> (accessed 6 February 2017).
- Kenniscentrum Wetgeving en Juridische Zaken. (2016). *Decentralisatie*. Accessed 19-05-2017 via <https://www.kcwj.nl/kennisbank/integraal-afwegingskader-beleid-en-regelgeving/6-wat-het-beste-instrument/>. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Langbroek, M., & Vanclay, F. (2012). Learning from the social impacts associated with initiating a windfarm near the former island of Urk, the Netherlands. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 30(3), 167 - 178.
- Longhurst, R. (2010). Semi-structured Interviews and Focus Groups. In Clifford, N., French, S., & Valentine G, (Red.) *Key Methods in Geography*, (pp. 103 - 115). Thousand Oaks: Sage
- Maso, I. & Smaling, A. (2004). *Kwalitatief onderzoek: praktijk en theorie*. Amsterdam: Boom.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. (2013). *Bestuur in Samenhang: De bestuurlijke organisatie in Nederland*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

- Müller, M. O., Stämpfli, U. D. & Hammer, T. (2011). Energy Autarky: A conceptual Framework for sustainable regional development. *Energy Policy*, 39. 5800 - 5810.
- Ostrom, V., Tiebout, C. M., & Warren, R. (1961). The Organization of Government in Metropolitan Areas: A Theoretical Inquiry. *The American Political Science Review*. 55 (4). 831 - 842.
- Rijksoverheid. (2017). *Decentralisatie van overheidstaken naar gemeenten*. Accessed 08-06-2017, via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/inhoud/decentralisatie-van-overheidstaken-naar-gemeenten>.
- Rijksoverheid. (2017). *Taken van een gemeente*. Accessed 11-06-2017, via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/inhoud/taken-gemeente>.
- Rijksoverheid. (2017). *Taken van een provincie*. Accessed 11-06-2017, via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/provincies/inhoud/taken-provincie>.
- RVO. (2017). *Maatregelen voor collectieven*. Accessed 23-05-2017, via <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/duurzame-energie/saldering-en-zelflevering/collectieven>.
- Schwencke, A., M. (2016). *Lokale energie motor 2016*. HIER opgewekt: Utrecht

Appendix A: The interview Guide

Interview Guide Onderzoek Duurzaamheidsbeleid

Beschrijvend:

- Wie bent u?
- Wat is u rol binnen dit initiatief?
- Hoelang bestaat uw initiatief al?
- Wat is het hoofddoel van uw initiatief? Waarom?

Verklarend:

- Wat gaat er goed binnen uw duurzame initiatief? Wat heeft uw initiatief bereikt de afgelopen tijd? En hoe?
- Wat waren problemen/obstakels voor uw duurzame initiatief de afgelopen jaren?
- Hoe faciliteert de overheid uw duurzame initiatief? Wat vindt u daarvan?
- Werk dit? Waarom wel? Waarom niet?
- Hoe zou de overheid uw duurzaam initiatief beter kunnen faciliteren? Waarom?
- Met wat voor lagen van de overheid heeft u te maken?
- Met wat voor partijen werkt u samen rond uw projecten?
- Wat is uw algemene beeld van de overheid? Zou die meer of minder betrokken moeten zijn?

Appendix B: The informed Consent Form

Informatie Participanten onderzoek Duurzaamheidsbeleid

Geachte deelnemer,

U doet mee aan een onderzoek naar duurzaamheidsbeleid van de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. Aan dit onderzoek zitten geen bijzondere risico's en of ongemakkelijkheden. Het is echter van belang dat u op de hoogte bent van het volgende:

- U kunt te allen tijde besluiten om volledig te stoppen met het interview, ook nadat het interview heeft plaatsgevonden.
- U kunt te allen tijde aangeven dat u bepaalde vragen in het interview niet wilt beantwoorden.
- De antwoorden die u geeft zullen alleen worden gebruikt voor het onderzoek, en niet voor andere doeleinden.

Daarnaast is er een aantal korte vragen:

- U gaat akkoord met het feit dat het interview wordt opgenomen ten behoeve van de latere data-analyse.
- Uw voornaam mag gebruikt worden in het artikel gekoppeld aan een citaat.
JA
NEE
- Indien nee, mag het volgende pseudoniem worden gebruikt:

.....

Ondergetekenden verklaren dit document gelezen en begrepen te hebben.

Handtekening Onderzoeker:

Handtekening Deelnemer:

Getekend op, te

Appendix C: The Codebook

Code Book Bachelor Thesis Daan Vegter May 2017

Maincode	Description main code	Subcode (optional)	Description subcode		
A: Multi-Level Governance (Deductive)	”In a multilevel governance framework, federal, state, and local actors coordinate in a network that respects local knowledge and diversity but sets common goals and standards upon which all parties can act (bulkeley 2010; Corburn 2009 in Homsy & Warner 2013).”	A1: Type 1 multi-level Governance (Deductive)	A governance system ”which is concerned with power sharing among a limited number of governments operating at just a few levels. (Hooghe, & Marks, 2001). ”		
		A2: Type 2 Multi-level Governance (Deductive)	A governance system ”in which the number of jurisdictions is vast, rather than limited; in which jurisdictions are not aligned on just a few levels, but operate at diverse territorial scales; in which jurisdictions are functionally specific rather than multi-task; and where jurisdictions are intended to be flexible rather than fixed (Hooghe & Marks, 2001).”		
		A3: Newly emerged agencies of Governance (Inductive)	Forms of governance that came up during the research		
B: Collaborative Governance	“A Governing arrangement where one or more public	B1: public initiation	Initiation by public agencies or institutions		

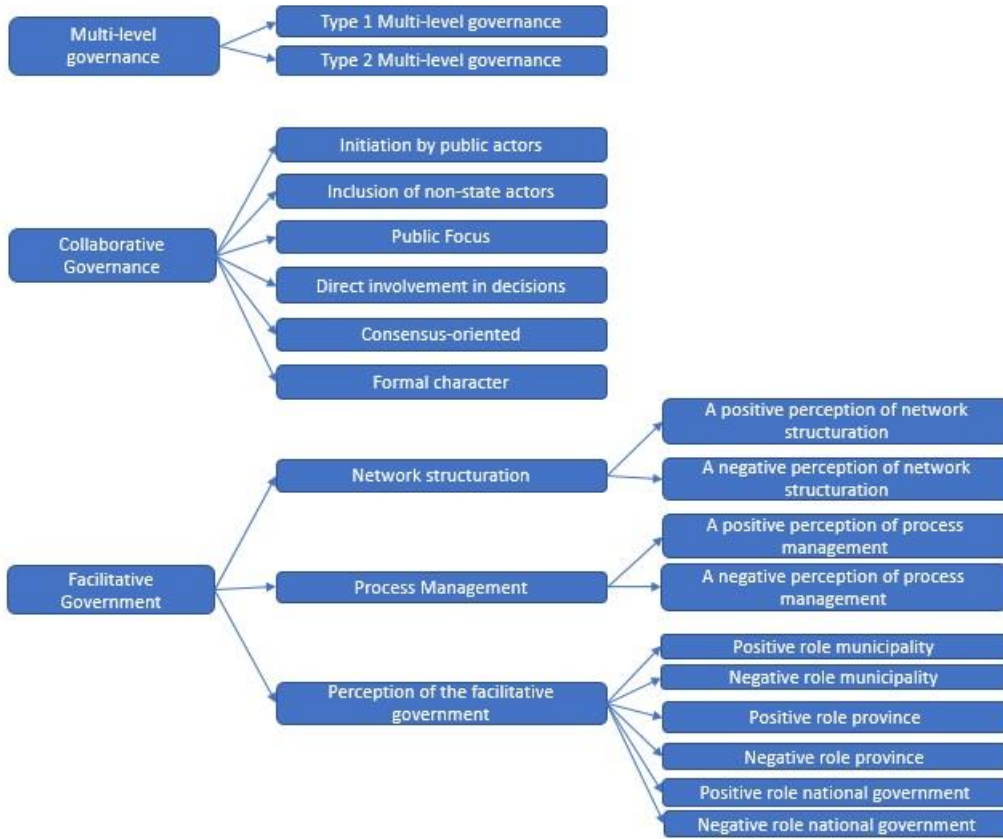
(Deductive)	agencies directly engage non-state stakeholders in a collective decision-making process that is formal, consensus-oriented, and deliberative and that aims to make or implement public policy or manage public programs (Ansell & Gash, 2011.’’				
		B2: inclusion of non-state actors	participants in the forum include non-state actors		
		B3: Public focus	the focus of collaboration is on public policies or public management		
		B4: Direct involvement	participants engage directly in decision-making and are not merely ‘consulted’ by public agencies		
		B5: consensus-oriented	The forum aims to make decisions by consensus		
		B6: formal character	The forum is formally organized and meets collectively		
C Facilitative Government (deductive)	A government that aims “a) to mobilise citizens to initiate collective action and b) enhancing the chances of effective collective action (Bakker et al, 2012).’’	C1 Facilitation by network structuration	’’Rules as an important condition for structuring. These rules may pertain to the access of actors, the powers and rights of these actors, the decision rules et cetera.’’ (Bakker et al, 2012)	C1a A negative perception of network structuration by Isi’s (inductive)	The postcoderoos as an example of a negative perception of network structuration
				C1b A positive perception of network structuration by Isi’s	

		C2 Facilitation by process Management	"Process Management refers to activities aimed at steering the interactions, within a certain action arena, in such a way as to solve joint problems or achieve particular collective goals." (Bakker et al, 2012).		
		C3: perception of the facilitative government by lsi's (inductive)	The perception of the current facilitating role of the Dutch government by lsi's	C3a: a positive role of the municipality (inductive)	The facilitating role of the municipality is generally perceived to be positive
				C3b: a positive role of the province (inductive)	The facilitating role of the province is generally perceived to be positive
				C3c: a positive role of the state (inductive)	The facilitating role of the state is generally perceived to be positive
				C3d: a negative role of municipality (inductive)	The facilitating role of the municipality is generally perceived to be negative
				C3e: A negative role of the province	The facilitating role of the province is generally perceived to be negative
				C3f: A negative role of the state	The facilitating role of the state is generally perceived to be negative

		C4: The ideal role of a facilitating Government (inductive)	The ideal perceived role of the government by lsi's	C4a Active facilitative	The Dutch government should facilitate in a more active way according to local sustainable initiatives
				C4b Passive facilitative	The Dutch government should facilitate in a more passive way according to lsi's

Appendix D: The Codetree

The Codetree

Appendix E: Transcripts of the interviews

Interview 1: Jan Hoogstra, Duurzaam Menterwolde

Wie bent u en wat is uw rol binnen dit initiatief?

Mijn naam is Jan Hoogstra, maar dat had je meegekregen, en mijn rol daarin is voorzitter van Duurzaam Menterwolde, wij zijn ooit begonnen om te inventariseren hier plaatselijk in deze gemeente of de mensen, belangstelling hadden voor zonnepanelen op het dak, puur particulier initiatief, dat was een heel groot succes. We hebben op 80 woningen, panelen gelegd. Dat hebben we geselecteerd op de monteur moest uit de omgeving komen, moest heel lang garantie geven, eh, het moest dezelfde prijs blijven, het moest de scherpste prijs zijn in verhouding met de kwaliteit etcetera. Nou, toen dat project gereed was, toen hebben we gezegd van, wat kunnen we eigenlijk nog meer. En toen hebben we gezegd van een zonneweide zal wel mooi zijn, gelet ook op het windmolenpark wat hier in de buurt kwam. Toen zijn we gaan zoeken naar een locatie waar dat zou kunnen. Toen werd een locatie in Meeden aangeboden door iemand die zei je mag zoveel hectare gebruiken voor zonnepanelen mits hier geen windmolens komen. Nou op een gegeven moment, Kamp (demissionair minister Economische zaken) die drukte dat gewoon door, naja een heel relaas hoef ik daar niet over te houden denk ik daarover, maar voordat eh, zegmaar bekend was dat die windmolens kwamen, zijn we naar de provincie geweest. Toen zat William Moorlag daar nog, ik noem die naam gewoon ronduit. En ehm, het was een gebied waar bomen op stonden, die zouden allemaal gerooid worden en een kwekerij. En toen zei William Moorlag op zijn Gronings, ik hoop dat je Gronings verstaat. O: Zeker. d'r kommn allein maar eerdappels en baitn op, en veur d'rest niks. En ik ken hem ook wel van de IB-groep, dus ik weet wel wat ik voor vlees in de kuip had. Eh, nou, wij waren natuurlijk heftig teleurgesteld. Dat sowieso al. En toen ook nog bekend werd dat die windmolens doorgingen, toen zijn we naar de gemeente gegaan, want daar hadden we al contact mee vanwege dat gebied waar we dat konden plaatsen. Toen zei de gemeente wij hebben nog een crossbaan liggen in Zuidbroek, een ouwe crossbaan, daar willen we vanaf, we willen er geen crossers weer op hebben, dat mogen jullie wel gebruiken, daar ligt 5 hectare, moet je delen met innovatief Meeden, dat is ook een initiatief vanuit Meeden, dat komt voort uit het windmolenpark, eh, daarvan kunnen jullie tweeëneenhalf tot twee hectare van gebruiken. Nou, wij zeiden van die twee hectare willen we hebben, en we willen het op basis van de postcoderoos. Ik neem aan dat je dat kent O: ja, dat ken ik. Ehm, daar hebben we gezegd dat willen we wel mits die uren een beetje redelijk is. Nah dat kregen we voor een hele scherpe prijs aangeboden per hectare. Toen hebben we een andere studie laten uitvoeren door Greenspread. Die hebben we ingediend bij de provincie, en als corporatie werd ons gevraagd van willen jullie niet met ons aan de wieg staan om de Groninger Energiekoepel op te richten. Dat hebben we gedaan met nog een paar initiatieven, zo is de Groninger Energiekoepel ontstaan, en zo is ook Noordelijk Lokaal Duurzaam ontstaan hè,

O: Ja, dat energiekoepel is een beetje het overkoepelende toch?

Ja, dat zijn de corporaties en die leveren een bestuurslid voor Noordelijk Lokaal Duurzaam. Nou, vervolgens zijn we daarmee verder gegaan zegmaar en toen werd er van de provincie gevraagd van stuur ons initiatieven op, en dan gaan wij kijken of jullie daar een of andere prijs mee konden winnen. Daar hebben we de hoofdprijs mee gewonnen als beste initiatief van de provincie O: Kijk, dat is mooi meegenomen. En er zijn ook wel andere prijzen uitgedeeld hoor, maar dat was een hele leuke start, en dat hebben we achteraf ook heel hard nodig gehad om allerlei onderzoeken te doen, vergunningen te halen, etcetera. Om een heel lang verhaal kort te maken, we zijn er mee verder gegaan en vervolgens gekeken met wie

kunnen we samenwerken? Hoe kunnen we inkopen? Hoe halen we onze omgevingsvergunning binnen? Ja, toen begon de ellende. Met die omgevingsvergunning moet je met de omgevingsdienst om tafel, en dat is een kriem zal ik je vertellen. Je wordt van alle kanten tegengewerkt. We hadden in eerste instantie gevraagd van geef ons aan wat we allemaal in moeten vullen, wat we aan moeten leveren etcetera, hebben we keurig gedaan. De eerste de beste afspraak die we met de omgevingsdienst hadden op het gemeentehuis, zei die van we hebben niks van ons gekregen. O: wat apart. Nou, wij hadden gelukkig ons tablet bij ons en zeiden van oke dit hebben we naar jou toegestuurd, heb jij ook geopend? Nou, daar begon het al mee. Nou dan komt de rook al uit mijn oren hoor. Nou, vervolgens zei hij dat hij toch wat had, hij zou het bekijken. Niks horen, nog niks horen, We zijn met drie man hè. Roelof Lanting doet mee, die is een advocaat van huis uit. Dus die weet ook wel van juridische invalshoeken, dus we zijn echt wel geslepen wat dat betreft. De tweede keer is Roelof daar heengegaan, dus Peter de Wekker was die andere, die met ons samendoet. Eh, die is daar heengegaan, hadden ze dus een afspraak gemaakt met de omgevingsdienst, had ie nog niks gedaan. Toen waren we al bijna zeven weken verder. Nou, toen zijn ze de hele middag daar gebleven om de spulletjes in te vullen, en toen dachten we nou nu zal het wel voor elkaar zijn ja,niks. En we moesten samenwerken met innovatief Meeden en met Sunvest, dat hele grote park wat hier komt. Dat hebben we gedaan, en zij wouden sde+, dus ze hadden best wel haast om dat voor elkaar te krijgen, anders pies je gewoon helemaal naast het potje, om dat geld binnen te halen. Wij hadden minder haast, goed. Op een gegeven moment kwamen er steeds maar weer meer aanvullende vragen, en nog meer aanvullende vragen, en toen hebben we met de provincie om de tafel gezeten. Want, die hebben ook iets te vertellen van hoe ziet de omgeving eruit, hoe ziet het veld eruit etcetera. Daar hebben we mee om de tafel gezeten en daar kwam eigenlijk uit nog aanvullende vragen, wij moesten ons aanpassen op innovatief Meeden. Nou, onvoorstelbaar toch, omdat wij de eerste partij waren, daar begon het al mee, en eh, wat was er nog meer, het moest nog meer op de haklijn liggen, en toen hadden ze nog gezeur over wat er omheen staat. Nou dat is allemaal rietvelden, daar gebeurt helemaal niks, daar doen we ook niks aan, dus daar konden nooit geen vragen over ontstaan. Want doordat het allemaal zo moeizaam liep, heb ik gezegd van ik vind het allemaal prima, eh, wij willen dat best wel aanpassen, maar kijk nog eens even naar die tekeningen, het staat bijna op t hard, je kunt er bijna niet uithalen dat het niet zo is. Kunnen jullie niet even iets op schrift zetten vanuit de provincie, van, eh, dat dat akkoord is zo op deze manier, en dat dat ook op de hartlijn zal komen, geen vuiltje aan de lucht. Heeft de provincie ook gedaan, heeft daar ook mee ingestemd, en heeft een brief naar de omgevingsdienst gestuurd, en wij hoorden steeds maar niks. Die andere twee partijen hadden een vergunning binnen, en wij niet. Nou, ik denk ik moet maar weer bellen. Ik bel de beste man op, die daar over ging. Hij zegt tegen mij van nou, het werd eens tijd dat wij deskundigen aan boord hielpen, en eh, dan had hij met die en die te maken zei die. Ik zei je hebt alleen nog maar met mij te maken. Ik zei ik snap niet waar je het lef weghaalt. En bovendien ik laat me niet als een kwajongen door jou behandelen. Ik weet niet wat jouw achtergrond is maar ik heb twee titels, en ik ben geen kwajongen. Nou, toen begon die wat in te binden, en ehm, toen zei die van nou als je zorgt dat je van Greenspread, per omgaande, die tekeningen aangepast krijgt, is de vergunning rond. Ik denk, vergunning rond ja, nou week niks gehoord. Ik denk joh laat ik eens weer bellen. Ik zeg eh, wat is er aan de hand? Ja, zegt ie van eh, stukken die jullie hiervoor ingeleverd hebben ben ik allemaal kwijt. Wat een lul dacht ik. Ik zeg ik stuur ze je gelijk weer. Ik heb het dezelfde avond nog gestuurd. Afschrift naar Nienke Homan gestuurd, van de gedeputeerden. Naar Hotze Hofstra van de provincie, hier de ambtenaar die erover ging ennehh, hoe heet dat de wethouder. Volgende dag was de vergunning binnen.

O: Kijk eens aan, dus u heeft ook wel interactie met meerdere lagen van de overheid begrijp ik? Dus met de gemeente wel, en met de provincie wel, voor de vergunningen, begrijp ik. Ja, en met die omgevingsdienst, en die is samen opgezet met meerdere gemeentes.

Dus die omgevingsdienst is van meerdere gemeenten dus. Van meerdere gemeenten inderdaad een loket zegmaar, en dat zit in Veendam, en daar moeten ook zegmaar, gebouwen moeten ook van de omgevingsdienst gebruik maken. Maar de omgevingsdienst is een dikke puinhoop, want er is al een directeur op non-actief gezet, is er weer een nieuwe gekomen, ligt allemaal met elkaar overhoop, heel dictatoriaal gaat dat er aan toe, en het personeel is zeer ontevreden, heel veel ziekteverzuim, heeft er allemaal mee te maken. Maar ik vind dat kun je niet op andere partijen afwentelen. Dus de omgevingsdienst daar kan ik geen goed woord voor opbrengen. Nu hebben wij een tienjaars vergunning aangevraagd, dat hebben we gedaan vanwege die andere twee partijen, sunvest en innovatief Meeden, want dan konden zij snel de aanvragen, dus automatisch liften wij daar ook in mee, zegmaar voor die tienjaarsvergunning, maar nu moeten we een 25-jaarsvergunning ook rondkrijgen. Dus we hebben net vanochtend een mail de deur uitgedaan, welke stukken ze nu nog nodig hebben, dus het verhaal begint dus weer opnieuw. Maar we kunnen nu wel uit de voeten. Dan is interessant om te weten, wij doen met sunvest samen, dat is een hele grote marktpartij, en die gaan nu het grootste park in eerste instantie aanleggen hier in Nederland van 54 hectare. Er komen straks wel grotere hoor, maar die loopt van duurkenakker tot aan de stikstoffabriek. Bij de stikstoffabriek wil die eigenlijk niet uitbreiden, maar nu wil hij dat weer wel, zwabberbeleid, maargoed. Maar doordat we met sunvest, en profier is daar de leverancier van, konden we panelen aanbieden voor all-in 25 jaar inclusief verzekeringen, inclusief onderhoud, he en dan hekken eromheen, geïnstalleerd voor 256 euro per paneel. Dat is bijna 200 euro goedkoper dan wanneer mensen dat op het dak zouden hebben. Dus we hebben daar een superdeel uitgesleept, alleen het moeizame is van ehh, het is een armlastig gebied hier he, van dat je heel moeilijk klanten over de streep trekt. En een bijkomstigheid is van doordat je in eerste instantie van 1200 panelen plaatsen uitgaat. Maar doordat je 1200 panelen plaats mag je maar een beperkt aantal aanbieden aan derde partijen zoals gemeenten, woningstichtingen etcetera. En dan komt dat neer eigenlijk op maximaal voor 240 panelen meedoen. ze kunnen wel voor veel meer, maar dat kan niet omdat het park dan in eerste instantie te klein is. Later kan dat nog meer. En wat ook een vreselijke handicap is, is je moet per ean-aansluiting mag je meedoen. Je mag niet meer doen, of het moeten ean-aansluitingen zijn. Maar die grote bedrijven hebben vaak maar 1 aansluiting. En ze mogen dan volgens de wet, volgens die postcoderoos, voor maximaal tienduizend kilowatt mogen ze deelnemen, dus dat beperkt ook alweer de deelname. Maar het begint nu wat te lopen zegmaar. Omdat we de vergunningen nu binnen hebben, kan ik nu de definitieve prijsopgave bepalen van sunvest.

O: Dus obstakels voor u zijn dus eigenlijk, als ik het goed begrijp, een moeizaam proces met de omgevingsdienst, maar ook met gemeente en provincie.

Ja, en de gemeente dan in de zin van wij willen zo weinig mogelijk woz betalen, zegmaar, opstalrechten, deze gemeente gaat zometeen op in Midden-Groningen, en andere gemeenten hebben het heel goedkoop, dus hebben wij gezegd dan willen wij het ook heel goedkoop. Dus dat is weer, heel vreemd beleid, omdat ze hier armlastig zijn. Dus dat is een handicap, en wat ook lastig is, om de weg te vinden van een aansluiting van Enexis heb je nodig, je hebt een aansluiting van een installateur nodig, daar ontkom je ook niet aan. Dat is allemaal gedwongen. Nou daar hebben we de offertes nu ook van binnen zegmaar, maar het lastige is je moet daar een weg aanleggen die verhard is, allemaal extra kosten, rond het gebied waar wij dat hebben. Laat dat nou ook net zijn waar die kabel langsmoet, wat gedeeltelijk is van

Provinciale Waterstaat, gedeelte van de Gasunie, dus je moet allerlei afspraken maken met allemaal partijen om dat daar in te krijgen. Doordat we met Provinciale Waterstaat om de tafel moeten, want bij de N33 heb je twee bruggen, zij willen daar nu een verharde weg aanleggen, want dan kunnen ze beter bij die bruggen komen. Maar wij zeggen wij gaan dat niet betalen voor jullie. Als jullie dat willen moeten jullie dat zelf maar betalen. Nou, dan moeten er natuurlijk allerlei vergunningen komen, werkt allemaal weer vertragend, wij kunnen niet starten want die weg ligt er niet, gasunie zegt van ja doe maar lekker rustig aan, we gaan dat eerst even bekijken. Kortom, hindernis op hindernis. En als je niet ontzettend veel doorzettingsvermogen hebt, nou dan gooi je alles in de hoek en dan denk je van zoek het uit. Wij zijn particulieren, particulier initiatief, verdienen er zelfs niks, we krijgen geen kop koffie zelfs uit de kas. Dat doen we niet, en dan word je op zo'n manier gedwarsboomd door allerlei overheidsinstanties en semi-overheidsinstanties. Zeer moeizame weg.

O: Waarom denkt u nou dat dat zo moeizaam gaat vanuit de overheid?

Ja, ik heb zelf bij de overheid gewerkt, ik weet wel hoe dat gaat, dat zijn allemaal haantjes, van eh, het moet via mij, nee via mij, en dan moet het nog weer via die, en dan nog via die. En de een wil niet met de ander samenwerken. En of nou de provincie er bovenop zit, het maakt niet uit, of dat de gemeente er bovenop zit, ze hebben aan elkaar geen boodschap. Als je met hun aan tafel zit dan stralen ze allemaal uit oh allemaal geweldig, handen ineen, gaan we doen, maar als puntje bij paaltje komt, dan moet je knokken. En dan moet je van verdomd goede huize komen wil je dr doorheen gaan. En dit verhaal zul je ook krijgen bij andere corporaties. Want ik weet in Loppersum en Zijldijk hebben ze ook prachtige initiatieven, maar die lopen ook tegen een muur aan bij de gemeente, en dat hebben wij wel voor elkaar gekregen.

O: Op wat voor manier faciliteert de overheid nou uw initiatief? Want u geeft aan oke wij willen dit graag doen, op wat voor manier zeggen zij nou oke op deze manier kunnen wij u helpen.

Ehm, er zijn fondsen beschikbaar gesteld door meneer Kamp, bij de provincie, en wij kunnen dus ook een lening krijgen bij de provincie, maximaal 50000 euro geloof ik. Dus een pot van max 50000 euro, nou daar doen wij dan een beroep op. Ze faciliteren ons nu ook, doordat ze ook zien dat het allemaal moeizaam gaat dus ze hebben samen met het Groninger energiekeupel een handboek opgezet, samen met de provincie. Daar ben ook over geïnterviewd, over wat moet er allemaal in etcetera, zodat andere initiatieven in den lande of in deze provincie in elk geval daar niet tegenaan lopen. Dus ze faciliteren ons in ieder geval wel. En ze faciliteren ons ook wel in de zin van las wij problemen hadden, dat we rechtstreeks de rechterhand van Nienke, in dit geval Hotze Hofstra, en Martijn van der Zon, dat zijn mensen die zou je ook kunnen interviewen trouwens hoor, dan hoor je het ook van de andere kant, die faciliteren ons volledig. En doordat de provincie geld aan de grek heeft gegeven, om daar mensen neer te zetten, op kantoor, en die helpen ons nu ook. Daar moeten we wel iets voor betalen, maargoed dat zijn prijzen gebaseerd op dit soort initiatieven.

Ja, en brengen ze ook wel mensen bij elkaar zegmaar, dat ze zeggen van goh, u wilt dit, we kunnen wel die en die partij bij elkaar brengen, en dan gaan we samen gewoon zitten.

Ja, daar heeft de provincie een paar keer initiatieven voor genomen, daar zijn we vanaf het begin ook bij betrokken, maargoed wij hadden het toen al uitgevonden, dus anderen die steunen heel erg op ons, dus wij hebben heel wat vuil van de weg moeten halen voordat

anderen daar ook van konden profiteren. Maar het is nu wel zo, alle initiatieven proberen elkaar zoveel mogelijk te ondersteunen.

O: met het delen van kennis, en het samen overleggen waar loop je tegenaan. En waar we nu tegenaan lopen is van hoe krijgen we de financiering rond. De banken willen dus dit soort kleine initiatieven eigenlijk niet ondersteunen. Ze zeggen je moet eerst maar een 50 % eigen geld binnenhalen, nou hoe kun je dat van een particulier verwachten. Dat is bijna onmogelijk. Maar dan hebben we het geluk dus dat we die panelen verkopen, dus dat is al eigen geld dat we erin pompen, en dan hopen we dat we bij banken geld loskrijgen, want we zijn in eerst instantie met de Triodos Bank geweest, die zegt van dit soort kleine initiatieven doen we niet, toen heeft de grek gezegd, ja maar luister eens even, er zijn heel veel initiatieven hier, kunnen we dat niet samenbrengen, zodat jullie dan wel een lening hebben. Maar dat bleek ook niet mogelijk, ze gaan geen enkel risico aan. En dan ook nog torenhoge rentes, Terwijl we bij de provincie die 50000 euro voor 0,75% kunnen lenen. Dus dat is hartstikke gunstig. Maar, wij willen ook geld genereren zegmaar, daarom gaan we ook naar Noordelijke Lokaal Duurzaam, en dan per lid die meedoet krijgen we jaarlijks 75 euro. En vanuit die 75 euro willen we weer nieuwe initiatieven gaan doen.

Want kerken zijn soms ook heel armlastig, dus dan zeggen we we willen wel panelen bij jullie zetten, of jullie kunnen het in het park afnemen, je kunt ook bij ons lenen, en gedurende een aantal jaren wat je dan voordeel hebt los je dan mee af. En dan kunnen wij weer een vervolgend initiatief doen. Dat is onze gedachtegang.

O: Oke, dus we hebben het nu eigenlijk over dingen gehad waar nog obstakels zitten, waar nog problemen zitten, ehh, maar wat zijn nou dingen waarvan je zegt dit gaat eigenlijk wel heel erg goed.

Nou, de onderlinge samenwerking, en de samenwerking met sunvest is top. Maar goed daar hebben andere initiatieven niks aan, want die hebben natuurlijk niks met sunvest. En wat sunvest ook doet bijvoorbeeld, ze leggen dat grote park neer op sde-basis, en daar hebben omwonenden last van natuurlijk, en die bieden ze u panelen aan in ons park.

O: Oke, dus zo compenseren ze eigenlijk.

En eigenlijk is dat ook met dat zelfde veld van Powerfields, wat in Sappemeer komt, die gewoon zelf compenseren door aan te bieden van dat ze panelen in os veld kunnen krijgen. O: Kijk aan, dat is wel netjes. En wat ook wel belangrijk is om te weten denk ik is, dat door die postcoderoos zit je maar in een bepaalde kring. En in eerste instantie mocht je alleen maar binnen die postcoderoos blijven. Totdat er een verruiming van de wetgeving kwam, toen kon je aan de randen ook nog een postcoderoos meenemen. Zodoende hebben wij wat eerst alleen maar Menterwolde, zeg maar de gemeente, toen later kwam in een keer ook even Slochteren erbij, Hoogezand-Sappemeer, en eh een gedeelte Scheemda vanuit het Oldambt, dus daarmee zijn we heel creatief geweest om onze klantenkring zo groot mogelijk te krijgen.

O: Want hoeveel deelnemers heeft u nu ongeveer?

We zitten nu aan ik dacht 800 panelen ofzo, en als je dus gemiddeld 7-10 panelen hebt, dan heb je wel een idee van hoeveel klanten we hebben. Maar het begint nu wel te lopen, Nu de vergunningen komen enzo,

O: Ja precies, en ik kan me voorstellen dat een begin altijd moeizaam is. Oke, hartstikke mooi, dan hebben we een beetje een beeld van wat goed gaat en wat minder. En die overheid die faciliteert dus wel, in die zin dat die gewoon wel mensen bij elkaar brengt, ook wel een structuur heeft klaarliggen. Maar goed, wat u ook aangeeft, het gaat eigenlijk wel lastig. Maar het is iets van het laatste halfjaar hoor. Wij zijn eigenlijk al wel 4 jaar bezig.

O: Oke, wat zijn nou voor u dingen, hoe zou u nou de rol van de overheid willen zien, hoe zou de overheid volgens u nou moeten faciliteren.

In de zin van dat ze je actief ondersteunen met vergunningen binnenhalen. Hoe kun je nou van een burger verwachten, een gemiddelde burger, dat ie die wetgeving kent. Als gemeenten je daarbij actief zouden ondersteunen, dan zou dat veel gemakkelijker lopen en dan komen er ook veel meer initiatieven. Want het is net alsof je van alle kanten tegengewerkt wordt. Van ehh, dat ze het je niet gunnen ofzo. Ik kan de vinger daar niet achterkrijgen. Dat is zeer frustrerend. En als je geen doorzettingsvermogen hebt, dan ben je weg hoor. Dan haak je af. Ik weet zeker dat omdat ik een behoorlijk netwerk heb, en Roelaf Lanting dat ook heeft zegmaar, hij is ook lid van Groenlinks en zit ook bij de provincie, die heeft ook heel veel ingangen ook onder andere Nienke Homan, en dan gaat het in een keer heel snel hoor, en dan weet je gewoon hoe je een beetje de paden moet bewandelen. En hij is natuurlijk als advocaat gepokt en gemazeld. Die kijkt ook altijd heel kritisch naar rapporten die binnenkomen, van ehh, waar moeten we hier aan voldoen en waarom anderen niet. En stukken opstellen. Daar heb ik net niet voldoende weet van.

O: En de regeltjes op zichzelf die werken wel prima? De regel-en wetgeving die er nu ligt.

Achja, Kamp heeft dat nodeloos ingewikkeld gemaakt. Die hele regeling is een flas natuurlijk. En in eerste instantie was dat natuurlijk veel korter, dat je die subsidie kon krijgen zegmaar, dat is toen verlengd naar 15 jaar, en op het dak is nog maar 2 jaar, en dat zouden ze verlengen zegmaar. Maar hoe ver dat is dat weet ik eigenlijk niet. Maar, die postcoderoos die is zo, dat is gewoon eigenlijk een belastingtechnische maatregel, is het he. Die is ontegenwoordig ingewikkeld. En ik je het jou niet uitleggen van een, twee, drie hoe dat werkt. Het is ook geen salderen in die zin niet. Maar het is gewoon heen en weer schuiven met belastingen. Wij hadden in eerste instantie doorgerekend, van wat het dan allemaal ging kosten, totdat we een bijeenkomst hadden met meerdere initiatieven, en toen was Loppersum, die hadden het al op het dak, en die zeiden van dat doen jullie helemaal verkeerd. Dus, wij er naar kijken, wij dat ook omgezet. Bleek dat zij het helemaal verkeerd deden. Bleek dat zij het helemaal verkeerd deden. En dan heb je een zaal vol mensen die mee willen doen. Ja, en die waren in complete verwarring natuurlijk. Van ja, wat zijn dat voor kreukels daar, bij Duurzaam Menterwolde. Maar het bleek dat wij het goed hadden, en probeer dat dan maar eens goed te krijgen. Maar dat is een hele ingewikkelde regeling. Eigenlijk moet je daar dus even goed naar kijken, want je wordt er helemaal gek van. Want wij zijn ook het grootste postcoderoos initiatief van heel Nederland. Als het klaar is zijn we gelijk de grootste. Er komen al wel weer nieuw initiatieven aan, maar die zijn er nog niet. En die postcoderoos is juist in het leven geroepen om dit soort initiatieven te doen. Dat je niet via de sde moet. Die postcoderoos is er puur voor mensen die geen panelen op hun dak willen of kunnen hebben, of eh, verkeerd staan met bomen etcetera of momenten. Maar dan zit er gelijk ook weer een beperking in, doordat hier heel veel aardbevingsschade is, krijgen de mensen een waardevermeerderingsbedrag van 4000 euro. Mogen die mensen dat bedrag wel gebruiken om panelen op je eigen dak te zetten, maar niet in het park. Hoe krom kun je het maken? Want dat is gewoon gebonden aan die woning. Maar als die mensen hun huis verkopen, dan kunnen ze of er voor kiezen hun woning te verkopen

voor de restprijs, of terug te geven, aan de corporatie, of mee te nemen naar hun woning, mits ze binnen de postcodegebied blijven. Wat is dit voor doms? Het blijft er gewoon allemaal ja, ik snap hier helemaal niks van.

O: Oke, dus als ik dan even dit stukje samenvat, dan zou de overheid dus eigenlijk actiever de overheid erbij moeten betrekken, en ook eigenlijk informatie verschaffen, omdat het gewoon vaak toch wel een technisch proces is, en ehh, tegelijkertijd zou de regelgeving ook, ja die is juridisch zeer complex, versimpeld moeten worden. Nog even een volgend stukje. U gaf al even aan dat u met de gemeente in gesprek bent, maar ook dus met de omgevingsdienst, maar ook met de provincie. Zijn dat de enige drie overheidspartijen die erbij betrokken zijn? Of heeft u ook nog contact met het Rijk?

Nee, puur de provincie, zegmaar, omdat die ook een relatie-en omgevingsvergunning hebben, en die moeten de hele vergunning immers goedkeuren. Maar dat was een fluitje van een cent.

Oke, en als we dan nog even naar die overheid kijken, als u nu zegt van er kunnen dingen beter, zou de overheid dus actiever moeten zijn?

Ja, en daar hebben ze dus wel een stap al in gemaakt, door een handboek te maken. Dus dat begin te komen. En dat gaat dan heel breed. Van hoe zet je zo'n initiatief op, waar oet je rekening mee houden, een financiële paragraaf, dat is nog niet uitgewerkt, dat weet de grek ook nog niet helemaal hoe dat moet, maar daar ligt dus nog wel eens stukje braak.

Oke, dan ben ik er doorheen. Zijn er nog dingen waarvan u zegt daar moeten we het nog over hebben.

Nou, als ik dit soort initiatieven zou starten, zou ik toch wel kundige mensen om me heen verzamelen. Ik zou niet zomaar iemand uit de straat oppikken en zeggen van ga je meehelpen. Die haakt in no-time af. Die moet een ontegenwoordig goed doorzettingsvermogen hebben, wil je je niet laten afblaffen.

O: En waarom doet u dit initiatief?
Ik wil iets terugdoen voor de maatschappij.

Goed, dan heb ik voor nu voldoende informatie verzameld, dank voor uw deelname.

Interview 2: Weijnand Saathof, HLB Wijster

Wat is uw rol binnen het project van de Afrikaantjes in de landbouw, wat heeft u precies gedaan, en waarom?

Nou, oke, ik ben onderzoeker bij het HLB, dat is ook een beetje onze business hier natuurlijk. Ehhh, ja het onderzoek in de Afrikaantjes is eigenlijk begonnen met het initiatief van de provincie Drenthe. Die heeft de bollenteelt, ja dat was in 2006, is de bollenteelt eigenlijk een beetje onder het vergrootglas gelegd, ehh, wat gebeurt er allemaal he, er worden chemische middelen gebruikt, best wel veel, en misschien kan dat minder, en toen kwam de provincie met het idee van moeten we misschien met Afrikaantjes aan de slag. En dat was trouwens ook niet het eerste moment dat we daar aan dachten hoor, we hadden er al wel onderzoek naar gedaan hoor, ook in het kader eigenlijk van duurzaamheid, bollenteelt, dus het was eigenlijk gewoon een logisch vervolg, dat de provincie daar ook naar vroeg, en er ook graag geld in wilde steken, om dat onderzoek weer wat meer, om daar wat meer vaart in te krijgen. Toen ben ik daar mee begonnen, met dat onderzoek. En dat is ook een beetje mijn liefhebberij, dus ik vind dat ook heel mooi om daar aan te werken. Maar, het was ja, vooral het initiatief van de provincie, waardoor je weer geld krijgt, waardoor je weer nieuwe onderzoeksvelden kunt bekijken.

Ja, en ik zag in het filmpje van RTV Drenthe geloof ik, dat ook een boer nog, een Wijnard, die was er ook bij betrokken. Dus er was ook wel een mate van burgerparticipatie zegmaar.

Nou dat was eigenlijk een teler, een bollenteler.

Oke, en die deed gewoon mee, of die nam zelf ook wel initiatief. Ja, maar dat was eigenlijk al wel weer een vervolg, die deed dit eigenlijk op vrijwillige basis, die Afrikaantjes, dus die was al, kijk in 2006 begonnen we daarmee, is het eigenlijk een stukje subsidie toegekend aan die telers, die dat gingen inzaaien, die kregen daar gewoon geld voor. En toen zijn er een aantal telers geweest die, ehhh, daar mee begonnen. Die dat opgepakt hebben. Bollentelers in Drenthe. Dus toen stond er op een gegeven moment een keer 100 hectare in Drenthe aan Tagetes. En Eleveld was daar toen ook een van, die daar toen mee begon, en die is toen daarna toen die subsidie eraf ging, een paar jaar daarna was het gewoon weer voorbij, toen is hij er gewoon mee doorgedaan. Want de meesten zijn toen afgehaakt, die zeiden van ja dit wordt ons te duur.

Ik zag inderdaad dat het wat duurder is dan wanneer je met chemische middelen aan de slag gaat.

Ja, het lastig, het is duurder, dus dat is gewoon de reden waarom ze er toen mee stopten.

Ja, dat kan ik me goed voorstellen. En die subsidie komt vanuit de provincie? Ja, die komt van de provincie. En twee jaar lang is het gesubsidieerd.

Oke, en dat was puur bij wijze van proef? En daarom hebben ze het daarna weer stopgezet?

Ja, dat was eigenlijk om ons de mogelijkheid te geven om het te gaan testen, het effect ook gewoon op partijschaal, om de telers daar bekend mee te maken, waardoor ze het misschien ook zelf vrijwillig zouden oppakken, dat is eigenlijk de reden waarom dat is gesubsidieerd.

En hoeveel telers waren er dan uiteindelijk betrokken? Wijnand was er dan een van.

Ja, ik denk een stuk of 4, 5.

Oke, nou hartstikke mooi initiatief, ook duurzaam natuurlijk en gesteund vanuit de provincie, was de provincie de enige partij, of is de gemeente er ook bij betrokken geweest, of zijn er nog andere diensten.

Volgens mij is de provincie de enige partij die daar toen aan betaald heeft. Die heeft toen verschillende partijen bij elkaar geroepen, waaronder wij, het waterschap, en al dat soort belanghebbenden natuurlijk, die allemaal in die groep duurzame bollenteelt zitting namen, zo heette die groep toen, TNO ook, voor een stukje onderzoek, Arcadis, voor grondonderzoek, reststoffen in de grond etcetera, en wij zegmaar als kennisinstituut, om proeven te kunnen doen. om contact met de telers te onderhouden.

Kijk eens aan, dus het was een mooie samenwerking,

Ja hoor, en ook de stichting bollenboos, misschien ken je die ook wel, dat is de groep die een beetje ageerde tegen bollen telen, die zat ook in die groep.

Oke, en u heeft dat project toen uitgevoerd. Bent u toen tegen problemen aangelopen tijdens het uitvoeren van het duurzame initiatief?

Het probleem was vooral de teelt zelf. Dat was natuurlijk nog heel onbekend in dit gebied. Het onderhouden, en het onkruid vrij houden, dus echt gewoon de teelttechnische kant van die Tagetes, dat was hier nog echt braak terrein zegmaar. En dat is in die twee jaar zich wel verder gaan ontwikkelen zegmaar, en daar zijn telers ook echt wel bekend mee geworden. En hebben ze ook gezien dat ze het ook echt wel konden.

Ja, dus het is in die zin ook wel een heel succesvol initiatief geweest.

Jawel, alleen het bleef voor hun wel heel duur, he, je bent je land een jaar langer kwijt, dus dat is gewoon landhuur wat je extra betaalt. Je moet afspraken maken met veehouders vaak, het scheuren van grasland, dus nouja de mestwetgeving, al dat soort dingen, daar liep je dus tegenaan, waardoor ze eigenlijk wat minder positief waren na die twee jaar dan dat de provincie had gehoopt. Dus toen was het eigenlijk voorbij. Toen de subsidie stopte, toen stopten eigenlijk de meesten telers ook met de teelt van Afrikaantjes.

Dus mestwetgeving was eigenlijk wel ...

Ja derogatieregeling, ehh, mestwetgeving, dat heeft weer allemaal met elkaar te maken. Het scheuren van grasland, landruil, maar ook vooral de kosten ook van zo'n teelt, een jaar lang ben je je land dus kwijt, teel je dus niks, krijg je geen saldo, he dat is eigenlijk het grootste hol.

Ja, dus eigenlijk is dan een subsidie niet voldoende om dan....

Nee, en eigenlijk is dat ook niet goed. Je moet het ook zonder subsidie kunnen. En dat zie je nu hoor, misschien dat we daar straks nog wel op komen, dat je ziet dat de laatste twee, drie jaar dat er heel veel weer geteeld wordt,

Dus eigenlijk is het wel een succes, maar het heeft gewoon een paar jaar stilgelegen.

En hoe zou het dan zonder subsidie ook een succes kunnen zijn? Het is natuurlijk een succes in termen van een duurzame teelt, dat is eigenlijk wat je wilt, en minder vervuiling van die ondergrond. maar hoe zou het nou een succes voor die boer kunnen worden ook zonder die subsidie?

Ehmm, nouja, als hij daar ook een stukje meerwaarde voor krijgt. Voor die Tagetes. Want daar wordt naar gezocht, en gekeken van misschien kun je het in de biovergister stoppen, aan het einde van het jaar, dat je er gewoon gas van wint. We kijken nu ook naar de bloemetjes, daar zit een bepaalde stof in, luteïne, en daar kun je een geneesmiddel van maken, dus als je die weer terugwint uit het gewas, dan krijg je er nog een bepaald saldo van. En dan wordt het natuurlijk ineens heel interessant, dan kan het gaan kantelen. Een andere kant is ook, waardoor het nu in een keer zo'n opgang maakt, is dat het gewoon noodzakelijk is. De grondontsmetting is bijna niet meer mogelijk, je wordt aan zoveel regels gebonden, tenzij ik zeg van ja dit doen we niet meer, dus hebben ze maar een optie, en dat is Tagetes. Dus, ze zijn noodgedwongen nu weer Tagetes gaan telen, door het gewoon hun onmogelijk te maken nog met chemie te ontsmetten.

Ja, dus vanuit een perspectief van de boer zou je ook wel kunnen zeggen dat het eigenlijk voor de boer beter is om een simpelere regelgeving te hebben.

Ja, vaak kost dat de boer wel geld, dit is natuurlijk een kostenpost voor hun extra, uiteindelijk zijn ze er wel blij mee, dat ze nu eigenlijk geen keus meer hebben, omdat het voor hun image ook goed is, ze staan natuurlijk best wel in de negatieve belangstelling, de bollenboeren in dit gebied, en als je dan kunt laten zien dat je op een flinke, biologische manier je grond weer schoonmaakt, daar kun je natuurlijk wel mee scoren, dus in die zin zijn ze nu eindelijk na jaren. eigenlijk nog wel blij ook, dat het ehh, nu zo ver is, dat ze dus wel moeten. Dat is eigenlijk wel apart, maar zo werkt het dus ook.

Dus imago is ook wel een belangrijk aspect.

Ja, dat is voor hun heel erg belangrijk, dat is voor hun ook een stukje voordeel mee gemoeid voor boeren.

Oke, dus de obstakels zijn teelttechnisch.

Ja, nu dus niet meer, maar de kosten zijn nog wel steeds een obstakel.

Ja, die heb ik genoteerd, en dat is dus met name omdat de subsidie gestopt is. Ja. oke, en daarnaast is dus eigenlijk de mestwetgeving ook nog een obstakel.

Ja, precies, de landruil. Daar ben ik niet mee bekend hoor, hoe die mestwetgeving precies is, dus dat zou je eigenlijk eens moeten uitzoeken. Kijk, een veehouder, die mag een bepaalde hoeveelheid fosfaat etcetera mag die op zijn land kwijt, en als je daar op Tagetes gaat telen, dan heeft hij gewoon minder ruimte om mest kwijt te raken op een of andere manier. Dus die boer, die veehouder, is daar niet zomaar altijd zo blij mee, als een bollenboer bij hem komt voor het huren van land voor Tagetes. Dus die boer heeft dan gewoon wat meer schaarste aan land omdat die gewoon niet zoveel veetelers zijn die dat land willen verhuren eigenlijk. Nu loopt dat wel weer aardig goed hoor, er is nu ook een verruiming in dat je je grasland mag scheuren, normaal mocht dat niet meer na half mei, maar nu is het een maand verlengd, dus je

mag nu ook nog tot half juni, mag je nog je land omploegen zegmaar, je gras omploegen, waardoor je, ja dat is een heel technisch verhaal hoor, waardoor die teler, of die grasboer, die veehouder, krijgt dan nog een paar maand extra zijn land beschikbaar om gras te winnen. En daarna scheurt ie het, en dan kan die bollenteler Tagetes zaaien, want dat hoeft toch pas na 1 mei rond juni, dus dat past dat wat beter
Dus dat is een versoepeling van de regels, waardoor het nu weer wat beter wordt.

Want wat was het aanvankelijke doel van die regels?

Om stikstofuitspoeling te voorkomen, dus als je te laat je gras scheurt en vernietigt, dan krijg je heel veel uitspoeling, in de ondergrond, maar als je zorgt dat er een gewas gaat groeien, dan vang je die stikstof eigenlijk op, en nu is bewezen dat die Tagetes die stikstof gewoon heel goed vast kan houden, dus dan is het ook minder erg als je wat later je gras scheurt.

Oke, dus we hebben nu wat problemen in kaart gebracht. En het succes is eigenlijk van dat het dus best wel blijkt werken. Zijn er daarnaast nog dingen die echt in dit project eigenlijk heel goed gingen.

Ehmm, van de provincie merkte ik gewoon dat het begrip voor bollentelers veel groter werd, dus door het samenwerken zegmaar, door meer kennis van elkaars bedrijvigheid en manier van werken, kwam er gewoon veel meer begrip over en weer. Eerst was de bollenteelt gewoon een partij ver weg die een hoop chemie gebruikte, en daarna was de provincie er ook wel achter die die lui ook wel serieus bezig zijn om een bedrijf te verduurzamen en daar van alles aan te doen. En dat is ook een hele belangrijke winst van dit project.

Nou mooi, dan hebben we in ieder geval van het project een beetje de problemen en de succesanten in kaart gebracht, wil ik eigenlijk nu een volgend stapje maken naar de overheid, ehmm, hoe heeft nou de overheid dit project een beetje gefaciliteerd? De provincie is ook overheid? Dat is al een goede vraag, want dé overheid bestaat in principe niet, wat je ziet is dat bij sommige projecten is het echt een samenwerking tussen gemeente, provincie en een omgevingsdienst kwam ik dan in Groningen, in Menterwolde kwam ik daarachter. Wat voor overheidspartijen waren er nu precies bij betrokken?

Provincie Drenthe. *Oke, en verder zit het Rijk er niet bij, dus alleen de provincie. Nee, alleen de provincie. En hoe zou dan vanuit uw perspectief de provincie zich moeten opstellen in zo'n project? Een beetje 'laid-back', of juist pro-actief helpen?*

Ehmm, nou alles wel op vrijwillige basis, want daar zijn telers wel heel beducht voor. Dus bovenwettelijke regels, daar zijn ze heel huichelig voor, dus wat heel belangrijk is, is dat een provincie transparant is, met hun doelen. Wat willen ze. Waar willen ze uiteindelijk nou naartoe. Als ze daar eerlijk over zijn, he geen dubbele agenda, en dat gewoon eerlijk en open op tafel leggen, ook voor die telers, dan weten ze meteen waar ze aan toe zijn, en dan kunnen zij ook direct daarmee aan de gang. Is dat een beetje wat je bedoelt?

Ja, naja ik bedoel natuurlijk in principe niks, ik ben natuurlijk de onderzoeker die nieuwsgierig is.

Maar dat is eigenlijk het belangrijkste. Als de provincie een bepaald idee heeft, maar dat zeggen ze niet, en ze gaan elk jaar een stapje verder, daar zijn telers bang voor. He, van je zegt nu dit, en je mag nu dit niet meer, maar misschien zeg je volgend jaar dat, en dan wordt

het ons steeds moeilijker gemaakt. Openheid, eerlijkheid, alles op tafel. Dat is voor hun een hele belangrijke manier om samen te werken.

Oke, en heeft de provincie ook wel partijen bij elkaar gebracht. Was het daar ook wel actief in? Dat ze zeggen van goh we gaan nu met deze mensen om tafel en dan gaan we gewoon kennis delen, en dan zorgen we gewoon dat we dit project tot een succes brengen.

Ja, en door ons er dus in te betrekken, want wij waren dan eigenlijk de contactpersoon tussen teler en provincie, en ze zaten soms ook gewoon echt aan tafel, de telers, o met elkaar in gesprek te zij erover. Maar goed, die vrijwillige basis, die is voor hun heel belangrijk. En die subsidie heeft natuurlijk ook geholpen. Maar hun opstelling is ontzettend belangrijk, daar kun je ontzettend veel goed mee doen, maar ook heel veel mee bederven.

Dus ze waren in die zin wel actief ook, dat ze dus, en dat was ook wel goed volgens u, of had u zoiets van nu leg het initiatief maar bij de boer, en laat het dan maar over.

Ik denk als je het initiatief alleen bij de boer had neergelegd dan was het niet snel in beweging gekomen. Dus het was wel nodig dat iemand de zaak eens oppakt en de boel eens opschudt. Anders komt er het niet van.

Akkoord, en in termen van regelgeving, denkt u dat, nah we hadden het er net al even over, maar denkt u dat de regelgeving eigenlijk te ingewikkeld en te moeilijk is, zou u zeggen dat moet versoepeld worden, of heeft u zoiets van nou dat is eigenlijk wel goed. Die overheid legt eigenlijk een bepaald regelgevingnetwerk neer...

Nou, regelgeving is natuurlijk goed, alleen soms werken bepaalde regelgevingen elkaar tegen, en er zit soms geen logica in. Bijvoorbeeld bij het scheuren van graslanden, om dat voorbeeld nog even te noemen, dat is een regel, die werd gewoon strikt gehanteerd, punt, jammer dan, dan maar geen Tagetes, dus dat werkt mekaar eigenlijk gewoon tegen. Boeren werd het daardoor extra moeilijk gemaakt om die Tagetes te gaan telen. Dan kom je als groep bij de provincie en dan je van pas die wet aan, ga er mee aan de gang. En dat gebeurt dan eigenlijk niet. Er wordt wel eens wat geroepen in Den Haag, maar er wordt niet echt gelobbyd. En vorig jaar zijn we met een clubje bollentelers, KvB en ALB en dat soort lui naar Den Haag geweest om dat eens aan de orde te stellen, en we zijn in de kamer geweest en hebben dat bijgezet, en dan zie je dat het ineens gaat leven, en dat er ook wel wat kan. Maar, als de provincie daar een actieve rol inspeelt, dat zou wel goed zijn. Door gewoon regels, die eigenlijk gewoon heel dom zijn, en die ook gewoon niet bedoeld zijn, die dus positieve dingen tegenwerken, waar geen logica in zit, daar moet je gewoon een actief figuur hebben bij de provincie die dat echt oppakt.

Ja, om dat dus gewoon actief aan te pakken. Ja. Oke, dus heeft eigenlijk alleen met die provincie te maken, en daarnaast was het waterschap erbij betrokken, en dat is natuurlijk een beetje een semi-publieke instelling, beetje lastig om dat nou tot de overheid te rekenen. Waren er nog meer van dat soort partijen? Of heeft u ze allemaal al genoemd?

Ja, heb ik al gedaan.

Oke, en dan vroeg ik me eigenlijk af wat uw algemene perceptie is van de overheid in deze, heeft die een goede rol gespeeld of had u zoiets van dat had beter gekund.

Hmm, dat is een lastige vraag. Ik denk dat ze daar wel een hele goede rol ingespeeld hebben, om partijen die normaal recht tegenover elkaar hebben gestaan, in loopgraven zegmaar, en dat zo'n provincie dat dan oppakt, is wel heel goed geweest. Dus daar ben ik wel positief over. Hangt er wel heel erg van af wat voor figuur daar de touwtjes in handen heeft en de leiding neemt, want dat merk je gewoon als daar een wisseling optreedt, kan het zomaar heel lang weer op z'n gat liggen weer, dus dat is ook heel persoonsafhankelijk. Van wie zit daar aan tafel. Heeft die een klik met de praktijk ja of nee, stelt die zich actief op, dus dat is echt heel belangrijk.

Spelen wisselingen in de gemeente nog een rol?

Nou, wel een beetje we hebben bij de provincie wel een wisseling van de wacht gehad, en die tweede persoon zegmaar, die liet het wel een beetje versoepelen zegmaar, die stelde zich minder actief op.

Ja, en hoelang heeft het project nu uiteindelijke gelopen, het is in 2006 gestart...

2006, 2007, 2008 en 2009 volgens mij. Maar 2006, 2007 was een beetje de belangrijkste periode zegmaar, en nu het laatste jaar is er weer een initiatief in die richting geweest, maar dat is weer wat kleiner, en een beetje vergelijkbaar met toen.

Ja, en zijn er nu een beetje plannen om het door te zetten, of wordt het nu doorgezet?

Het gaat op een laag pitje door, er is nu zo af en toe overleg, van hoe staan de zaken ervoor.

Maar waarom wordt het nou niet doorgezet? Want uiteindelijk was het initiatief heel succesvol, het werkte, het was uiteindelijk financieel een lastig verhaal, maar wordt het nu uiteindelijk wel doorgezet?

Ja, misschien, we hebben natuurlijk ook wel een aantal doelen bereikt gewoon voor de telers, dus er is gewoon een flinke stap gemaakt in chemiegebruik, dus eigenlijk zijn de doelstellingen van het project gewoon gehaald. En toen is er ook gezegd nou prima, we gaan gewoon op een laag pitje verder. Nu worden er weer dingen opgepakt, bijvoorbeeld, in het Drentse Aa gebied, om afspoeling naar de Drentse Aa te verbeteren, de landbouw wordt dan onder een vergrootglas gelegd, en waaronder ook de bollentelers, dus nou krijgt het weer een andere richting. Ook weer door de provincie wordt het weer aangestuurd, en dan zie je dat partijen elkaar kennen, en dat het ook wel makkelijker gaat daardoor. Dus dat weggetje is nu gewoon wat bekender.

Dus, het is dan nu ook wel het plan zegmaar om het initiatief dan zegmaar op grotere schalen toe te passen?

Dat weet ik niet, ook niet of dat in andere provincies ook zo gaat.

Oke, want ik kan me voorstellen dat ze bij de provincie denken nou dat was een hartstikke succesvol project, hier gaan we lekker mee door.

Nou, er is wel een keer sprake geweest dat het ook in Overijssel gekopieerd zou worden, maar volgens mij is dat niet echt van de grond gekomen.

En weet u waar em dat in zat?

Nee, helaas.

Dat is natuurlijk ook een andere provincie, kan ik me goed voorstellen. Maar ik vind het wel interessant dat het dan zo'n succesvol initiatief is, je zou het zo uit kunnen rollen zegmaar.

Ja, maar dat gebeurt helaas niet.

Ja, want voor die boer is er nu eigenlijk ook geen financiële prikkel meer om het inderdaad te gaan doen want het is gewoon duurder, en je land staat er gewoon een deel van de tijd mee, dat kan je gewoon niet gebruiken, omdat dus die Afrikaantjes erop staan, ehmm, dus dat is eigenlijk nog een beetje het obstakel.

Ja, en nu wordt het dus echt een succes omdat ze gewoon niet anders meer kunnen. Dus dan zien ze ook wel in dat het eigenlijk gewoon heel goed is om te doen.

Want waarom hebben ze geen keus?

Omdat die chemische grondontsmetting aan banden is gelegd, dat mag maar over een beperkt aantal hectares, onder stro en plastic, dat is heel duur, heel bewerkelijk.

En aan banden gelegd door de provincie?

Nee, dat komt vanuit het Rijk. Weetje, dat was na die Zembla. Er is een Zembla uitzending geweest over de grondontsmetting in de bollenteelt, die heeft heel veel stof laten opwaaien, ook in Den Haag zijn er vragen geweest, en dan gaat ineens het balletje rollen, en dan is het ineens afgelopen.

Oke, je zou dus eigenlijk wel kunnen zeggen dat het Rijk indirect wel aanwezig is.

Ja, die speelt in ieder geval een hele belangrijke rol.

Oke, dan heb ik al weer heel veel informatie verschaft, zijn er verder nog dingen die u nu wilt delen?

Nee, maar ik kan je altijd nog mailen toch?

Ja, uiteraard

Interview 3: Adriaan van der Horst, Duurzaam Woudsend

Interview 3 Adriaan van der Horst Duurzaam Woudsend

Wie bent u? Wat is uw rol binnen uw initiatief?

Mijn naam is Adriaan van der Horst, ik ben voorzitter van energiecoöperatie Duurzaam Woudsend, die hebben we al weer 4 jaar geleden opgericht naar aanleiding van een presentatie van Ús Kooperaasje, dat is een koepelorganisatie in Friesland. En Sybrand Frytema, en in de tijd de directeur van Noordelijk Lokaal Duurzaam, Sam van der Meij, die hebben hier ene presentatie op het dorp gehouden, vond ik dermate interessant dat we besloten hebben om een clubje op te richten. Dus in 2013 zijn we gestart.

En wat doet uw initiatief precies?

Nou wij staan voor energie besparen, dat punt 1, en daar hebben we dan diverse avonden voor, en we hebben als doelstelling lokaal opwekken en dat met name op basis van burgerinitiatief.

Wat voor projecten heeft u de afgelopen paar jaren gelanceerd?

Nouja, we zijn gestart met zegmaar leden werven en klanten werven voor leden voor energiecoöperatie Duurzaam Woudsend. En klanten werven voor Noordelijk Lokaal Duurzaam. En verder hebben we een aantal avonden georganiseerd, waarbij energie besparen er een is. En we hebben avonden georganiseerd voor het opwekken van zonne-energie. Wind is in Friesland niet bespreekbaar.

Dat is met name het ruimtelijk aspect toch? Dat mensen geen windmolen willen.

Ja, het is een collegeakkoord, wat partijen ondertekend hebben, waarbij nadrukkelijk staat dat er geen windmolens bijkomen hier in Friesland. Maar ze hebben natuurlijk wel hun doelstelling om zegmaar alternatieve bronnen aan te boren. Dus ze zullen we moeten. Nou, een echt omvangrijk project is wat wij noemen "Sinnich Waldsain", dat is een zonnepanelen project op het Dorpshuis. Ehm, en dat is een vorm van crowdfunding volgens de Postcoderoos zoals die heet. En dat is een regeling waarbij de deelnemers hun volledige energiebelasting op stroom terugkrijgen, voor de hoeveelheid die ze afnemen, tot een maximum van hun eigen verbruik. We hebben 210 zonnepanelen, en we hebben er op dit moment 152 toegezegd gekregen. En als het allemaal goed is, maar daar ga ik wel vanuit, dan leveren we in juni de eerste stroom.

Kijk aan, is dat ook gelijk rendabel, of is het een investering op de lange termijn?

Ja, het is rendabel als je kijkt naar wat het oplevert voor de deelnemers. Dan moet je denken aan 4 tot 5 % rendement op de inleg, en naar 15 jaar hebben ze hun inleg weer terug.

Dus echt een lange termijn investering

Ja echt een lange termijn investering. Nou deelnemers kunnen wel tussentijds hun certificaat inleveren, en dan kunnen anderen die weer overnemen.

Oke, en die postcoderoos die u net noemde, vindt u dat een goede vorm van beleid?

Nou het is ontzettend veel werk. Dus ehh, ja het zijn allemaal vrijwilligers die dat doen. Nou je moet punt 1 heel goed weten hoe het in elkaar steekt, en punt 2 zit er gewoon heel erg veel werk aan vast. En je moet avonden organiseren om belangstelling te krijgen. Nou je moet een informatieboekje samenstellen om ja uit te leggen hoe het in elkaar steekt. En als je dus deelnemers om tafel hebt, dan is het dus gewoon lastig om uit te leggen. We hebben gelukkig hulp van de energiewerkplaats in Friesland. Dat is een samenwerking van de provincie

Friesland die het betaalt. Doarpswurk die de personele capaciteit en ook onderkomen levert, de Friese milieufederatie, en Ūs Kooperaasje. En dan van Doarpswurk is met name een netwerk van duurzame dorpen, is daar een onderdeel van. En daar zitten een aantal specialisten die ons graag helpen, en met raad en daad bijstaan.

Dus het wordt ook vanuit de provincie wel gewoon gefaciliteerd.

Ja, de provincie faciliteert dat. De gemeente die laat het vaak wat afweten.

En hoe is die betrokken die gemeente?

Nou eigenlijk niet. We hadden gevraagd om een bijdrage om het project op te starten, een financiële bijdrage, want ja je moet wel een boekje laten drukken, en je moet naar de notaris toe voor statuten, nou je moet allerlei overeenkomsten opstellen. Dus ehh, nou toen hebben we een beroep gedaan op het mien skip fonds, in Friesland, en daar hebben we dan wel een startsubsidie gekregen, om in ieder geval te kunnen starten met de coöperatie.

Hoeveel was dat als ik vragen mag?

Dat was 6500 euro. En daar kan je inderdaad de notaris van betalen, wat drukkosten, de kosten van bijeenkomsten organiseren.

En dat kregen jullie of dat was een lening?

Nee dat krijg je gewoon. En dan ter vrije besteding. Nouja je moet overleggen met de netwerkbeheerder Liander, om aansluiting te verkrijgen, en je moet natuurlijk op het dak ook terecht kunnen. Je moet opstalrecht vestigen. Kortom, er zit behoorlijk wat werk aan. En de notaris kosten zijn ook niet gering. Maar dat is een mooie start die de provincie je dan geeft. En dan kan je een burgerinitiatief inderdaad waarmaken,

Mooi om te horen. Wat zijn nou echt problemen waar u tegen aanloopt tijdens het opzetten van dit initiatief?

Nouja, het gebrek aan kennis. Weten hoe het in elkaar steekt. Want het is natuurlijk een belastingmaatregel, en je moet aan veel voorwaarden voldoen. Nou, als je een business case wil opzetten, dan moet je weten hoe je dat moet doen. En daar is die hulp van de energiewerkplaats is daar onontbeerlijk bij. Daar zitten echt ehh, nou we hebben het geluk dat we een student accountant die zegmaar afgestudeerd was zich verdiept heeft in de maatregelen, die is zijn eigen bedrijfje begonnen, en die staat ons te raad en daad terzijde. En als er een voorlichtingsavond is dan is hij ook aanwezig om vragen te beantwoorden. Dus die is wel actief betrokken.

En naast het gebrek aan kennis, zijn er nog andere zaken waar u tegenaan loopt?

Nouja het is natuurlijk best wel spannend om die 210 panelen aan de man te brengen. Dat vraagt veel communicatie naar de inwoners binnen de postcoderoos om belangstelling te wekken om die certificaten af te nemen, want ja per paneel is het toch 300 euro, dus de meeste nemen iets van zes panelen, dat is hun gemiddelde stroomverbruik wat ze hebben, ennehh, als je dus 6 keer 250 a 300 euro rekent, dan is dat best wat geld.

En lukt dat een beetje goed? Dat belangstelling wekken via die avonden?

Ja, nouja de eerste avond waren er 2 mensen aanwezig plus nog 3 bestuursleden, en de tweede avond hebben we er een inloopavond van gemaakt, dus meer interactief, mensen konden gewoon in en uit lopen, en we hebben toen een toelichting gegeven, en dan moet je wel het verhaal bijna drie keer afsteken, maar dat werkte veel beter dan zegmaar een collectieve avond.

Oke, en u zei net van het is 210 zonnepanelen, dus als je dat deelt door zes ongeveer, dan zit je op het aantal mensen die meedoet?

Ja, oke,

Mooi, dan heb ik een beetje een idee van de grootte.

Ja, je praat over 15 tot 20 mensen die meedoen.

Oke, naast het gebrek aan kennis wat u aangaf en het aan de man brengen, dus het draagvlak creëren eigenlijk binnen de gemeente, zijn er nog andere dingen, bijvoorbeeld een rol van de overheid? Hoe ziet u die?

Naja de provincie verleent alle medewerking, de gemeente die blijft wat achter, als het gaat om opwekken van zonne-energie, hoewel ze nu wel, op basis van een vraag in Ijlst die zonneweide wil realiseren. Ook een initiatief van burgers, nouja dan ben je wel aangewezen op de gemeente. En de gemeente heeft ook voorstellen gedaan om dat te accepteren, in de vorm van zogenaamde mienskips energie, en daar hebben ze ook een raadsvoorstel gedaan om de ruimtelijke ordening en verduurzamen bij elkaar te brengen. Want ja, het wordt toch vaak nog gezien als geitewollen sokken gedoe dat verduurzamen en de ruimtelijke ordening is daar niet op ingesteld, en heeft dan allerlei belemmeringen, en ik moet zeggen dat de gemeente Súd-west Fryslan nu grotendeels die belemmeringen heeft weggenomen. En op een commissievergadering hebben we ingesproken om zegmaar het initiatief van Ijlst te ondersteunen, en er op aangedrongen dat de gemeente ook af moet van de sjoemelstroom, en de lokaal opgewekte energie af moet gaan nemen op termijn. Nou dan krijg je allerlei tegenwerpingen waarom er dingen niet kunnen, in plaats van te kijken wat er dan wel kan. Nouja het is een vorm van angst. En het argument is dan altijd van het kost meer. Ja, als je wat wil verduurzamen zal je daar ook wat centjes voor over moeten hebben. En onze doelstelling is lokaal opgewekt, lokaal ingekocht en lokaal geleverd. Nou en op dit moment is dat met name zonne-energie.

Want u heeft niet uiteindelijk de ambitie om het hele dorp energieneutraal te maken?

Nouja, dat is uiteindelijk wel de doelstelling, maar als je daar nu over begint dan heb je de lachers op je hand. Dat gaat je niet lukken. Eerst zien dan geloven is hier vaak de kreet in het dorp. Maar uiteindelijk is dat wel het idee, dat we van de fossiele brandstoffen afwillen. En er is ook een behoorlijk ongelijkheid in subsidieland want we betalen allemaal een opslag duurzame energie op onze energienota, en ja als inwoners van Nederland brengen we ongeveer 80% van dat geld op en we krijgen er nog geen 10% voor terug, en die 90% die gaan naar de Nuon's en de Essent's, die zegmaar houtsnippers stoken in kolencentrales, dus dat kan nooit de bedoeling zijn, dus dat is echt windowdressing als het gaat om verduurzamen. En we hebben geprobeerd om geld te verbijzonderen voor met name zonneprojecten vanuit die SDE+. Dat heeft het niet gehaald. Dat is wel jammer, een motie in de tweede kamer, want je zou eigenlijk gewoon van 8 miljard zou je een miljard apart moeten zetten minimaal om zegmaar lokale initiatieven te ondersteunen. En SDE+ is veel simpeler eigenlijk dan de postcoderoos regeling.

En wat zijn nou dingen waarvan u zegt toen we begonnen ging dat eigenlijk wel heel goed.

Nouja toen we die inloopavond georganiseerd hadden, hadden we meteen ehh ja meer dan 100 panelen toegezegd gekregen. En we hadden gezegd als we 100 panelen toe hebben gezegd gekregen dan gaan we het project gewoon starten, dus doen zijn we er gewoon mee aan de slag te gaan. En toen hebben we ook een informatieboekje, zal ik je straks wel geven, samengesteld. En, nou daarna is het alleen maar verder gaan lopen. Dus we hebben nog ruim 50 panelen te gaan om het helemaal vol te krijgen. En ook de provincie heeft weer een

mogelijkheid om kortlopend geld te lenen, voor het fonds. Dat zijn oude Nuon-gelden die ze refundable willen uitlenen tegen een lage rente, nou en dan kan je zegmaar een project in ieder geval opstarten, en in de loop van het project verdien je dat dan weer terug en kan je de lening weer inlossen.

Ja, want u heeft niet geprobeerd ook bij een bank een lening aan te vragen als zijnde een initiatief?

Nouja, ehh, banken zijn er eigenlijk niet dol op. Kortom, de bank Nederlandse gemeenten en de waterschapsbank die zijn nu wel bereid om in duurzaamheidsprojecten te investeren, maar zelfs de Triodos Bank die zegmaar de groene bank is die zijn ook niet thuis als je geld wil lenen, ondanks dat we er bankieren. Dus een fonds Fryske energie dat is een perfect hulpmiddel.

Dus die publieke fondsen zijn eigenlijk van fundamenteel belang, want anders dan kan kom je gewoon echt niet aan investeringskapitaal.

Ja, en bij de gemeente hoef je dus ook niet aan te kloppen. En ook het afnemen van opgewekte energie is ook moeilijk bespreekbaar, en ik heb bij de gemeente ook al aangegeven joh al doe je alleen maar het gemeentehuis van groene stroom voorzien, dan heb je in ieder geval iets om naar buiten toe te laten zien, van kijk we kopen lokaal opgewekte zonne-energie in. Weliswaar nog op beperkte schaal, maar het is ook maar beperkt aanwezig.

Ja, en dan kun je dat als gemeente natuurlijk ook weer verkopen, zo van kijk ons eens groen bezig zijn. Prima, dan wil ik eigenlijk wel door naar de rol van de overheid want we hebben het er al even kort benoemd, maar de provincie is dus eigenlijk de belangrijkste publieke actor in deze hele regio.

Ja.

En toen u begon? Was u toen gelijk op de hoogte van de mogelijkheden van wat er aan mogelijkheden lag vanuit de overheid?

Nee, dat is, toen we begonnen zijn, ja dan moet je gewoon een netwerk opbouwen. En vanuit dat opbouwen in dat netwerk ben ik in het bestuur gekomen van Us kooperaasje, nou dan leer je ook weer veel mensen kennen, en ook de situatie in het Friese kennen. Je leert de provinciale ambtenaren kennen die er over gaan. En ja Us Kooperaasje is een beweging bestaande uit vrijwilligers waar zegmaar de lokale cooperaties lid van kunnen worden. Op dit moment hebben we de 40ste lid binnengehaald, uit Buitenpost. Cooperatie duurzaam Buitenpost. En ehmm, ja, vanuit us kooperaasje die zegmaar mede lid is van Noordelijk Lokaal Duurzaam, ons eigen energiebedrijf, dat is dus Groningen, Friesland en Drenthe, de leden van de coöperatie Noordelijk Lokaal Duurzaam, ben ik namens us kooperaasje ook in het bestuur van Noordelijk Lokaal Duurzaam gekomen. Dus ik heb dus het hele, *Ja, u zit eigenlijk in alle overkoepelende organen.* Nou, daar leer je ontzettend veel van. Je leert veel mensen kennen, en als je een vraag hebt dan weet je ook waar je die kan stellen. *Ja, je hebt dan natuurlijk overal ingangetjes en dingen om even snell.* Ja, en we doen dus ook veel lobbywerk, met name hier ook bij de gemeente.

En werpt dat ook een beetje zijn vruchten af?

Jahoor, nee de wethouder die duurzaamheid en ook degene die gaat over de inkoop van de stroom, van energie, nou die kennen we alle twee, en ze kennen ons, en ze houden ook al ene beetje rekening met ons. En ze zijn blij met de initiatieven die we ontplooiën.

Als u nou zou zeggen, is de overheid nou met name de provincie in dit geval, maar de gemeente zit er tot op zeker hoogte ook bij, en het Rijk trouwens? die is natuurlijk ja passief aanwezig, maar is die niet actief?

Nou, maar ze organiseren wel landelijke bijeenkomsten, waarbij de lokale coöperaties ook uitgenodigd worden om hun inbreng te geven, en ja ze faciliteren wel, maar nogmaals, die SDE+ subsidie, daar had je meer van verwacht dat er geld vrijgemaakt zou worden voor lokale initiatieven. We hebben hier een paar agrariërs die, maar het is een loterij, die hebben dus ingeschreven voor zonnedaken op hun stallen, en ja dan word je wel of niet ingeloot, maar de zekerheid is 0,0, althans zeer weinig.

Als u moet kiezen, is de overheid dan actief of passief faciliterend te bestempelen op dit moment?

Nouja, initiatieven moet in mijn optiek vanuit de samenleving komen, maar de overheid zou dus meer kunnen faciliteren, met name de Rijksoverheid, want er worden wel mooie rapporten geschreven, maar nogmaals, die SDE+, die bedoeld is om het verbruik van fossiele brandstoffen terug te dringen ehmm, ja ze geven wel een Essent en Nuon, geld om zegmaar houtsnippers in de kolencentrales te gooien, terwijl Nuon en Essent buitenlandse bedrijven zijn. Dus de winsten die daar op gemaakt worden gaan nog naar de aandeelhouders in binnen en buitenland. Ik vind dat niet kunnen. Ze laten ons in de kou staan en ze zadelen ons op met postcoderozen die ontzettend ingewikkeld in elkaar steken.

En op het gebied van regelgeving? Hoe ervaart u dat vanuit de provincie?

De overheid als het gaat om regelgeving, naja die postcoderoos, dat is dus vrij ingewikkeld. Ik weet niet wie dat bedacht heeft, maar hij was eerst nog beperkter, dus er is wel ruimte gemaakt, dus dat de volledige energiebelasting terugkomt, maarja het blijft een wangedrocht.

En hoe zou nou die overheid, want u heeft nu een beetje die rol geschetst, wat zou nou de ideale rol zijn van de overheid, wat zou u dan belangrijk vinden?

Nou met name die SDE+subsidie, een deel verbijzonderen voor lokale initiatieven, dat is denk ik de belangrijkste. En wat de gemeente betreft zegmaar de ruimtelijke ordening, dichterbij het verduurzamen van de samenleving brengen. En niet denken in beperkingen, maar in mogelijkheden. En ook ruimte geven. Geef burgers de ruimte en mogelijkheden om eigen projecten te realiseren, zowel op het gebied van energie besparen als op het gebied van energie opwekken.

En op het gebied van informatie? Want u geeft bijvoorbeeld aan dat zo'n postcoderoos heel lastig is. Zou u ook zeggen dat zo'n overheid veel actiever moet uitleggen hoe zoiets in elkaar zit?

Nou, we hebben het dan zelf georganiseerd met steun van de provincie binnen die energiewerkplaats. Het is natuurlijk mooi als er jongelui opstaan die net afgestudeerd zijn en zich verdiepen in de materie, en die kennis dan ook overdragen aan de lokale coöperaties. En dat doen we vaak "klasjesgewijs", dus we organiseren thema-avonden in Raerd, waarbij we zegmaar twee of drie avonden een uitleg geven over de regeling, en dan zijn er een man of 15 a 20 aanwezig, dus dan heb je al 15 lokale coöperaties die de informatie krijgen.

Allemaal namens een verschillende coöperatie?

Ja, en dan start je een project op en dan kan je je projectplan indienen, wordt er een berekening gemaakt, een business case ingevuld, en ehh uiteindelijk heb je dan een business case die al dan niet gezond is.

En als we nou alle partijen in kaart proberen te brengen, wat zijn nou partijen, we hebben de provincie gehad, de gemeente gehad, en uzelf, en natuurlijk heb je nog een Liander...

Ja Liander heb je, en Enexis ook, zijn oude overheidsbedrijven en daar heerst nog de geest van wij bepalen wel wat goed voor jullie is,

Beetje semi-privaat toch?

Nou... de geest van het verleden die waart daar nog rond, en dan kom je zegmaar op het snijvlak van techniek en burgerinitiatieven. En nou, het zijn allemaal vrijwilligers he, dus je kan ze alles wijs maken vanuit de techniek wat je wil, of er moeten een paar slimme jongens tussen zitten die snappen hoe het werkt. Nou, ik heb met Liander, de netwerkbeheerder heel veel, ja, , strijd gehad om het zo eens uit te drukken om uiteindelijk te komen tot een fatsoenlijke kostenopgave. En ehh, ik heb daar ook een klacht ingediend, en na aanleiding van die klacht doe ik nou mee aan een klantenpanel, om eens even te kijken of we de club wat kunnen verbeteren. Maar ze waren helemaal niet ingesteld op het terugleveren van energie als het gaat om hun netwerk. Volgens mij weet 80% van de medewerkers niet waar ze mee bezig zijn. Op directieniveau en marketingniveau van Liander denk ik dat ze best wel weten waar ze naartoe willen fietsen, maar ja, de mensen die gaan voer de groot verbruikaansluiting en de klein verbruik aansluiting die zitten nog in het jaar '50 te denken ofzo, 1950.

Top, ik ben door mijn vragen heen. Zijn er nog zaken die u wilt delen naar aanleiding van dit interviews?

Nou, ja, overheden zien coöperaties als onderneming. En ehh, dat heeft als nadeel dat ze zegmaar ongeoorloofde staatssteun aan coöperaties hebben als stok hebben om iets niet te hoeven doen.

Dus dat is een soort stok achter de deur voor hunzelf,

Ja, als Us Kooperaasje in die tijd een lening verkreeg van 150000 euro, ehh van de provincie, kreeg een bepaalde rente, en wat we gedaan hebben is in feite alleen maar de rente betalen vanuit de lening, en die lening is een blok aan ons been, want er zit geen verdienmodel bij Us Kooperaasje, en ja ongeoorloofde staatssteun dat is dan zegmaar het argument dat ze gebruiken om die lening teniet te doen. Terwijl ambtenaren zeggen als wij hetzelfde moesten doen wat jullie doen, dan hadden we nog wel 10 ambtenaren extra nodig plus ambtenaren die ook bereid zijn om 's avonds op pad te gaan, nou die zijn er ook niet bij bosjes te vinden. Ik moet zeggen de ambtenaren die wij kennen zijn wel enthousiast en gedreven, en die zie je ook op avondbijeenkomsten, maar ja, de overheid zou hartstikke blij moeten zijn dat we dit doen. Enneh, dan ook faciliteren. En de grap is de provincie Groningen heeft gewoon het geld gegeven, dus ehh, ja wat we doen als vrijwilligers is toch wel belangwekkend als het gaat om de energietransitie vorm en inhoud te geven. Je praat over toch wel 800, een kleine 1000 man die hier actief is in de provincie Friesland.

Interview 4: Suze van Leeuwen, Noorderplantsoenbuurt Duurzaam 2024

Interview 4 Suze van Leeuwen Noorderplantsoenbuurt duurzaam 2024

Wie bent u? Wat is uw rol binnen het Noorderplantsoen initiatief? En wat doet dit initiatief zoal?

Nou het is begonnen als de groenste buurt, echt zegmaar vergroenen. En ja laat ik maar zeggen daar komt dan verduurzamen bij, en nu hebben we het streven om de buurt in 2024 energieneutraal te maken. Daartoe hebben we vier pilotwoningen die door verschillende instanties Zen, en Kuub en Invent en Groningen woont slim, die hebben allemaal hun oordeel geveld, ja en mijn rol in het geheel. Ik ben de penningmeester. Zowel van dus de buurtvereniging waar dus eigenlijk die groenste buurt dus ook mede uit voortgekomen is. Ehh, en van de coöperatie groenste buurt. We hebben in augustus vorig jaar een coöperatie opgericht. En ja, we zitten nog een beetje in onze rol van wat moeten we nu precies doen, te dubben moeten we die vier pilotwoningen financieel tegemoet komen als tegenprestatie, of moeten we als coöperatie, want ons doel is ook, ehh, energie op te wekken, en de daken hier zijn niet allemaal geschikt, of ze zijn te klein of ze liggen ongunstig. Dus we dachten van nou als we de buurt willen verduurzamen dan moeten we ook buiten de buurt opwekken. Dus we hebben Vierverlaten in Hoogkerk, met Grunneger power een zonneweide realiseren. Dus wij dachten van nou zullen wij dan als coöperatie tien certificaten kopen, 3500 euro. Want we hebben ooit subsidie van de provincie gehad, en een schenking van een stichting die ongeveer hetzelfde deed. Maar die niet meer wilde voortbestaan. Dus ja, daar zitten we een beetje mee, de coöperatie, en dan de pilotwoningen die gerealiseerd moeten worden.

Is het de pilotwoningen die nu meedoen, of zijn er nog meer mensen die nu meedoen?

Nou, ik moet zeggen, vorig jaar hadden ze al maatregelen zullen treffen.

Wat voor maatregelen precies?

Nouja de maatregelen dus die als advies uit die rapporten kwamen. Want er zijn energiescans gemaakt, warmtescans, en bouwkundig hebben ze er naar gekeken.

Om dus hier gewoon zonnepanelen te leggen?

Nee, om dus het huis zo energieneutraal mogelijk te krijgen. Met behoud van comfort, en met niet teveel investering. En dan hadden we vier verschillende woningen, zegmaar, een huis van 2002, vrij nieuw, daar op het hoekje, een hoekwoning. Een schipperswoninkje, een dubbel schipperswoning zegmaar, een boven-en beneden huis bij elkaar getrokken. En een bovenwoning. Dus daar hebben ze gekeken naar wat kan er aan isolatie, dus vloerisolatie, bodemisolatie, spouwmuren, nou in zo'n schippershuisje hebben ze geen spouwmuren, dus daar zou je aan de binnenkant wat tegen aan moeten doen. Maar goed, om een lang verhaal kort te maken, eigenlijk kwam voor alle vier de huizen, een huis een bovenwoning die verwarmde met gaskachels, dus ja dat was zo zuinig, er was nog gekeken naar infraroodpanelen, maar als iedereen dat gaat doen dan kan het net het hier niet aan, dus die heeft eigenlijk het advies gekregen van laat maar zo. En die andere drie is eigenlijk het advies alledrie van het meeste rendement haal je met een hybride warmtepomp. En stel dat je 35000 op de plank hebt liggen, dan kun je de grootste reductie bewerkstelligen. Maarja, de grootste stap is de hybride warmtekotel, voor het minste geld.

Dus dit initiatief is eigenlijk bezig met zowel het energieneutraal maken van de woning, als het opwekken van duurzame energie. Kan ik dat zo samenvatten?

Ehh, nou, waar het kan hebben ze collectieve zonnepanelenacties, daar kunnen mensen zich dan op intekenen, als zonnepanelen en dan proberen bij de beste leverancier wat korting te bedingen, en we hebben ook hier aardbevingsschade, dus er is een werkgroep die zich daar mee bezig houdt, en die stimuleert dus ook voor die 4000 euro die ze krijgt als compensatie om daar zonnepanelen te nemen waar het kan, maar bij de pilotwoningen is eigenlijk niet naar opwek gekeken.

Oke, dus in de eerste instantie gaat het dus om het verduurzamen van de woning

Ja, nul op de meter, maar dat wil haast niet. Alleen misschien bij die nieuwbouwwoningen, als die het hele dak zou vol zetten met zonnepanelen, daar kunnen er aardig wat op, en dan ehh hybride warmtepompen met vloerverwarming, dan komt die al een end in de richting.

Oke, hartstikke mooi, wat zijn nou, toen u het initiatief ging opstarten, want wanneer bent u nu precies gestart?

Ehmm, poehh, die club is toch al wel een jaar of vijf, zes bezig. En ik ben er nu een paar jaar bij nu.

Oke, beetje rond 2010, 2011, 2012?

Een precies jaartal durf ik je niet te geven. Dat zou ik na moeten gaan.

Oke, nou, dat is voldoende. Maar ik vroeg me af in ieder geval wat nou problemen zijn bij het opstarten van de initiatieven, of waar jullie nu tegenaan lopen.

Nou we hebben dus een subsidie gekregen van de provincie, en die Green Deal 'smart energy cities', die hebben ook in de vorm van hulp in natura een soort subsidie gegeven. Dus dat zijn twee 'creative producers' die zijn in de buurt geweest om te kijken van wat voor typen bewoners zitten hier nu. Dus die hebben dezen en genen aangesproken zo van dan hebben ze een aantal classificaties, ehh, 'de starter', 'de vroege vogel', 'de ondernemer', naja zo. 'Early adopters', om ja de buurt te benaderen. Want dat is het grootste probleem bij ons, van hoe krijg je de buurt mee.

Dus het creëren van draagvlak is eigenlijk wel een probleem

Ja, en wat ook een probleem is, we hebben hier tweeduizend woningen ongeveer, een kleine vierduizend bewoners, maar een hele hoop studenten, ongeveer de helft wel denk ik. En ja die populatie wisselt vrij snel. En het ligt aan de verhuurders wat die voor maatregelen willen nemen, en nou dat wisselt nog al. De een is nogal op de centen, en de ander wil nog wel eens kijken wat die kan doen.

Ja, want de meeste woningen zijn ook huurwoningen begrijp ik dus? Want studenten huren ook kamers.

Ja, nou deze hele straat is koop, dus er zijn ook wel vrij veel koopwoningen. Die schipperswoninkjes is ook meestal koop, en de Tuinbouwstraat hier dat was ooit van LeFier, en zodra er nu een woning vrij komt, ja die worden verkocht, die worden heel veel door huisjesmelkers ook gekocht, of door ouders die er 3,4 studenten laten wonen.

Zijn er verder nog problemen waar u tegen aanloopt? Bijvoorbeeld het financieel rond krijgen van het initiatief?

Ja, de motivatie van sommige mensen.

Want u kan dus bij de provincie subsidie aanvragen?

Ja, die hebben we gehad

En wat is de rol van de gemeente?

Ja de gemeente heeft nu nog die tak Groningen woont slim, en die ondersteunt ons dus ook bij die vier pilotwoningen. Maarja, die kijkt mee, en die brengt dan leveranciers aan voor bijvoorbeeld die pilotwoningen. In het eerste rapport stond dat de zolder geïsoleerd moest worden, maar toen gingen we met een stel nog een keer het huis door, en toen bleek dus dat de zolder dus eigenlijk helemaal niet gebruikten, en alsnog kwam er dan een offerte van een aannemer om de zolder te isoleren voor dik 5000 euro. En de aannemer was ook op vakantie, en nouja het ging meer om de kierafdichting. Dus, maar een buurman van haar is heel handig, die is klusjesman, dus het hoeft niet allemaal via de gemeente Groningen. En Grunneger Power werken we ook mee. En ja, we zijn eigenlijk een beetje een soort dochtercoöperatie, zij hebben bij ons ook geholpen om onze coöperatie op te richten en meebetaald aan de workshop van de coöperatie en zo, en we overleggen ook meestal een keer in de maand met hun, zodat we elkaar kunnen ondersteunen. En die wordt dan ook weer gesteund meer door de gemeente.

En loopt u ook tegen regelgeving aan? Kan dat een belemmering zijn?

Tot nu toe eigenlijk niet. Het is meer, we proberen een dak voor de postcoderoos te vinden zegmaar, en nou zijn er wel daken, maar ja de universiteit hadden we geprobeerd, het Heymansgebouw, bij de Grote Kruisstraat, maar die zei van ja nee ga maar zelf doen. Dus wij zeiden nou prima, oke, dus LeFier hebben we gevraagd, die heeft ook mooie daken, die zegt ja we hebben daar geen budget voor, en als we er budget voor zouden hebben, dan gaan we dat doen en dan mogen de bewoners daarvan profiteren. Nou oke, dus we hebben nu als optie, de overkapping van het Noorderstation. Prorail is wel welwillend, maar dan moeten ze onderzoeken of het dak wel sterk genoeg is en hoeveel er dan op kan. En dat zou Grunneger Power ook gaan organiseren dan, en we zijn ook met het Noorderpoortcollege daar bezig, aan de Melkweg.

Dus we krijgen dus zelf tegen een heel laag tarief elektriciteit, als grootverbruiker, dus voor hun kan het niet uit, maar als maatschappelijk doel willen ze dan wel hun dak ter beschikking stellen. Dus ja, het is meer waar we tegen aanlopen, beperkte mogelijkheden zegmaar, dan dat we nog tegen problemen aangelopen zijn. Want zo'n postcoderoos, nouja dat is geregeld, dus als we daar een plek voor kunnen vinden.

Oke, heel goed. En wat zijn nou dingen, want we hebben nu een beetje de problemen in kaart gebracht, die eigenlijk heel goed gaan op dit moment?

Nou, ik kan het zo niet bedenken. Ja de geveltuintjes hier in de straat in het kader van de vergroening. Er zijn er 18 bijgekomen. Dat ging ineens heel snel. Dus ik dacht ik zal even een mailtje de straat uit sturen, want die legt de gemeente gratis aan. Dan moet je dus zelf de plantjes erin zetten, maar zij zorgen voor de bandjes en de aarde. Dus dat is in het kader van vergroenen.

Ja, heel mooi. En bijvoorbeeld het bij elkaar brengen, het proces waar je doorheen loopt zegmaar, van bijvoorbeeld de interactie met de overheid. Is dat iets wat goed gaat?

Nouja de provincie, de gedeputeerde bijvoorbeeld, Nienke Homan, de gedeputeerde van groenlinks, die wil wel. De provincie die organiseert ook kennisbijeenkomsten ben ik een paar geweest. Dus ja, die doen hun best wel, we hebben ook 10000 euro subsidie gekregen, als starter zegmaar om de coöperatie op te richten

Ja, en komt die kennisbijeenkomst dan ook actief vanuit de provincie?

Ja, die heeft ook inwonersbijeenkomsten. Die gaan verschillende dorpen af om te onderzoeken wat bij de bewoners leeft, en dan gaan ze een soort spel spelen wat is ontwikkeld. Ze komen nog in het Poortershoes.

Oke, die provincie is dus wel actief, en die gemeente doet dus ook wel mee.

Ja, we zijn bezig met een onderdeel van de gemeente om huizen te modelleren zegmaar. We hebben dus die vier pilotwoningen, en dan willen ze dus, ja, Quintel, zegt je dat wat? Die is bezig om voor Paddepoel-Noord, die zijn ook heel actief, energiek heet dat, en ehh, daar hebben ze het model al klaar, maar daar hebben ze een klein gedeelte van de wijk genomen. Dus zij hebben samen dus, in opdracht samen met de gasunie, Enexis doet mee, de gemeente, en wij leveren dus gegevens aan en wij denken mee. En dan hebben de dus een model van nou stel dat je alle woningen die en die maatregelen uitvoert, en dan diverse stakeholders, en zo is het er ook uitgekomen, want het netwerk wat hier in de wijk ligt, dat is eigenlijk met de Oranjewijk, de Oranjebuurt aan de overkant, dat is geen Oranjewijk, is dat een ring met verschillende transformatoren ertussen, dus maar dat is een heel zwak netwerk. Wij wilden een aantal "all-electric"-huizen hadden wij dus als model voor de gemeente aangeleverd, want daar zitten iets van 96 nieuwbouwwoningen in de buurt, dus we dachten van nou die willen we "all-electric", want we moeten van het gas af. En, nouja dat blijkt dat het netwerk het helemaal niet aankan. Maarja ik zei je hebt ook een voorkeursschakelaar, ik zeg als je dan om je elektrische douche, want dat is met name het knelpunt, die neemt vrij veel, zo heel klein doorstromertje, maar die heeft wel krachtstroom nodig, dus die kan tot 11 kilowatt, dus dat is nog al wat. Want ik zei ja je kan ook, want hoeveel neemt zo'n warmtepomp dan. Ja zo'n 4 a 5, ik zei nouja ik zeg dan kan je dus even die warmtepomp stilzetten als je onder de douche staat. Want tien minuten blijft het nog wel warm. Maarja, zulk soort dingen. Huizen dus all-electric, en dan het hybride, en dan met een soort collectieve warmtevoorziening, dus ergens een put slaan, maar dat kan op kleine schaal al, alleen het ligt hier allemaal zo vol met leidingen. En ja dan zitten de volgende eker de Gasunie en Enexis er ook bij, om te kijken, want er zijn allemaal woeste plannen, om va het groenafval, dat zou je dus door de gootsteen moeten gooien, en dan een centrifugeerdertje erop zodat het in het riool komt, plus je eigen persoonlijke afval om het maar even zo te noemen, en dat daar dan ehh, biogas wordt opgewekt door iddel van een biogasinstallatie in de buurt. En nu heb ik van de week net gehoord, want ze zijn bij entrance bezig, daar hebben ze een bacterie ontwikkeld, en die kan dus rioolslip, dus ons fecaliën enzo kan dat met behulp van een bacterie omzetten in

aardgas. Dus die kweekt aardgas, dus dat kan zo het net op. Dus we moeten nog voorzichtig zijn met onze infrastructuur weg te doen. Want ik was van plan van ja die radiatoren kunnen er wel van. Ik denk ja dit is toch niet helemaal 100% geweldig, dus ik denk als ze nou toch met dat gas nog wat doen. Dus zo zijn we dus met de gemeente bezig om die modellen erin te krijgen, en die wil dus omdat Enexis die ring heeft zegmaar, die wil ook die Oranjebuurt erbij trekken en kijken wat dan kunnen doen.

En die gemeente is ook actief bezig? Die benadert u ook wel?

Ja, die gemeente wil zelf in 2035 energieneutraal zijn. Ik heb in de gemeenteraad gezeten ooit, en toen (Laat boekje zien van een plan om in 2025 energieneutraal te zijn). Dus dat is al tien jaar opgeschoven. En ze willen in 2035 dus ook aardgasvrij zijn ook, nouja en waar dus geen warmtepompen zijn, ze zijn dus met de geothermie bezig bij het Zernike om de andere kant van het spoor zoveel mogelijk van warmte te voorzien, maar dat schijnt moeilijk te zijn om dat door te trekken deze kant op.

Is de Rijksoverheid ook actief betrokken? Want die heeft natuurlijk wel zo'n GreenDeal opgezet, is die ook actief betrokken? Of is die wat meer passief op de achtergrond...

Nouja, we hebben dus van hun subsidie gehad, met die 'creative producers' en innovatiecoach.

Ja, wat was de rol precies van de GreenDeal?

Ja, een van onze club gaat al die bijeenkomsten af, maar om nou te zeggen dat er echt iets uitkomt.

Oke, want het idee van die GreenDeal is volgens mij dat het een beetje regelgeving aan de kant zet, openingen biedt tot de kapitaalmarkt, en dat er ook uiteindelijk kennis gedeeld wordt. In hoeverre is dat het geval?

Oh dan zou ik nog eens moeten kijken. Ik kijk voornamelijk bij Milieucentraal voor kennis, en de provincie heeft bijeenkomsten, en Entrance had een keer een middag, voor degene die aan het onderzoek meededen van energysense, en financiën is met name de provincie, maar de Rijksoverheid heeft natuurlijk wel allerlei subsidies op warmtepompen en palletkachels en isolatiemaatregelen. Maarja bij ons is dus gebleken dat isolatie eigenlijk niet uitkan, maarja dan heb je nog die duurzaamheidslening, en de energiebesparingslening,

Dus er zijn uiteindelijk wel veel financiële mogelijkheden om....

Ja, maarja ik denk als mensen echt willen, dan gebeurt het gewoon. Er zijn ook mensen die niet aangesloten zijn of actief zijn in de Groenste Buurt, en nou die doen van alles. Laatst was ik daar op het hoekje, hebben ze het hele dak geïsoleerd, kwamen nieuwe platen bij op, en een nieuwe dakbedekking.

Oke, dus waar een wil is, is een weg zegmaar. Het is niet zo dat het superlastig is om zoiets op te zetten.

Zo langzamerhand begin ik te denken dat het collectief eerder een belemmering is, dan ehh, dat je het individueel doet. Want ik heb dit gewoon gedaan, nou die pilotwoningen zou vorig

jaar al voor de zomer maatregelen voor worden getroffen, nou ik mag blij zijn als er nu voor de zomer weer wat gebeurt. Dus dat duurt allemaal. En er zijn zoveel instanties die zich er mee bemoeien. Ik geloof dat die mensen we vier keer onderzoekers over de voer hebben gehad. En de een ging dit bekijken, en de ander ging dat bekijken, en ehh, er is dus een van die clubs, samen energie neutraal, en die willen het dus ook breder trekken dan de buurt. Dus die is ook bezig met die typering van de woning. Dus stel je hebt een bepaald type, dus die schipperswoning, nou die heb je ook wel in Oosterpoort, en in Leeuwarden, dus dat kunnen we ook wel landelijk inzetten. Dus ja we doen wel wat, maar misschien dat ineens alles op zijn plek valt door al onze inspanningen, maar vooralsnog vind ik het resultaat, dat is natuurlijk een persoonlijke mening, vind ik het allemaal erg lang duren.

Ja, er zijn natuurlijk veel partijen in zo'n vraagstuk dus dat maakt het lastig. Want ja, de gemeente, provincie en Rijksoverheid zijn er dus bij betrokken, nou de Rijksoverheid dus wat minder, maar met name provincie en gemeente zijn dus actief, daarnaast heb je Gasunie, Enexis en andere partijen, en dus de burgerinitiatieven als ik het zo goed samenvat. Zijn er nog partijen die ik mis?

Ja Grunneger power de lokale coöperatie. En die hebben dan hun eigen energiebedrijf Noordelijk Lokaal Duurzaam, en die krijgen dus van die coöperatie voor elke aansluiting 75 euro per jaar als een soort vergoeding. Dus daar blijft die coöperatie ook mee draaien zegmaar. En dan krijgen wij als een soort dochtercoöperatie weer 50 euro van. Van de mensen die bij NLD energie afnemen.

Ja, want NLD is een soort overkoepelende organisatie die in zowel Groningen als Friesland en Drenthe actief is

Ja.

Als we nou vanuit uw perspectief naar de overheid kijken, hoe zou die zich nou op moeten stellen richting duurzaamheidsinitiatieven? Zou die bijvoorbeeld actief of passief moeten zijn?

Ehm, ja misschien toch wel wat meer directief in bepaalde dingen. Ja wij zitten dan al te speculeren, dat ze die kolencentrales moeten verbieden, zegmaar, en dus ook de mensen thuis eigenlijk van het aardgas moeten, dus dat zouden ze eigenlijk moeten verbieden, maar dat is natuurlijk hun verdienmodel eigenlijk. Dat heeft hun miljarden opgeleverd.

En als we nou lokaal kijken? Stel dat u nou een bepaald idee heeft, wat zou dan de rol van de overheid daarin moeten zijn? Actief of handsoff?

Ja, nou lokaal bedoel je dus de gemeente

Ja, maar ook provincie eigenlijk

Nou ik vind de provincie actiever dan de gemeente eigenlijk. Want nouja, wij steken er als vrijwilligers best veel energie in. Want voor die modelering he, wij zijn als wel 4/5 keer bij elkaar geweest. Waaronder de zzp'er die daar zijn kostbare tijd ter beschikking stelt, en een aantal pensionaris, nou dat maakt niet zoveel tijd. Maar Harry, de voorzitter, die zegt ja ik zit hier in mijn eigen tijd. In deze tijd kan ik ook geld verdienen. Staat er ook iets tegenover had Wim Geel gezegd zo van we zouden het wel op prijs stellen

om een kleine tegemoetkoming te krijgen voor onze inspanningen. Nou, dat was moeilijk hoor, dat scheidt presidenten,
Dat was bij de gemeente?

Ja dat was de gemeente. Ik denk ja potverdorie willen jullie nou energieneutraal worden of niet. Dus, ik vind de gemeente moeizaam. Nou zit Matthias Gijsbertsen als wethouder wel achter die geothermie aan, maarja het schint dat de financiering ook nog steeds niet rond is voor het putten slaan. Dus de gemeente vind ik niet echt geweldig. Want ze hebben wel ambitieuze plannen, dus dan denk ik ja gebruik he, ze hebben ook de mond vol van burgerparticipatie, en we zijn hier in de buurt met van alles bezig, bijvoorbeeld aan de Kerklaan zouden we de boomspiegels adopteren in leuke planten inzetten. Nou, leuke bijeenkomst geweest, was allemaal klaar, en er zou wat aangepast worden. Nou kregen we een mailtje van ja ik heb met mijn collega's overlegd en het kan toch niet want de bomen wortelen wat oppervlakkig, en als je daar wat opzet dan gaan ze nog verder omhoog. september horen jullie meer. Nee hoor. Nou wij zitten er achteraan, nou het is inmiddels maart, en we hadden vorig jaar september dus ik heb op een gegeven moment, de wijkwethouder was hier op bezoek, dus ik zei ja jullie hebben we de mond vol van burgerparticipatie, maar ik zeg maar zorg dat dat vuurtje blijft branden, want de bewoners zijn enthousiast. die willen wat en dan moet de gemeente iets en vervolgens blijft het weer doodstil. Nouja en zo is het met dat groene initiatief en dan helpen we de gemeente en maar een klein beetje terugkomen. Want in het zuiden hebben ze ergens van die powerpacks ter beschikking gesteld, een test om te kijken hoe dat werkt, dus wij hadden ook al een brief geschreven, misschien kan Enexis/Gasunie een financiële bijdrage leveren aan die pilotwoningen, zodat dat wat makkelijker van de grond komt. Nou dat is een maand geleden ofzo, daar hebben we ook nog steeds geen reactie op gehad. Dus dat gaat allemaal zo traag. Ja dat is de gemeente niet maargoed.

Ja de gemeente, als ik dat zo van u hoor, dan is die provincie wel redelijk actief, daar bent u wel tevreden over, maar met name die gemeente mag nog wel eens krachtiger zijn.

Ja, want Groningen woont slim is dan hun orgaan zegmaar waarmee ze de mensen van advies dienen, maar dat gaat ook allemaal niet zo vlot.

En in termen van de kennis die overgedragen wordt, dus het proces begeleiden, dat gaat wel goed

Ja door de provincie

Maar door de gemeente dus ook? Of minder?

Nee, wij organiseren zelf informatiebijeenkomsten, als buurt. In een plaatselijk cafe hadden we er laatst een, op een energiemarkt, en Paddepoel-energiek had dat ook vorig jaar voorjaar, hadden ze zo'n demowagen, een soort huiskameridee met dan hybride warmtepompen, met een buitenunit, dus dan kon je allemaal bekijken hoe dat werkte. Eigenlijk, he, is het burgerinitiatief groter dan via het gemeente-initiatief, voor mijn gevoel. Misschien zijn ze achter de schermen nog wel dingen aan het ontwikkelen.

Oke, en die regelgeving, daar had u dus nog niets over gehoord toch?

Nouja we moeten dus nog starten, misschien dat we er dan tegenaan lopen, maar Grunneger power die heeft dat wel in zijn vingers, die heeft al verschillende postcoderozen gerealiseerd dus die weet precies hoe het allemaal moet.

En er wordt dus ook wel veel kennis gedeeld binnen al deze organisaties...

Ja, ik heb regelmatig contact met Paddepoel, hadden ze een warmte-avond. Dus daar heb ik wat verteld over de infraroodpanelen, hoe dat allemaal werkt. En er was ook iemand die had een hele zuinige elektrische kachel, dus als ik die aanzet dan is mijn kamer ook snel warm. Nou dus ja, en die hybride warmtepompen. Dus zo wisselen we onderling kennis uit, en we hebben ook een energiespreekuur, sinds kort. Gaan we donderdags een keer in de maand tussen 4 en 5 zitten we in de Coop, en dan kunnen mensen langskomen met vragen. Maarja, wat ik zei, het grootste probleem is de mensen te bereiken en de interesseren, dus ja we moeten ingangen vinden, en netwerken. Maarja ik heb dus nu ingangen met die groene tuintjes, en met mensen die een groen dak willen ofzo, want daar zijn onze daken ook wel geschikt voor, nou zo, zonnepanelen hebben we hier in de straat al een keer gehad, met name de premie c, dat zijn twee typen huizen. Deze zijn in de breedte gebouwd, en na de brandgang zijn ze in de lengte gebouwd, en die hebben een veel groter dakoppervlakte. Dus daar zijn al iets van 8 mensen, dus dit stukje is wat minder.

Oke, dankuwel. Ik wil nog heel even terugkomen op die Green Deal, hoe zat dat nu precies in elkaar? Die is met welk project nu precies gerealiseerd?

Wij krijgen steun vanuit de GreenDeal. In natura wat ik zei, dus die drie mensen die Michiel van der VLis, die zorgt een beetje als spin in het web zegmaar, maar al die instanties die meedoen, Sen, invent, kuub, met die pilotwoningen, en dan die andere twee, naja die zijn de buurt in geweest en hebben dus de persona's vastgesteld, en we hebben pas nog een workshop gedaan, om te kijken wat gaan we nu aanpakken, wat moet nu gebeuren, en wat zou nog kunnen, en wat moeten we nu niet doen. Het Moskou-model. Maar dat was de laatste bezigheid. En het schijnt dat ze nog wel meer geld ter beschikking willen stellen. Via de GreenDeal. maar hoe dat gaat lopen weten we nog niet.

Heeft u nog dingen waarvan u zegt dit wil ik nog delen in de context van dit onderzoek?
Nee, volgens mij zijn we aardig rond.

Interview 5: René Poppen, Poppenwier Enerzjy

Transcript Interview 5 Poppenwier energie Rene Poppen

Wie bent u? Wat doet u precies? En wat voor plannen heeft u met uw initiatief?

Nou goed, ik ben René Poppen dus, binnenkort 70 jaar, en al vanaf 1930, ik bedoel 30 jaar geleden zijn we begonnen in Deersum, met de energievoorziening, waarbij gebruik gemaakt werd van plaatselijk aanwezige energiedragers, zo heette dat zo mooi in de statuten, ehh, om die zoveel mogelijk te aan gebruiken voor de opwek van met name elektriciteit, maar wij vergistten ook mest, dat hebben we hier natuurlijk ruim voorhanden, maar die mest, ja daar moesten we natuurlijk wel elektriciteit van maken, en daar hadden we weer een hoop verloren, maar dat doet niet ter zake. Het ging met name om ehh, het was een pilotproject, twee dingen die van belang waren. Hoe kun je die mest van meerdere boeren het beste gebruiken, hoe gaat het proces, hoe kun je het proces aanpassen, en verbeteren, daarbij ondersteund door een windmolen, maar heel belangrijk was hoe kun je daarmee nu gedrag beïnvloeding ook in het dorp bewerkstelligen. Dat hebben we tien jaar gedaan. We zaten even met een probleem dat een ehh, de leverancier van de mestvergistinginstallatie, die zei eh, tussen de eerste en de tweede oplevering van nou jullie doen je best nog maar, ik hoef die, ik ga die tweede oplevering niet meer doen. Ik trek mij helemaal terug, nou dat bespaarde ons aan de ene kant geld, want we hoefden die laatste termijn niet meer te betalen. Maar aan de andere kant zaten we met de gebakken peren want ja nu moeten we het zelf doen, en hoe gaan we dat doen. Nou toen hadden we geluk dat we een heel breed samengesteld bestuur hadden, waar een Willie Wortel in zat, die man, echt onvoorstelbaar handig, en het gasbedrijf, het gemeentelijke toen nog, het gemeentelijke gasbedrijf zat er toen nog in, daar zaten ook nog mensen die daar werkten en wat ouder waren, maar die het stadsgas gebeuren toen nog meegemaakt hadden, dus zegmaar voor de aardgasperiode, en wisten dus hoe je met dat soort methaan om kon gaan, en er zat iemand van de provincie in, die ook nog al technisch van aard was. Nou en op die manier hebben we de zaak naar een hoger level kunnen krijgen, alleen toen tien jaar later, de molen allerhande, en inmiddels was die bouwer ook failliet, toen die molen allerhande kuren begon te krijgen en echt, nouja gerenoveerd moest worden, toen zijn we gaan denken aan er moet een andere molen gaan komen, en vanaf dat moment begon de provincie eigenlijk moeilijk te doen over windmolens. Dus is er eigenlijk niet zo gek veel meer van terecht gekomen, en ligt het eigenlijk stil. De gedragsbeïnvloeding was wel heel erg goed. We hebben zelfs op enig moment een stoplicht in het dorp geplaatst, waarin we als er veel werd opgewekt en weinig afgenomen, dan was het groen, als dat ongeveer gelijk was, dan was dat oranje, en als er te weinig werd opgewekt dan was het rood. En dat betekende dat mensen dan de wasmachine eigenlijk niet aan moesten zetten. En dat werkte, want we hebben dat natuurlijk bijgehouden, het verbruik zat ongeveer of het meerdere verbruik zat eigenlijk op 3%, terwijl dat provinciaal gezien 6% was per jaar, dus dat scheelde wel. In het dorp werden zelfstandig afspraken gemaakt. De ene helft van het dorp doet op maandag de was en de andere helft op dinsdagde was. Alleen als het waait, dan mag iedereen het doen. Heh, dus als het groen is dan mag iedereen het doen. En dan heb je ook nog het voordeel dat je geen droger hoeft te gebruiken want dan kun je het buitenhangen.

Dus met gedragsbeïnvloeding bedoelt u eigenlijk gewoon het zoveel mogelijk duurzaam gedrag vertonen.

Nouja, alles wat je niet gebruikt is duurzaam natuurlijk. En dat kost ook geen geld. En we moeten natuurlijk ook met zijn allen af van het idee dat "het simpelweg een knopje aanzetten en het is licht zetten" en er is licht. Terwijl er in een hele hoop landen, met name in landen in Afrika, en Zuid-Amerika, daar is het heel normaal dat er maar een uur per dag elektriciteit is. Mijn kinderen komen uit Brazilië, we hebben dus twee keer zes weken daar gezeten, en hebben dat ook wel meegemaakt, dat je niet altijd daar elektriciteit hebt.

Dus eigenlijk is uw initiatief op twee gebieden bezig, namelijk gedragsbeïnvloeding, maar dus ook het zelf opwekken van energie, zoals elektriciteit, op duurzame manieren dus, en dat gebeurt dus voornamelijk via wind?

Nee, want er gebeurt eigenlijk helemaal niks nu. Want die molen hield er mee op, althans die had dermate, he er moest een nieuwe tandwielkast in, en de krans die de molen op de wind houdt, daar zaten een paar rotte kiezen in, enzovoort. En er moest dus dermate veel gerenoveerd worden dat het eigenlijk niet lonend was om de molen te gaan renoveren. En toen hebben we heel andere plannen ontwikkeld. En hebben we uiteindelijk ook de Hanzehogeschool daar een scriptie over laten schrijven. Heel interessant, want hij, op dat moment, zegmaar de molen nogal wat groter werd, maar dat we van het overtollige elektriciteit, dat we dat gebruikten om waterstof te maken, en dan wilden we in het dorp zelf warmtepompen neerzetten, om nouja gebruik te maken van die waterstof.

En u heeft nooit zonnepanelen overwogen?

Toen was helemaal zonnepanelen, die kwamen helemaal niet in beeld. Dat was een veel te dure oplossing.

En nu?

En nu eigenlijk is het helemaal geen duurzame oplossing, maar het wordt een beetje vergroend door de subsidie die erop zit. Maar zelfs dat hoor, want ik ben er van overtuigd dat die leverancier gewoon eerst die subsidie arresteert, en dan gaat rekenen. En als je die subsidie eraf zou halen, dan betekent het dat de prijs nog lager kan.

Maar u zei dat het niet duurzaam was? De zonnepanelen?

Nouja, het is in principe wel duurzaam, alleen het grote probleem van zonne-energie is natuurlijk toch dat je daar eigenlijk alleen maar tussen mei en september optimaal van kunt profiteren. En wel tussen 's morgens als de zon begint te schijnen en 's avonds als de zon weer onder gaat. Terwijl we eigenlijk het verbruik buiten die periodes hebben. Dus moet je naar opslag toe, en dat is de grote uitdaging die er nu in zit. Dat die opslag een hele dure oplossing is, tenzij je gebruik kunt maken van het net, wat we nu in wezen doen, en dat je het net eigenlijk als opslag gebruikt. Alleen waar je nu tegenaan gaat lopen zo langzamerhand, nou nog niet echt hoor, maar waar je tegenaan kunt gaan lopen is dat er dermate grote pieken in het opwekken zit, dat het net het in een keer niet aan kan, en dat je dus geld moet betalen, of afgeschakeld wordt, dat is wat je over Duitsland wel leest, dat je afgeschakeld wordt want je kan het nergens meer kwijt. Dus zon is een toegevoegde waarde, maar meer niet. Eigenlijk is wind veel beter. Want voor wind, dat hebben we wel eens uitgerekend, een windmolen van 1 megawatt, daar heb je nouja laten we zeggen een grondoppervlakte van zes bij zes meter voor nodig, terwijl dezelfde opbrengst, als je die met zonnepanelen wilt halen, heb je zes hectare nodig. Nou dat doet weer een hele hoop afbreuk aan het landschap, dus wat heel belangrijk is,

is dat je de lusten en de lasten bij elkaar brengt, dat hebben we toen al geleerd. Als je de lusten en de lasten bij elkaar brengt, dan wordt de beïnvloeding en de aanvaarding wordt steeds groter. Dus als mensen er profijt van hebben, of in elk geval het hoeft niet eens financieel te zijn, als mensen er profijt van denken te hebben, dan zijn ze eerder bereid om dat te aanvaarden. En we hebben toen twee jaar geleden de windmolen discussie gehad, en uiteindelijk leidt het er toe dat de Rijksinstanties, enzovoort, mensen met bezit, die investeren, en jij krijgt die windmolen voor de deur, en mag daar tegenaan gaan zitten kijken. En krijgt daar niks van. Dus dat werkt gewoon zo niet. En dat wekt alleen maar wrevel. En in principe, ehh, pas geleden is hier nogal weer een heisa ontstaan om een windpark van 41 hectare. Ook weer een investeerder die dat gaat doen, terwijl het dorp er niet bij betrokken wordt, en ook geen deelname geduld wordt. Het gaat om opbrengst.

Dus in die zin is dat een top-down benadering?

Ja, en dat proberen we dus ook met Ús Koöperaasje aan te pakken, en dat duurt allemaal weer veel te lang. Anderhalf jaar geleden zijn we er al over begonnen, we moeten naar een energievorm, algemeen aanvaard, waarin je lokaal energie opwekt, die lokaal afgezet wordt. Nou dat noemen we dan "mien-skips energie", en als het een beetje meezit, dan kan dat in mei eens een keertje gepresenteerd worden.

En dat "mien-skips energie" dat gaat dus over de gemeenschap?

Ja.

Wat zijn nou bepaalde problemen waar uw initiatief tegen aanloopt?

Het belangrijkste punt is natuurlijk dat het, als je dat als uitgangspunt gebruikt, van lokaal opgewekt naar lokaal afgezet, dan moet het bij mensen gaan leven. Wij zijn allemaal gewoon gewend van, we zetten die knop om en er is licht. Klaar. En op het moment dat je er ofwel moeite voor moet doen, ofwel risico voor moet lopen, ofwel huppeldepup, ja dan zijn er toch een helemaal mensen die afhaken. Dus dat besef moet je eigenlijk eerst gaan krijgen. En in combinatie daarmee moet je gewoon naar besparingen toe. En dat is uiteindelijk de beste manier van opwekken.

Dus het draagvlak creëren is een dingetje.

Sowieso.

En verder? Bijvoorbeeld economische vraagstukken?

Nou in principe geen economische vraagstukken, want wat ik om me heen merk, en ik heb voor Ús Koöperaasje dertig van de veertig initiatieven bezocht, maar wat je eerst wel gemeenschap eromheen ziet, is dat geld is er genoeg, mensen willen op zich wel investeren, ze moeten alleen het idee even krijgen dat je het daarin moet investeren, en dat is een ander verhaal. Ehm, maar wat natuurlijk wel zo is, en dat is op zich niet verkeerd, maar het is nogal met voorwaarden omgeven. En dat vergt soms een geweldige inzet van mensen, die dat in hun vrije tijd moeten gaan doen. En toen ik in het bestuur van Ús Koöperaasje zat, had ik er echt wel weken bij dat ik dertig veertig uren daarmee bezig was. Nou ben ik met pensioen, dus ehh, en ik vind het mooi werk, dus dan maal je daar niet om. Want dan is het ook geen werk. Maar als ik die neiging krijg, dan haak je wel af een keer.

En heeft u het idee dat het allemaal goed te behappen is? Want je begint op een nulpunt zonder veel kennis van zaken, ervaart u daar problemen in?

Nou, ik dacht dat we dat in Friesland goed georganiseerd hadden, en dat komt langzamerhand in Groningen ook van de grond, Drenthe minder, maar dat we het goed georganiseerd hebben, dat we het via de provincie de energiewerkplaats in het leven hebben geroepen, waar mensen zitten die weten hoe je at aan moet pakken. En die zijn oproepbaar, en die kunnen alle ondersteuning geven die er nodig is.

En dat doen ze ook wel actief?

Jazeker, zeer actief. Daar zijn echt jongens bij die daar 30 a 40 uur in de week mee bezig zijn, en betaald. En dat is mooi. En een aantal daarvan doet het op basis van "no cure no pay". Kom er niks van terecht nouja oke heb ik pech gehad, dus dan heb ik mijn werk niet goed gedaan. En die hebben er toch een goede boterham aan.

Dus dat zijn gewoon mensen die actief zeggen van kunnen we je helpen, en waar lopen jullie tegenaan.

Ja, en nou mijn wens is, want die provincie gaat niet tot in de eeuwige dagen door, maar mijn wens zou zijn, om de kennis, want we hebben nu veertig initiatieven die zich aangesloten hebben bij Ús koöperaasje, daar zit gigantisch veel kennis. Niet zozeer op het gebied van duurzaamheid, maar wel de kop ernaar, zal ik maar zeggen, maar die bedrijven leiden, of die jurist zijn, of accountant zijn of noem maar wat op, om daar verbindingen te leggen, zodat de kennis bij de een kan landen bij de ander. Zodat je daar niet de hele tijd het wiel opnieuw hoeft uit te vinden.

En dat gebeurt nu nog niet? Of te weinig?

Dat gebeurt eigenlijk nog steeds niet. Want niks dan lof ervoor, want we hebben dus die energiewerkplaats, waar een aantal professionals zitten, en zolang als dat oproepbaar blijft, is het heel erg goed. Maar straks zal die provincie zeggen van nou jongen bedankt, jullie hebben goed werk gedaan, maar nu houden wij er mee op. Nu moeten jullie het zelf uit gaan vinden, en dan zou je er klaar voor moeten zijn om dat grote netwerk, die poule van kennis te kunnen gebruiken.

En hoe zou dat dan kunnen? Een handboek?

Nouja sowieso zou je met handboeken kunnen werken, en tegenwoordig kan alles natuurlijk op internet. Maar je kunt bijvoorbeeld een database met namen, adressen en telefoonnummers en e-mailadressen, ehh, aanleggen waarin ieder zijn specifieke kennis beschreven is, en heb ik belangstelling, of zit ik met een probleem op dit of dat gebied. Dan kun je bij die en die terecht. Nou in principe is dat het idee achter het netwerk duurzamedorpen.nl, alleen komt het er nog niet helemaal uit. Maar in principe is dat, ook al omdat dat landelijk werkt, maar daar presenteren duurzame oplossingen zich, en daar kun je contact opnemen, en daar zijn een aantal deskundigen die zich daar gemeld hebben, maar ik heb allang in gaten dat die eigenlijk niet of nauwelijks gebruikt worden. Ik denk ook dat je het provinciaal moet organiseren, en niet landelijk.

Want het is dus een landelijk initiatief?

Maar wel hier in Friesland ontstaan, en ehm, op een gegeven moment verbreed. Ook omdat dat toen met geld van de provincie opgezet is, en dat is op een gegeven moment eindig, en terecht dat dat een keer eindigt, en toen hebben ze het idee, ook omdat ze dat gingen presenteren, hebben ze het idee opgepakt om dat landelijk te maken, zodat je dan landelijk steun kan krijgen, en zodat het ook landelijk gefinancierd kan worden om die site in de lucht te houden.

En waarom denkt u dan dat het beter provinciaal georganiseerd kan worden?

Omdat je eerder geneigd bent om iemand in de provincie te bellen. Het mooiste is natuurlijk in het volgende dorp, dan wanneer je iemand in Zeeland vanuit Friesland gaat bellen.

Oke, dan hebben we nu een mooi overzicht van wat voor obstakels er zijn. Wat zijn nou dingen waarvan u zegt die gingen vanaf het begin heel goed?

Kijk laten we het zo zeggen, de bevolgenheid van de mensen hier is heel erg groot. Degene die, op een enkele na natuurlijk van die veertig initiatieven, want daar praat ik eigenlijk voornamelijk over, hoe dat in Friesland geregeld is, die veertig initiatieven die zijn zeer enthousiast en met van alles en nog wat bezig, alleen ja sommige dingen die lopen natuurlijk lang in de tijd voordat je zover bent. Gisteren hebben we in Heeg een zonnedak geopend, en dat heeft anderhalf jaar geduurd voordat ze zover waren. Allerhande dingen tegengekomen die nou toch anders moesten dan ze zich voorgesteld hadden. En ik noem nou maar wat. Er wordt gebruik gemaakt van twee daken van een bedrijf, daar liggen, op die beide 240 zonnepanelen, dat is een postcoderoos project. Het blijkt, maar dat wisten we wel, dat 10% daarvan niet op dezelfde meter mag. Of zakelijk niet eenzelfde aansluiting mag hebben, of ehm, nou dus zij meenden dat zij op een gegeven moment van de 240, dat ze d'r 240 verkocht hadden. Maar toen bleek dat die twee persoon, die zat er twee keer in, want die blijkt 1 meter te hebben, en die hadden dus veel te veel, dus toen moesten ze weer druk opzoek naar andere investeerders die panelen gingen kopen zal ik maar zeggen. Nou en dat is allemaal met voorwaarden omgeven waarvan ik mijzelf dan wel eens een keer afvraag van jongens wat doen we allemaal moeilijk. Houdt in de gaten dat je zeker op dit moment allemaal met vrijwilligers aan het doen bent. Ik zeg dat bij het NLD ook wel eens, jongens we hebben vier mensen personeel daar in zitten, je kunt niet zeggen van jongens mijn tijd zit erop. Nee, al die honderden, wat die zijn er inmiddels, al die honderden vrijwilligers zijn bezig om jou je boterham te bezorgen. En als jij zegt van jongens bekijk het maar want mijn tijd zit erop, terwijl je dus verwacht dat die vrijwilligers, ideeën aanbrengen en dat soort dingen, dan ga je dus helemaal de mist in, want dan zeggen die vrijwilligers van ja ho eens even, ik zit hier ook in mijn vrije tijd.

Ja, dat kan ik mij voorstellen inderdaad. Goed, we hebben het al even over de provincie gehad, en de energiewerkplaats, wat voor een instanties bent u nog meer betrokken?

Ja, met de gemeente ook. En in Friesland hebben we dwarpswurk (??), en dwarpswurk is een ondersteuningsstichting voor dorpen en dorpshuizen. Maar dat is een provinciale club, die ook betaald wordt door de provincie, want dat is hun taak, om te ondersteunen. Net zoals dat bij de GGD zo zou zijn. Zo hebben wij in Friesland het goed werkende dwarpswurk. Die hebben een keer per jaar een groot evenement, want alle dorpen zijn lid. Je betaalt daar honderd euro voor ofzo, stelt verder niks voor, maar gewoon om daar toch enige tegenprestatie neer te leggen. Al die dorpen zijn daar lid van, en dwarpswurk heeft dus een keer per jaar een evenement want alle dorpen zijn lid. Je betaalt daar honderd euro voor ofzo, stelt verder niks

voor, maar gewoon om daar toch enige tegenprestatie neer te leggen. Al die dorpen zijn daar lid van, en dwarpswurk heeft dus een keer per jaar een evenement, en dat ging over de democratic challenge. Eigenlijk wat we zeggen van de overheid stoot taken af. En die taken gaan naar de gemeente toe, en hoe gaat de gemeente daar mee om. Daar was op zeker moment een ex-burgemeester, en die zegt nou hebben wij een probleem, en hoe werkt dat dan bij ons? Dan gaan we een of andere club inhuren, stedenbouwkundigen, of weet ik veel wat, en die maken een heel mooi dik rapport en dat heeft dan een heleboel geld gekost, en dat leggen we dan ter visie. Dan komt daar inspraak op, dan hebben we een informatie-avond, en dan komen mensen ja dat en dat en zus en zo, maar dat staat niet in dat dikke rapport, maar dat hebben we wel betaald, dus dat gaan we alleen maar marginaal veranderen. Zo moeten wij gewoon niet werken, ook niet in de toekomst. Als we het hebben over een democratische uitdaging omdat voor elkaar te krijgen, dan moeten we het aan de bron neerleggen. Dan moeten wij als gemeente zeggen, wij hebben een probleem en waar willen daar een oplossing voor hebben, wat zijn jullie ideeën daar over. Hij liet daar prachtige diaatjes over zien, er was een weg met een kruispunt en die was wat gevaarlijk. Er liep een fietspad langs en een voetpad langs. Dus wat had de stedenbouwkundige bedacht, we leggen daar een bochtje in. Binnen twee tellen reed iedereen gewoon over dat plantsoentje met dat bochtje. Hadden we dat nou van tevoren aan die gebruikers voorgelegd, dan hadden we dit dus helemaal niet gedaan. Want A we waren geld aan die stedenbouwkundige kwijt, B we waren geld aan de uitvoering kwijt, en C we hebben er helemaal geen oplossing voor geboden. Dus dat moet anders. Toen zat ik naast de duurzaamheidsambtenaar van de gemeente Súd-west Fryslan, ik zei Peter hier moeten we wat mee. Hij zegt dat komt me goed uit, want ik moet een energienota schrijven. Nou ik zei als wij nou eens al die, eh dat waren of zijn er negen, coöperaties in de gemeente, als we die nou er eens bij gaan betrekken. Dan kun jij dat presenteren, en zeggen ik moet een energienota schrijven voor de gemeente, van wat moet nou de gemeentelijke taak zijn om energie te krijgen, maar ook al gebruiker wat moeten wij daar nou mee doen. Nou twee dagen later zaten we om de tafel van hoe gaan we dat aanpakken, dus we hebben die negen aangeschreven, binnenkort komen er nog zestien dorpen bij, waar vijf van die cooperaties zitten, en toen hebben we dus zo'n avond georganiseerd en dit en dat. Waar mondt dit nu in uit? En daar gaat mienskips energie over, en het is dus jammer dat dat nog steeds niet vastgelegd is, maar dan gaat dat een eigen leven leiden. Als 75% van het dorp nu vindt dat daar en daar een zonneweide moet plaatsvinden, dan houdt de gemeenteraad verder zijn mond en dan gaat het gebeuren. Nou dat is eigenlijk kort en goed. Dat heeft nog een tijdje geschuurd, want de gemeenteraad raakt macht kwijt, maar de ambtenaar, die natuurlijk een hele hoge macht heeft op een stadhuis, die raakt ook macht kwijt. Dat gaat natuurlijk wat knetteren. Maar het is nu wel zo dat een week of twee geleden de raad het geakkoordeerd heeft. En in Ijlst komt nu een pilot, want het ging natuurlijk wel even om die voorwaarden, van hoe kun je nu de mensen er zo bij betrekken, en hoe kun je nu bepalen dat 75% van de mensen voorstander is, en hoe kun je die overige 25% toch nog tegemoet komen, zodat je uiteindelijk naar die 100% toe zou kunnen komen. Red je nooit natuurlijk, maar in ieder geval op die manier. Maar dat noemen ze dus ook mien skipsenergie, dat is du heel verwarrend. Geeft niet, maar je loopt dus het risico dat de een het zus gaat uitleggen en de ander zo, en per saldo is het dus niks dan.

Heeft het Rijk ook invloed? Doet die ook actief mee?

Nouja het Rijk heeft natuurlijk bepaald dat die omgevingsvisie er moet komen. En die omgevingsvisie, daar wordt toch een heleboel overgelaten aan de bevolking. Dat moet in 2019 plaatsvinden, dus in die zin is dat al een hele stap. Maar mijn ervaring met het overdragen van taken is dat het Rijk zegt A we leggen er een bezuiniging op, jullie kunnen dat toch veel

goedkoper dan wij, dus op die manier kunnen wij bezuinigen. B, ze omgeven dat met een hele hoop voorwaarden, want zus en zo en dat en dat moet je aan voldoen, en laat dat dan ook los. En dan loop je tegen een gigantisch spanningsveld aan, wan wij zijn niet anders gewend dat als wij hier in de gemeente Súd-West Fryslân wonen, of daar in de gemeente Groningen wonen, we hebben dezelfde rechten en dezelfde plichten. En dat gaat natuurlijk straks niet meer. Want iedere gemeente mag daar zij eigen ideeën aanhangen. En dat hoor je zo hier en daar, met name op het gebied van zorg wel eens.

Akkoord, welke lagen van de overheid faciliteren nou uw initiatief?

Faciliteren, in wat voor opzicht?

Nou, bijvoorbeeld in regelgeving.

Nuhh, kijk sommige dien ben ik zo langzamerhand wel achter. Een hele hoop wat in Den Haag besloten wordt, maar ook in Brussel besloten wordt, dat gebeurt aan de hand van lobbyisten. En jij en ik kunnen geen lobbyisten in Den Haag stationeren. En de gemeente ook niet. Maar de grote bedrijven bepalen. En het vervelende wat nu aan de hand is, is dat een hele hoop bedrijven in de afgelopen jaren, geld in de portemonnee hebben gehouden. Waar het vroeger rondcirculeerde, is zeker in de afgelopen crisisjaren in 2008, is het geld in de portemonnee gebleven, want we merken het niet. Twee, het neoliberalisme heeft ertoe geleid dat steeds meer mensen steeds meer geld krijgen, maar wel in de bovenlaag, en de onderlaag niet. En wat er dus gebeurt is die bedrijven klonteren samen, of investeerders, en die hebben maar een doel; centen verdienen. Het maatschappelijk belang telt helemaal niet mee. Het gaat om rendement, met name financieel rendement. En of je nu een bank bent of een fietsenfabriek, of een verffabriek, allemaal maken ze zich zorgen over bij elkaar komen. Het gaat dus om macht, en die bedrijven hebben dus steeds meer invloed op de politiek. En dat is natuurlijk een hele kwalijke situatie. En onlangs las ik, of het waar is weet ik niet, dat de 500 grootste bedrijven van de wereld, 80% van de economie bepalen. Dus zij schrijven voor, en niet de politiek.

En als we nu lokaal kijken?

Nou, dan krijg je dus lokaal, dat trapt allemaal naar beneden. Brussel trapt naar Den Haag, en Den Haag die trapt naar de provincie of gemeente, en allemaal wordt gekeken naar het financiële belang. Alles wat Den Haag doet, wordt goedgekeurd of afgekeurd door de financiële markten, die zijn heel belangrijk dus. Maar de financiële markten bepalen de stapjes die wij mogen doen.

En wat doet nou die overheid in uw initiatief? Hoe speelt die een rol?

Kijk wij kunnen hier gebruik maken van de postcoderoos regeling. Dat is wat de overheid doet. Kijk NLD koopt elektriciteit in. Daar betalen wij 3 centen voor. En het wordt verkocht tegen 18 cent, en de rest wat daar tussen zit is nog een stukje netbeheer. En daarnaast is het allemaal belasting. Dus wat zegt die overheid. Oke, als jullie nu die postcoderoos regeling gaan doen, en je gaat met zonnepanelen elektriciteit opwekken, dan mogen degene die aandelen daar in hebben, dan mogen die voor de opwek de energiebelasting terugvorderen, en dat is wat de overheid doet.

En wat vindt u van die postcoderoosregeling?

Joah, opzich. Maar nogmaals, weer met een aantal voorwaarden erbij, waarvan ik denk ja waarom moest dat nou. Boeren ogen bijvoorbeeld niet meedoen, want die verbruiken te veel, je mag niet meer dan 10000 kilowatt uur opwekken. Nou die boeren zitten op 50000. Pachter van ons dorpshuis zit ook op 50000, mag alleen voor 10000 meedoen.

Omdat het dan onvoordelig wordt voor de overheid?

Ja, dat scheelt hun natuurlijk. Maar nogmaals, wat is nou je beleid. En nogmaals, destijds is de energiebelasting ingevoerd om daarmee duurzame oplossingen te stimuleren. En wat hebben ze vervolgens gedaan? Niks eigenlijk. Ze halen daar 5 miljard aan belastingen mee binnen, die ze vervolgens weer integraal uitzetten aan kolencentrales en weet ik veel wat. En toen hebben ze het energieakkoord afgesloten, en toen hebben ze de opslag duurzame energie bijgezet om duurzame wind op zee, enz. en de SDE-subsidie daarmee te financieren. Daar had je toen de energiebelasting al voor gereserveerd, en daar stimuleer je nu de kolencentrales mee.

En doet die overheid ook wel verschillende partijen bij elkaar zetten?

Ja, alleen de hogere vriendjes. Ze dienen niet het algemeen belang. Wij hebben bijna een jaar moeten wachten op de leveringsvergunning van NLD. En waarom? Omdat Essent er tegenaan zat te schoppen. Die zeiden van ho eens even, dat kan zomaar niet. Dit is ons gebied en daar blijf je vanaf. En dat past helemaal niet dat dat een coöperatief verhaal is, waar de leden meer zeggenschap in hebben. Dat is een slechte ontwikkeling. Energyvalley, die heeft toen tegen een van onze mensen die zich daar toen mee bezig hield gezegd. Ik zal er persoonlijk voor zorgen dat het niet gaat gebeuren, dat jullie een leveringsvergunning krijgen. Dat is hem dus niet gelukt, maar hij zegt ons geen gedag meer. Maar dat is dus de manager van EnergyValley, die in het leven is geroepen, en een hele hoop geld krijgt, om dit soort initiatieven voor elkaar te krijgen. En dan gaan er privébelangen en ideeën meespelen. En ik vind nu juist het mooie van het coöperatieve dat iedereen zeggenschap heeft over zijn eigen energieverhaal.

Dat is mooi inderdaad. Als u de ideale overheid mag samenstellen, hoe zou de ideale overheid nu duurzame initiatieven moeten faciliteren?

Oee, dat is een hele moeilijke vraag. Laten we wel wezen. De overheid heeft in ieder geval twee hele belangrijke taken daarin, en dat is dat die regelgeving geeft, en dat die kwaliteitsborging geeft. En voor de rest heb ik het idee dat je die initiatieven zo veel mogelijk de vrije hand daar in moet geven.

Zou u dan het liefst een meer passieve overheid zien?

Ja, op dit punt van zaken wel. Er zijn een hele hoop zaken waar dat niet zo is.

En wanneer zou u dan een actieve overheid willen?

Nouja kijk, een actieve overheid vind ik alleen al als die zegt; oke nemen jullie het initiatief maar in eigen handen. Dat vind ik een actieve overheid hoor. En ik denk dat het te maken heeft ook met, als het te groot is, dan krijgen ze problemen. En als zij hun eigen inkomsten niet hebben, dan krijgen ze problemen. Want ze gaan dus wel langdurige verplichtingen aan.

Die kolencentrale in de Eemshaven bijvoorbeeld, en er staan er drie, ja die hebben vijftien jaar lang investeringsaftrek, milieu-aftrek, enz.

En als u nu naar de rol van de overheid kijkt, bent u dan overwegend positief of negatief?

Nouja kijk, ik heb lang genoeg in de politiek ook gezeten, ik ben twaalf jaar wethouder geweest, dus ik mij heel goed voorstellen dat die gemeente zegt jongens wat jullie zelf kunnen, doe het. En dat is hun insteek ook. Want wij kunnen het allemaal niet overzien.

Maar tegelijkertijd nemen ze dus ook via de energiewerkplaats actief deelname

Ja, maar dat is de provincie. En de gemeente die doet daar niks in. Maar we zijn dus wel weer met de gemeente aan de praat om te zeggen van jongens. De energie wordt provinciaal centraal ingekocht, en de ene gaat roepen van groene energie, nou hoe groen is dat nu? Komt gewoon van de koude kolencentrale, en ze kopen IJslandse certificaten op. En dat zijn ook al weer van die dingen. Daar vind ik dus ook dat de overheid een rol inspelen. De nuon verkoopt groene energie die ze opgewekt hebben in de Noordpool, of in China, want daar hebben ze een windpark staan. Nou dat is een administratief verhaal, daar klopt natuurlijk helemaal niks van. Groen is groen. En wat wij zeggen. Lokaal opgewekt, lokaal afgezet. En dan moet je er maar een vangnet overheen hebben, daar gaat het niet om.

Maar een groot probleem, even een verhaal tussendoor, en dat hebben wij in Deerzum destijds al ontdekt, een groot probleem is dat in de drijfmestkelder, waar we de stront van de koeien van de boeren, die hebben nog maar 12 kubieke meter per kubieke meter stront op. Methaan is de meest vervuilende broeikasgas, de stront die we van de boer kregen waar we de vergistingsinstallatie stond, die leverde 25 kubieke meter methaan per kubieke meter. Waar is de overige 13 kubieke meter gebleven? Daar doen we dus niets aan. Daar wordt gewoon als een hete aardappel omheen gelopen. En mijn idee is nog altijd, omdat we goede ervaringen hebben met dat methaan, met die vergisting opgedaan hebben, is nog altijd van, als je nu de grote boeren aan elkaar kunt knopen, die die stront verzamelen, methaan eruit halen, dan zouden we dat gas van mijn part gewoon hier in het dorp kunnen leveren. Dat mogen we alleen dus niet aansluiten op de leiding van de Gasunie, en in alle gevallen moesten we er elektriciteit van maken, dat geeft verlies, maar ook warmte. Net zoveel warmte als dat je aan elektriciteit hebt, en zomers kunnen we de warmte nergens kwijt. Als het heel koud wad dan konden we de bedrijfstemperatuur van de vergister op temperatuur houden op 38 graden. Dus wat ik zeg is dat die overheid, die meot wat ze destijds met elektriciteit hebben voorgeschreven, jij mag elektriciteit aan het net geven, dat moeten ze ook voor gas doen. Zover zijn ze gewoon nog niet, want daar is het meeste op te verdienen.

Interview 6: Richard en Susanne Ton, energiecoöperatie Noordseveld

Wie bent u, wat doet uw initiatief, en waarom?

Richard: Het begin is hier in Langelo geweest, vanuit dorpsbelangen wilden we aandacht besteden aan energie. We wilden daar ook een werkgroep voor opzetten, en we hebben ons onmiddellijk aangemeld, we woonden toen 3 of 4 jaar in Langelo, en zeiden dat is een prima idee dus daar willen we mee aan de gang. Toen zijn we in Langelo begonnen, en vrij snel daarna hebben we gezegd nou Langelo is wat klein, dat zijn honderd huishoudens, een klein dorpje. Dus het werkveld moet wat groter zijn, en juist omdat we een link wilden leggen met de burgers van de gemeente, maar ook de gemeente zelf, hebben we gezegd dan nemen we de gemeente als werkveld, en Noordenveld is dus ons gebied, en we maken een energiecoöperatie Noordseveld. We zijn ook naar Ameland geweest om te kijken hoe dat in de coöperatie daar zat, en dat hebben we als voorbeeld genomen, niet alleen wat opzet betreft, de statuten, maar ook de werkwijze en de ambities. En daar komt ook een beetje het idee vandaan om het wat groter te maken, en dus een gebied als Noordenveld, met 30000 mensen ongeveer als gebied te kiezen. En daar zijn we inmiddels ruim vijf jaar mee bezig, met allerlei initiatieven in de gemeente.

En waarom bent u naar Ameland geweest?

Ameland was een van de eerdere, grotere coöperaties, naast Texel bijvoorbeeld, die ook echt in hun vaandel hadden staan dat ze zelfvoorzienend wilden zijn, met de burgers samen allerlei projecten ontwikkelen, en dat was gewoon een voorloper in het noorden. Ik weet niet precies hoe we op Ameland kwamen.

Susanne: Ja, we hebben eerst gesprekken gehad met de NAM, want we dachten van, de NAM zit hier vlak achter hè met de ondergrondse opslag, daar is altijd een vlam, altijd warmte. Dus we dachten misschien kunnen we die warmte gebruiken voor ons dorp, of hoe dan ook iets samen met de NAM doen, zonnepanelen neerzetten, of weet ik veel. En toen zeiden zij nou ga eens met Johan Kieviet praten, van Ameland, die heeft bij de NAM gewerkt, en die is nu in Ameland begonnen met een energiecoöperatie. Dus toen zijn we naar Ameland gegaan.

Mooi. Jullie zijn dus bezig met een aantal projecten op het gebied van zonnepanelen, kunnen jullie daar misschien iets meer over vertellen?

Richard: Nou de eerste projecten waren particuliere zaken, dus gewoon adviezen geven en informatie geven over besparing, en opweksystemen. Dus we hebben burgers geïnformeerd over allerlei soorten besparing, dat is namelijk de eerste stap vinden wij, dat mensen gaan besparen voordat ze gaan opwekken en dat soort zaken. En we hebben vrij veel adviezen gegeven in de omgeving over zonnepanelen op huizen zelf. En daar zijn natuurlijk ook behoorlijk wat leden en klanten uit voort gekomen die zonnepanelen hebben gelegd in de afgelopen jaren. Maar dat vonden we niet genoeg, en we wilden na een paar jaar eigenlijk ook wat grotere projecten, en daarbij kwamen daken van schuren in beeld, en er kwam ook een project van de NAM rond gasopslag in beeld. Dus dat waren de twee grotere projecten die we wilden, dus panelen op een ander dak dan de woning zelf, want er zijn een heleboel woningen in Drenthe die het niet willen of niet geschikt zijn omdat het rieten dak is, of omdat ze het niet mooi vinden of wat voor reden dan ook. Dus we wilden postcoderoos projecten, nou je weet wat het is denk ik, en nouja je bent er net langsgelopen, als je hier naar buiten kijkt, dan zie je hier op de schuur een project liggen. Want dat is voor Langelo en Norg uiteindelijk geschikt

gemaakt. En dat is onze volgende stap, terwijl de NAM nog steeds in beeld is, maar heel traag gaat, omdat er allerlei soorten regelgeving vanuit de NAM uit en vanuit Economische Zaken en vervolgens ook van de gemeente uit erg vertragend werken, dus toen hebben we gezegd van dan zetten we in op kleinere projecten op buurt- of dorpsniveau in Peize in Norg of in Roden, dus de grotere kernen hier in Noordenveld. En daar willen we meer projecten. En het ligt er nu sinds januari, we zijn in gesprek met het zwembad in Peize, dat zelf ook wil verduurzamen om de verwarming van het openluchtbad te realiseren met warmtepompen hebben ze meer elektriciteit nodig, en ze willen van het gas af, en tegelijkertijd zeggen we nou dat is een mooi dubbelproject, zowel voor het zwembad als voor de burgers die in de omgeving van het zwembad wonen. Die kunnen intekenen op panelen die daar dan komen te liggen. Dat stuit ook op omgevingsfactoren, en dat stuit op bomen, en dat stuit dus op, ehh, laten we maar zeggen gemeentelijk overheidsbeleid. Want bomen mogen niet gekapt worden, bomen zijn heilig, deze gemeente heeft zelfs nadrukkelijk gezegd er worden geen bomen gekapt voor zonnepanelen. Ook op particulier niveau niet, gewoon pats. Dat hebben ze letterlijk zo uitgesproken.

Susanne: Ze willen ook de duurzaamste gemeente van Drenthe worden tegelijkertijd

Richard: En wij zitten daar aan een laantje waar eigenlijk niemand nog kijkt, een doodlopend weggetje naar een provinciale weg toe, dus dat loopt gewoon dood en er komt verder niemand, en er is een zwembad en een sauna en er staat 1 woonhuis, maar aan de rijtje die voor een deels, nee het is wel een verharde weg, maar het is een binnenweggetje. Er staan aan beide kanten eiken zoals hier aan de Steeg. Nou eiken zijn helemaal heilig in Drenthe, en bomen mogen al niet weg. En op het terrein waar we wilden leggen, ja daar komt een omgevingsvisie bij, en een inhoudelijke procedure bij, en er komt een bepaling over die bomen bij en voor de groenvoorziening. Dus je hebt met ruimtelijke ordening te maken, je hebt met de groenvoorziening te maken, je hebt de wethouder ruimtelijke ordening, je hebt met de wethouder duurzaamheid te maken, en dat gaat gewoon niet lukken.

Susanne: het is bij voorbaat nee nee nee

Richard: De mails die je daarbij krijgt die, voor ons, laat het alleen maar zien dat ze zich verschuilen achter regelgeving, en niet bereid zijn om zelf daar aan mee te denken, of te zeggen ja het is spijtig, we hebben procedures, en daar moeten we ons aan houden, maar we willen wel enz. Dat staat er allemaal niet in, nee er moet ruimtelijke ordening maatregelen komen, dat is strijdig met de omgevingsvisie, bomen mogen niet gekapt worden, dus dat wordt lastig, reken er maar niet op. En dat zeggen ze nog niet eens dat reken er maar niet op. Ze zeggen gewoon dat zijn de procedures. En dat brengt ons ook wel een beetje op de kern van het probleem, dat de gemeente zegt, letterlijk, 2030 willen wij de duurzaamste gemeente van Drenthe zijn. Als je onderzoek doet naar die situatie nu, en dat doen wij natuurlijk, dan zie je dat we dat nog lang niet zijn, zelfs niet van Drenthe, laat staan van Drenthe, dat ze zelfs op de 70ste plaats komen als het gaat om zonnepanelen, en dat ze in Drenthe de eennalaatste gemeente zijn wat zonnepanelen betreft. Vier megawatt, dat is niks.

Oke dus regelgeving is eigenlijk wel een probleem hier.

Richard: Ja, en dat geldt voor de NAM ook, want bij de NA hebben we ook uitgebreide gesprekken gehad zowel met de NAM zelf als, omdat het buiten de NAM zou komen te liggen, met de gemeente, want de grond is laat ik maar zeggen gebied rond de NAM-opslag daar, en de gemeente heeft daar een omgevingsvisie over, en zal zich daar over moeten

uitspreken. En dat bleek ook al direct een probleem te worden, en bovendien, regelgeving heeft ook met leges te maken bijvoorbeeld. En er zijn gemeentes die zeggen nou voor dat soort projecten gaan we geen of andere regels rond leges heffen. Deze gemeente zegt dat gaan we niet doen, we heffen gewoon leges. Als we hier dus een project willen van een miljoen, en dat is het ook, dan betalen we gewoon 2,25 % leges aan de gemeente, voor nop. Want de gemeente hoeft helemaal niks te doen.

Susanne: De grond is van een van de burens hier

Richard: De grond is zelf van particuliere eigenaren, gehuurd door de NAM, en dan ben je van de gemeente af en dan ga je weer met de NAM praten, en dan krijg je weer andere regelgeving want het NAM-terrein is mijnbouw, want het gaat de grond in, dus het is mijnbouw. Dus het economische zaken, dus het is nationale overheid, de staat. En economische zaken zou daar van kunnen loskoppelen, nou dat verwachten wij niet voor 1 september, en we zijn al een tijd in gesprek, al wel twee jaar. Maar als het losgekoppeld wordt, zijn we veroordeeld tot de gemeente, dus het is between a rock and a hard place zegmaar.

Is het dan alle verschillende soorten regeltjes die uiteindelijk maken dat het een onwerkbare situatie wordt, of zijn het ook de inhoud van de regels zelf die het lastig maakt?

Richard: Het is de inhoud van de regels zelf, want die regelgeving voorziet natuurlijk in het stellen van omgevingsvisie en verordeningen en vergunningen, en die liggen vast, maar wij interpreteren het meer als een te geringe bereidheid of een te slechte organisatie

Susanne: en niet flexibel genoeg

Richard: om dat soort dingen met elkaar te koppelen. Als wij met de wethouder praten, dan weet de wethouder niet eens precies, en dat is werkelijk zo want het verbaasde hem vorige week dat we met die en die en die gesproken hadden over verschillende dingen, want we hebben altijd het dak hier willen beleggen van de gemeente. En dan hebben we te maken met degene die over de daken gaat meneer zo en zo, ik zal geen namen noemen. Maar gaat het over bomen kappen op een terrein dat van een zwembad is, dan ga het over degene die over de groenvoorziening gaat. En als het gaat over de manier waarop je dat in de omgevingsvisie moet zetten dan gaat het over ruimtelijke ordening. Dus er is geen beleid, of een aanspreekpersoon, of geen projectmedewerker die dat soort dingen binnen het gemeentehuis koppelt, dus worden we voortduren van kasjes naar muren gestuurd. En eigenlijk altijd gefrustreerd door de regelgeving die bepaald wordt door de ambtenaren, en niet door beleid van B&W.

En heeft u voornamelijk met de gemeente of de provincie te maken? Of allebei?

Richard: We hebben voornamelijk met de gemeente te maken, maar als het om het NAM-project gaat ook met de provincie.

Dus de provincie Drenthe is eigenlijk niet heel actief in het duurzaam....

Richard: Op papier wel, en we hebben wel contacten met de provincie, en op provinciaal niveau worden er wel veel dingen ondernomen, maar te weinig op direct lokaal niveau, te weinig direct ondersteunend. Er worden wel grote projecten opgetuigd, er worden ook wel

grote overleggen opgetuigd. In de Drentse energievisie zijn wel 70 partijen betrokken, maar ja dat zijn 70 partijen die met elkaar praten op verschillende plaatsen.

Dus er is niet een overkoepelende dienst, zoals de omgevingsdienst in Groningen en de energiewerkplaats in Friesland?

Richard: We zijn er nu mee bezig. Ook naar analogie van wat er in Groningen met de Grek gebeurde, en wat ús koöperaasje met de werkplaats deed, hebben wij ook gezegd dat we zo'n orgaan ook moeten hebben die directe linken kan geven. Dus provincie en de financiering van de provincie, dus de Drentse energieorganisatie, want dat is de bank van de provincie, die krijgt weer een miljoen deze week om uit te geven aan energieplannen. Als wij daar aan de deur kloppen bij de Drentse energie, dan zeggen ze nee dat is niet een interessant project, dat te klein. Dus het werkt niet. Maar omdat het niet werkt hebben wij gezegd met de koepel die in Drenthe ongeveer twaalf coöperatie bedient en een heleboel andere initiatieven, de KEI heet dat, koepel energie initiatieven. Daar moeten we nu ook een werkplaats oprichten. En dat hebben we nu gedaan, en de eerste besprekingen zijn nu gedaan, dus die werkplaats gaat aan de gang samen met provincie en NMF, en ook met SEN, samen energie neutraal. En die vier partijen die vormen nu de werkplaats. En daar moeten initiatieven vandaan komen, en daar moet ook lokale initiatieven gesteund worden. En het begin is daar hoor, want het betekent ook dat je via de werkplaats en het NMF een subsidie kan krijgen om te beginnen. Men krijgt 2500 om te beginnen als coöperatie. Dus dat wordt nu ook werkelijk ingezet, en vervolgens kun je ook faciliteren. Dus het begint, maar het gaat heel langzaam. Gisteren is er ook nog gekeken naar bijvoorbeeld de klantentaallen van Noordelijk Lokaal Duurzaam in de drie provincies, en dan zie je dat Groningen en Friesland veel meer klanten hebben dan bijvoorbeeld Drenthe. Dus Drenthe is een beetje achter gebleven. En in feite zijn wij als oprichter van de KEI en de energiecoöperatie Noordseveld samen met Grunneger Power, eigenlijk de initiatiefnemers voor NLD geweest. En wij hebben de eerste gesprekken met de provincie, gedeputeerde staten gevoerd als coöperatie samen met Grunneger Power om te kijken hoe dat opgezet kon worden. En toen dat gebeurde, en het geld ook van de provincie ook beschikbaar was hebben wij ons weer teruggetrokken. Want wij zeiden nee we willen lokaal werken en niet teveel op bestuursniveau op NLD. Maar NLD moest er wel komen, en dat is ook gelukt. En wij hebben dat dus in gang gezet.

Susanne: Ja dat was naar aanleiding van het faillissement van een energiebedrijf. TriNL ging failliet tussen kerst en oud en nieuw en toen is onze penningmeester samen met Grunneger Power bezig geweest, om ja een eigen bedrijf op te richten want zij zaten met 400 klanten die ze nergens kwijt konden. En dat is niet de bedeling natuurlijk.

Richard: Maar dit is wel een voorbeeld van een goede samenwerking met de overheid. Want dat was nog niet eens zo makkelijk om Groningen en Friesland, en Friesland en Drenthe, maar vooral Groningen en Friesland, zijn niet onmiddellijk genegen om met elkaar samen te werken op provinciaal niveau. Want alle provinciale staten hebben goedkeuring gegeven, en financiële steun om NLD op te richten als bedrijf, en verder met de autoriteit financiële markten hebben we dat dus kunnen oprichten. En dat is toch wel een voorbeeld van een goede provinciale steun vanuit de overheid.

Als we nu kijken naar wat u allemaal doet voor projecten, wat zijn nu problemen waar u tegenaan loopt?

Richard: Als het gaat om de manier waarop we samenwerken met de overheid, dan gaat het om regelgeving en flexibiliteit daarvan.

Susanne: En ook de overheid binnen de overheid zelf niet samenwerkt want ook de gedeputeerde die roept in de krant van wij willen duurzaamheid, en we gaan van alles doen, maar als je aanklopt bij een van de provinciale onderdelen, dan krijg je nul op rekest. Hij roept wel van alles, maar hij delegeert dat niet, want hij zegt niet tegen zijn ambtenaren jullie moeten daar aan meewerken. En het is bij de gemeente precies zo. En de gemeente roept gewoon op avonden wij nemen duurzame energie af. Maar dan denk ik dat is niet waar, dat is gewoon groen gewassen stroom. We hebben daar al vier jaar over gepraat met de gemeente, van waarom worden jullie niet klant van NLD.

Richard: Maar dan zeggen ze ja maar ons duurzaamheidsbeleid is ook duurzaam omdat we de goedkoopste manier van stroom inkopen. En dat vinden ze duurzaam. Want duurzaamheid betekent dat ze daarmee geld besparen, en wij zeggen nou maar dan koop je wel grijze en sjoemelstroom in, en niet lokale stroom. Bovendien stimuleer je de lokale bedrijven en coöperaties niet. Als je dat wel doet, dan komt er veel meer geld hier in de lokale initiatieven terecht, en dat doen ze niet. Ze beleiden het wel hoor, want we hebbe allerlei krantenartikelen waarin de wethouders zeggen van dit en dat en dat, maar als je dan aanklopt bij de gemeente dan is het te moeilijk. Dan is het erg vertragend enzo.

En naast de regelgeving? Is de overheid...

Nou het is niet zo zeer regelgeving, maar organisatie. Want als je nu, ik zat net ook weer een artikel te lezen, waarbij het duidelijk is dat de overheid nog niet ingericht is, om dit soort dingen in beleid te vertalen. Dit artikel ging dan over lineaire of circulaire economie, maar het denken van de gemeente is nog steeds in kadertjes, en niet in samenwerking.

Susanne: iedereen zijn eigen projectje

Richard: Er is een vacature voor ene projectmedewerker, die hebben we een tijdje gehad. En we hebben ook gezegd tegen de wethouder we willen regelmatig overleg, want wij moeten het voor jullie doen, dat is duidelijk, en dat hebben jullie ook steeds gezegd. Met de mond beleden zeg ik dan maar. En er moet een aanspreekpersoon zijn bij de gemeente waar me mee kunnen werken. En die moet in de gemeente zaken kunnen aansturen en die ambtenaren kunnen meenemen in plaats van dat die ambtenaren allemaal zich in hun eigen vakje, of achter hun eigen schotten moeten schuilen. Het is een verschotting hoor, en daar breek je in Noordenveld heel lastig doorheen. En als je daar in gesprek gaat met andere initiatieven in Drenthe, of in Groningen of Friesland, dan merk je dat dat hetzelfde beeld is overal. Zelfs op het provinciehuis hier in Assen heb je dezelfde situatie. Wij spreken met mensen, ook met gedeputeerden bijvoorbeeld, die allerlei dingen belijden, en die ook allerlei dingen opzetten, maar die de aansturing aan de mensen die dat dan zouden kunnen faciliteren onvoldoende vertegenwoordigen. En dat is een punt. En jij vraagt wat zijn de remmende factoren, nou die regelgeving over omgevingsvisie enzovoort, en bereidheid tot flexibiliteit is een, en de andere remmende factor heeft niet zo zeer met overheid te maken maar ook met de manier waarop je bevolking kunt mobiliseren. En dat is lastig. Ook daarin zou de gemeente een rol kunnen spelen, en soms doen ze dat. Maar ene voorbeeld is dat de gemeente hier in Noordenveld zich verbindt aan het energieloket van de provincie, en daar ook over schrijft, maar ons er niet betreft. En aanvankelijk vroegen ze ook kunnen jullie dat doen voor ons. Dus toen zeiden wij

ja dat kunnen wij wel doen voor jullie. En we kunnen dat ook nog wel betaald doen voor jullie, als dat een factor is.

Susanne: Ja want de subsidie hield op

Is dat de SDE?

Richard: Nee, dat heeft er niks mee te maken. Het energieloket is een instantie die is opgezet, maar vooral door het NMF gedaan wordt. En die krijgt daar subsidie van voor de provincie. En de gemeente krijgt subsidie om NMF via het loket in te huren. En dat gaat niet om deskundigheid of gedrevenheid of kennis

Susanne: Het gaat om het rondpompen van subsidie, maar er komt geen zonnepaneel extra voor, denk ik dan. Ja ze beleggen we avonden, maar niet veel.

En jullie zijn dus eigenlijk meer bezig met de gemeente dan met de provincie, is die gemeente ook wel actief aan het faciliteren? Want ze roepen dus van alles, maar ze doen dus niks begrijp ik?

Nee, dat gebeurt uitsluitend op uitnodiging van ons. We hebben aangekondigd, een jaar geleden, van we gaan periodiek in overleg met jullie, om steeds te kijken hoe we het beleid kunnen bijstellen. En ze hebben ook een omgevingsvisie geschreven waarin wij ook genoemd zijn, en waarin wij ook een rol hebben gespeeld. Ook met het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk gebouwen. Hun reflex was om dat Europees aan te besteden, want zo moet dat volgens de regels. Dus dan huur je weer een duur bureau om dat te doen. En dan krijg je zo'n pak papier van Vendure, een dochteronderneming van Enexis die dat voor de gemeente doet. Want die handelt zo, die willen niet zelf verantwoordelijk zijn en verantwoordelijk gehouden worden. Die nodigen een extern bureau, of schakelen een extern bureau in om zich vervolgens daarachter te kunnen verschuilen. En wij zeiden niet doen, besteedt het lokaal aan. Knip het vijven, in vijf dagen, dan kan je het lokaal aanbesteden, en toen heb ik de gemeenteraad een factsheet van 2 A4'tjes gestuurd, hooguit. En dat vond de gemeenteraad wel heel plezierig. Die zeiden dat het toch wel duidelijk was, en toen gebeurde het wel. Maar dat schetst dus dat wij voortduren moeten duwen en vragen om overleg, en steeds de initiërende partij moeten zijn.

Susanne: En je moet er dus voortduren proberen tussen te komen. Want toen hadden we afgesproken van dan gaan we het doen zoals jullie willen, ze zouden ons er bij betrekken, maar elk dak was ineens weer belegd met panelen zonder dat ze ons geraadpleegd hadden. Dus elke keer moet je weer zorgen dat je er bij bent, want die ambtenaren verzinnen weer wat anders.

En zou u nu liever een actieve overheid willen die stimulerend is en mensen bij elkaar brengt, of een passieve overheid die meer het initiatief laat bij de burger en alleen faciliteert?

Susanne: Nou ja ze hebben zo weinig kennis van zaken, dat als we dat gaan afwachten dan ben je vijf jaar verder voor er wat gebeurt, en die tijd is er niet meer in mijn ogen.

Richard: Op dit moment heb ik lieve dat ze zich terugtrekken.

Susanne: Maar wel faciliteren.

Oke, dus daar is nog wel een slag in te maken.

Richard: Ja, als ze dat makkelijker zouden maken, dus gewoon een aantal decreten uitvaardigen waarbij ze...

Susanne: ja gewoon prioriteiten stellen. We willen duurzaam worden dan gaan we ook duurzaam inkopen, dus dan gaan we naar NLD.

Richard: En als de gemeente het mogelijk zou maken om verordeningen aan te passen aan duurzaam beleid, door ons geïnitieerd, dan zou het een stuk makkelijker zijn. Als ze bijvoorbeeld zouden zeggen van nouja oke we hoeven op dat terrein geen leges te heffen, want het is een duurzaam project, en het is een goed project. We zetten er een stempel op. Die verordening vanuit de omgevingsvisie mag. Het is geen verrommeling van het landschap om hier panelen te leggen op een weiland. Prima, doe maar. De bomen die in Peize in de weg staan, dat zijn er niet zoveel, maar, die mogen gekapt worden en dan kan je daar panelen leggen, die het zwembad kan gebruiken. Als ze dat soort dingen zouden toestaan, dan vind ik het prima.

Susanne: Kost niks, niemand heeft er last van, het is gewoon halsstarrigheid.

Richard: Maar het is mooier als ze meewerken, kijk wijk hebben voortdurend gepleit voor een alliantie. En we hebben toen ook, want het was, op een gegeven moment, ik denk dat het Rutte was, die pleitte voor een participatiesamenleving. Zo zou het moeten gaan. En zo moet het ook gaan. Wij zeggen ook als je dat serieus neemt, dan zie je ons niet als vragende of zelfs protesteren partij, als coöperatie, maar als een partij die voor jullie het beleid kan uitvoeren. Maak maar een stuurgroep duurzaamheid waar wij in zitten en waar een paar mensen van de gemeente in zitten. Dan kom je verder, en dan kan je dat beleid ook doen. Ander kom je er niet hoor als gemeente in 2030 en 2040, anders red je het niet. Maar daar zijn ze nog niet van overtuigd heb ik het idee.

Susanne: nee, en ik heb al duizend keer uitgelegd van als er meer mensen klant worden via ons bij NLD, dan hebben we elk jaar 63000 euro aan duurzaamheid te besteden, in samenwerking met de gemeente. Als de gemeente zelf klant wordt, dan hebben we een veelvoud daarvan. In samenwerking met de gemeente kunnen we dat, maarja de inkopers van de gemeente hebben niks te maken met duurzaamheid, dus die kopen het goedkoop in, en degene die duurzaamheid moeten uitrollen die zeggen we hebben geen geld. We kunnen niks doen. Jullie moeten het doen. Maarja, wij hebben geen geldboompje.

Richard: Maar alleen als je zegt bij het inkopen van energie, we zitten vast, en dat horen we dus steeds vaker, we zitten vast aan de afspraken die gemaakt zijn met de andere Drentse gemeenten of zelfs met de overheid, of met bureaus die voor de gemeente werken. Daar zitten ze aan vast, en daar hebben ze een contract mee. En ze verlengen dat contract, omdat een verlenging van dat contract goedkoper is dan een nieuw contract elders afsluiten via een andere bureau. Dus verlengen ze en zeggen ze dat is duurzaam.

Susanne: Maar ze weten niet eens hoe duur het is. En ik vraag me af hoe duur zo'n bureau is. Dat tellen ze waarschijnlijk niet mee, en zo' bureau zegt je moet naar Enexis, en dan groene/grijze stroom, en dan ben je het goedkoopste uit. Maar als je dat op een rijtje zet is dat natuurlijk helemaal niet het goedkoopste. Maarja, dan hebben zij hun werk gedaan.

Richard: Eigenlijk is het merkwaardig dat coöperaties in de drie Noordelijke provincies, of misschien wel in Nederland, nog niet rechtszaken zijn begonnen tegen de gemeentes. Zoals Urgenda een rechtszaak heeft aangespannen tegen de staat, en hen een verplichting om de duurzaamheid ook echt handen en voeten te geven, zo zou je dat op gemeentelijk of op provinciaal niveau ook kunnen doen. Is dit jullie beleid? En dat jullie voornemen? Nou, zorg dan dat er elke twee jaar peilmomenten zijn en dat er gemonitord wordt dat er vooruitgang is. Doe je dat niet, dan word je aangeklaagd. Dan moet de rechter maar beslissen dat die gemeente het anders moet doen. En ik sta wel op een punt dat ik zeg nou het kan via de kranten, eens flink in de bus blazen, of het kan via de rechter, volgens mij kan dat ook. Misschien moet je dat wel doen, en ook een beetje harder aan de boom schudden. We zijn misschien ook wel een beetje te lief.

Susanne: dat is ook een probleem, om klanten te werven. Dat is heel moeilijk.

Richard: Daarvan zeg ik ook altijd hallo, we zitten hier in Drenthe, we hebben ons eigen energie bedrijf, dat is goedkoper dan de andere energiebedrijven, en het is volstrekt groen, en er wordt geherinvesteerd in de eigen provincie en de eigen omgeving. Hoe kan het dan dat je maar 1% van de bevolking krijgt. Wij zijn verreweg de grootste coöperatie in Drenthe, en we hebben toch nog maar 1% van de bevolking hier lid of klant is. Dat is toch idioot?

Susanne: Ik heb laatst in Norg voor iemand uitgerekend, die zit bij Essent, nee Nuon, en hij heeft mij zijn rekening gegeven, en toen heb ik omgerekend wat hij gebruikt had in een jaar wat het bij NLD zou kosten. 560 euro minder op jaarbasis. Dus hij stapt meteen over. Hij moet dan een boete betalen aan Nuon, want hij had nog twee jaar een contract, dat is 200 euro, maar dat heeft hij in 1 jaar al terugverdiend. En de meeste mensen die willen het niet weten, die willen gewoon niet weten, en ik zeg ja ik doe de hele overstap voor je, je hoeft er niks aan te doen, alleen maar een papier te ondertekenen, maar dan nog. Ze zijn allemaal bang, ik weet niet wat het is. Ja het is een raar soort perceptiemodel ook. Want wij worden ook gezien als een soort semi-commercieel bedrijf in plaats van een coöperatie wat volledig op vrijwilligers draait. Die duurzaamheid verder willen helpen en de mensen daarbij willen betrekken. En dat lukt wel, als we bijvoorbeeld onze eigen energiescans maken. We hebben zelf een camera aangeschaft, en bij mensen laten zien hoe het zit. Dat werkt, want dan maak je het zichtbaar voor mensen. Als je dat op grotere schaal kan doen, al dan niet gefaciliteerd door de gemeente, via de gemeentepagina. We hebben nog niet eens een berichtje op de gemeentepagina kunnen krijgen. Want dan komen we bij de afdeling communicatie van de gemeente uit en die heeft daar zo haar eigen ideeën over. En dat is dezelfde verschotting die eigenlijk het meest frustrert. Want daar werden we echt kwaad. Want toen kwam de afdeling communicatie in tweede instantie nadat we gevraagd hadden van hoe moeilijk is het nou om duurzaamheid elke keer een hoekje te geven op de gemeente pagina's zodat iedereen het steeds ziet. Want die hebben altijd een, de twee middenpagina's zijn voor de gemeente in het groen, en daar kwamen de gemeentelijke mededelingen. Nou oke, jullie hebben toch duurzaamheid 2030, de duurzaamste gemeente. Nou laat die vorderingen zien. Nou doe een hoekje, wij willen graag laten zien. Nou dan kom je bij de communicatie en die komt bij het volgende gesprek dat we hebben met een mindmap. En die laat ons zien hoe het dan in elkaar zit met de communicatie. En er gebeurt niks. Want het blijft liggen bij de afdeling communicatie, of bij een andere afdeling.

En als we nog even kort kijken naar de lokale bestuurssetting. Welke partijen zijn er betrokken? Jullie zijn er mee bezig, de gemeente is er mee bezig, de provincie zit er bij een

beetje op de achtergrond begrijp ik, de NAM is er ook nog in een apart project. Zijn er verder nog partijen?

Bij de NAM hebben we zowel provincie als gemeente betrokken en natuurlijk ook de NAM zelf, die natuurlijk ook een postcoderoos project wilde, ook een voor hun eigen gebouwen, dus daar zat wel wat ruimte in. En daarbij is natuurlijk ook Enexis als netwerkbeheerder, en ook Engie betrokken. En die hebben we ook benaderd om te kijken of zij zegmaar de netwerkaansluiting, de infrastructuur, kunnen leveren.

En op het gebied van kennis onder coöperaties? Deelt men dit? Een postcoderoos is bijvoorbeeld juridisch gezien een technisch verhaal. Helpt de overheid ook wel in het verschaffen van informatie hierover?

Ja, daarin is NMF de belangrijkste partij. En ook een positieve partij, vanaf het begin. We hebben heel snel in het begin al contact gehad met NMF, die de eerste initiatieven in Drenthe bijeen riep. En dat waren toen echt nog maar een heel klein aantal. Want wij waren een van de eerste in Drenthe. En die mensen zien wij nog heel regelmatig. En sindsdien heeft het NMF voortdurend op allerlei manier op project niveau en op kennisverwervingsniveau met kennissessie enzovoorts, geprobeerd dingen te koppelen. Er zijn, als voorbeeld, drie pcr-avonden geweest en dat zijn dan speciale pcr-avonden die door verschillende experts vanuit NMF, en de Grek ook, en vanuit Grunnger Power. Dat zijn dan gastsprekers, dat hebben wij ook wel gedaan. Maar we hebben het wel moeten uitvinden, maar dat wordt nu wel opgepikt door NMF, en dat wordt ook verspreid bij de anderen. Dus dat gaat beter. En de NMF heeft daar ruimte voor via een provinciale overheid. Dus het is echt een organisatie die daar ook een coördinator heeft voor alle initiatieven. En zo werkt het goed.

En gaat die kennis dan van mond tot mond, of wordt het ook wel opgeschreven?

Richard: Dat gebeurt nog te weinig gestructureerd.

Susanne: Dat komt omdat de KEI, die heeft ook een aantal jaren niet gefunctioneerd in feite. Richard is nu in de KEI gestapt. Dus dat komt nu wel van de grond. En verder zijn we met buurkracht van Enexis, zijn we bezig met wijken verduurzamen.

Als u nou de ideale, faciliterende overheid mag samenstellen. Hoe zou die overheid zich dan moeten opstellen?

Richard: Nou er is wel een leuk voorbeeld. Nu is er op landelijk niveau een groep die een energie-plan gaat maken met Ruud Koornstra. En Ruud Koornstra wil de ambassadeur worden voor duurzaamheid hebben. En die zegt ook je moet een minister voor duurzaamheid hebben. Gewoon alleen apart voor duurzaamheid. Dat is nodig op nationaal niveau. Als je dat vertaalt, dan zou dus op gemeentelijk niveau en op provinciaal niveau zouden er gewone projectmedewerkers moeten zijn die zich niet hoeven te storen aan muurtjes binnen de gemeente, maar die gewoon zeggen ik ben de ambtenaar of de wethouder duurzaamheid en ik hoef niet, want nu is het nog steeds gesplitst he, ook binnen B&W. En dat is stuitend. Wij hebben niet alleen vijf jaar lang vijf wethouders gehad, maar ook voor sommige onderdelen twee wethouders, waarvan de ene het ene beslist en de ander het ander. Dat kan echt beter. En dat mag via een projectmedewerker, en we hebben ook erg gepleit voor een aanspreekpersoon. Want zo zie ik dat wel. Een ambassadeur duurzaamheid. Iemand die binnen de gemeente ook voldoende power heeft om dat te kunnen doen. En dwars door

allerlei verbindingen heen mag, en ook ambtenaren mag aansturen daarop. Want dat is er niet. Er niet niemand die zegt de bomen mogen weg in dat soort situaties. Of het dak mag besteed worden, want het is een gemeentelijk dak. of leuker nog, we hebben een aantal gemeentelijke gronden in Noordenveld, hebben we dus in kaart gebracht. Die worden eigenlijk niet verstoord door bebouwingen er omheen. Wij hebben een aantal gronden zou de gemeente kunnen zeggen die gebruikt kunnen worden voor dat soort projecten. En dan stellen we de verordeningen en omgevingsvisies op bij. Nou dat soort pro-actief beleid is er niet, omdat er geen mensen zijn die dat in de portefeuille hebben. Want de ene bewaakt de portefeuille ruimtelijke ordening, en de ander die bewaakt de portefeuille milieu.

Susanne: En ook al heb je zo'n ambtenaar, dan zou je toch echte medewerking van alle ambtenaren moeten hebben. Je moet ook duurzaamheid als prioriteit stellen anders kom je niet verder.

Richard: ik denk dat de portefeuilles anders moeten`. Dat je iemand krijgt die echt voor zorg is, en hier heb je dus wethouders die 4,5,6 of misschien wel 7 verschillende portefeuilles hebben. En dat is prima, want meer geld voor zoveel wethouders hebben we niet in de gemeente, maar daar moet wel een projectmedewerker duurzaamheid zitten, die gewoon met de wethouders direct op het gemeentehuis en naar de ambtenaren beleid kan uitstippelen. Die ook een duidelijke taak krijgt. Die ook elke twee jaar afgerekend wordt. Niet persoonlijk bedoel ik, maar om de twee jaar moeten er peilpunten zijn, en de gemeente heeft geweigerd dat te doen. Wij hebben gezegd je moet dat wel bijhouden, wat de progressie is per jaar of per twee jaar, maar in ieder geval periodiek moet je zeggen dat hebben we bereikt, stap, dat hebben we bereikt volgende stap. Anders kom je er niet. En dat wordt niet gestuurd binnen de gemeente.

Oke, dankuwel. Ik weet genoeg. Als er nog dingen zijn die u binnen de context van dit onderzoek wilt delen, dan hoor ik dat graag.

Maar anders factoren. Je hebt de samenwerking met de overheid, je hebt het mobiliseren van de burgers. En je hebt de deskundigheid als drie bepalende factoren. Deskundigheid ook in het bestuur van de coöperatie. Wij hebben geluk gehad daarmee. Je hebt een financiële, juridische, planologische of sociaal communicatieve aspecten nodig binnen een bestuur. Maar we hebben altijd een sterk bestuur gehad.